

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Urheilijan sananvapaus

Moderni urheilu-oikeus
OTM-Tutkielma

Laatija:
Mikael Kallio

11.12.2025

Turun yliopiston laatu-järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Tutkielma

Oppiaine: Oikeustiede
Tekijä: Mikael Kallio
Otsikko: Urheilijan sananvapaus
Ohjaaja: Antti Aine
Sivumäärä: XVIII + 93
Päivämäärä: 11.12.2025

Tutkielmassa tarkastellaan ammattiurheilijoiden perusoikeutena turvattua sananvapautta. Mielenkiinnon kohteena ovat erityisesti urheilijoiden poliittisluonteiset mielipiteet sekä oikeus esittää kritiikkiä urheilun toimijoita kohtaan. Tutkielmassa pyritään vastaamaan kysymykseen siitä, että voidaanko urheilijoiden oikeutta ilmaista mielipiteitään rajoittaa tavalla, joka poikkeaa muiden henkilöiden ja työntekijöiden sananvapaudesta. Lisäksi pyritään selvittämään, mitä sananvapauden kannalta olennaisia erityispiirteitä urheilusta voidaan tunnistaa ja millaisiin sananvapauden rajoituksiin nämä erityispiirteet antavat perustellun syyn.

Tutkimuskysymyksiin vastaaminen vaatii voimassa olevan oikeuden sisällön selvittämistä ja systematisointia. Tätä tarkoitusta varten pääasiallisena tutkimusmetodina hyödynnetään lainoppia. Tutkielma on painotuksiltaan urheiluoikeudellinen ja aihepiiriä lähestytään perusoikeusnäkökulmasta. Urheiliijaan kohdistuvista sananvapauden rajoituksista suuri osa tapahtuu kuitenkin lajiliittojen ulkopuolelta, joten tarkasteluun otetaan laajalti mukaan myös työ- ja sopimusoikeudellisia näkökohtia.

Tutkielman tuloksien perusteella voidaan todeta, että sananvapauden merkitys urheilussa on vähitellen kasvanut 2000-luvun aikana. Nykyään sananvapaus huomioidaan etenkin urheilun kurinpidossa seikkana, jolla voi olla tosiasiallinen vaikutus ratkaisun lopputulokseen. Sananvapauteen on kiinnitetty huomiota myös urheilun kansainvälisten toimijoiden piirissä, ja aiempaan poliittisen viestinnän ”totaalikieltoon” on tullut suuria muutoksia. Tutkielman perusteella voidaan myös todeta, että urheilun erityispiirteet saattavat tapauskohtaisesti kaventaa urheilijoiden sananvapauden alaa, mutta kokonaisuudessaan suomalaisen ammattiurheilijan sananvapaus ei tästä huolimatta ole uhattuna.

Avainsanat: urheiluoikeus, perusoikeudet, sananvapaus, mielipiteenvapaus

Sisällys

Lähteet.....	V
Lyhenteet.....	XVIII
1 Johdanto.....	1
1.1 Johdatus aihepiiriin	1
1.2 Tutkimuskysymykset, metodi ja aiheen rajaus	2
1.3 Tutkielman rakenne.....	5
2 Sananvapaus perusoikeutena	7
2.1 Katsaus Suomen perusoikeusjärjestelmään.....	7
2.1.1 Perusoikeuksien sisältö ja ulottuvuus	7
2.1.2 Suomalaisen perusoikeusjärjestelmän kehitys.....	8
2.1.3 Perusoikeuksien rajoittaminen.....	10
2.1.4 Perusoikeuksien horisontaalivaikutus.....	11
2.2 Sananvapaus perus- ja ihmisoikeutena.....	13
2.3 Työntekijän sananvapaus.....	15
2.3.1 Lojaliteettivelvollisuus työsuhteessa	16
2.3.2 Lojaliteetin suhde sananvapauteen	17
2.4 Perusoikeuksien soveltuvuus yksityisoikeudellisiin sopimussuhteisiin.....	21
3 Urheilijan oikeudellinen asema.....	25
3.1 Urheiluoikeudesta	25
3.1.1 Urheilun oikeus ja <i>lex sportiva</i>	25
3.1.2 Lajiliitot ja urheilun pyramidimalli	27
3.1.3 Urheilu ja perusoikeudet.....	28
3.1.4 Kurinpidosta urheilussa	30
3.1.5 Riidanratkaisusta urheilussa.....	31
3.2 Urheilija ammatinharjoittajana	33
3.2.1 Joukkueurheilijat	33
3.2.2 Yksilöurheilijat.....	34
3.2.3 Sponsorit tulonlähteenä.....	35
3.3 Urheilusopimukset.....	37
3.3.1 Pelaajasopimus	37
3.3.2 Sponsorisopimus	38
4 Sananvapaus kansainvälisessä urheilussa	41

4.1	Olympialiike sananvapauden portinvartijana.....	41
4.1.1	Kansainvälinen olympiakomitea ja olympialainen peruskirja	41
4.1.2	Olympialiikkeen poliittinen neutraalius ja urheilija-aktivismi	42
4.2	Kansainväliset lajiliitot.....	45
4.3	CAS:n ja EIT:n näkemyksistä.....	47
4.3.1	CAS:n suhtautuminen Euroopan ihmisoikeussopimuksen soveltamiseen.....	47
4.3.2	CAS:n sananvapauskannanottoja urheiluun liittyen	48
4.3.3	EIT:n sananvapauskannanottoja urheiluun liittyen	50
5	Urheilun erityispiirteet ja sananvapaus	53
5.1	Urheilun erityispiirteet sananvapauden rajoittamisen kannalta	53
5.1.1	Urheiluoikeuden kantavat periaatteet	53
5.1.2	Urheilun poliittinen neutraalius	55
5.1.3	Urheilijoiden poikkeuksellinen näkyvyys ja yhdistettävyyys työnantajaan	56
5.1.4	Pelin sujuvuus.....	58
5.1.5	Joukkueen etu	59
5.2	Perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ja urheilijan sananvapaus	61
5.3	Arviointia yleisten rajoitusedellytysten kannalta	62
5.3.1	Hyväksyttävyyysvaatimus	62
5.3.2	Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus	64
5.3.3	Ydinalueen koskemattomuuden vaatimus.....	67
5.3.4	Suhteellisuusvaatimus	69
6	Urheilijan sananvapaus käytännössä	72
6.1	Käyttätymisveloitteet urheilijan sananvapauden rajoittajina	72
6.1.1	Käyttätymisveloitteet pelaajasopimuksissa.....	72
6.1.2	Käyttätymisveloitteet lajiliittojen säännöissä	74
6.1.3	Käyttätymisveloitteet sponsorisopimuksissa.....	76
6.2	Urheilijan kritiikkioikeus	77
6.2.1	Urheilutyönantaja.....	77
6.2.2	Lajiliitto	80
6.2.3	Sponsorisopimus	81
6.3	Urheilijan mielipiteet ja poliittiset kannanotot.....	82
6.3.1	Urheilutyönantaja.....	82
6.3.2	Lajiliitto	86
6.3.3	Sponsorisopimus	89
7	Lopuksi	91

Lähteet

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis, Laintulkinnan teoria. WSOY 1989.

Aarnio, Aulis, Uusi varallisuus oikeus – vai vanha? *Lakimies* 4/2002, s. 515-534.

Aine, Antti, Elinikäinen urheilun toimintakielto ja perusoikeudet. Teoksessa Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 50 vuotta. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. A. Juhlajulkaisut N:o 22. 2011, s. 159–174.

Aine, Antti, Urheilu-oikeuden kantavat periaatteet. *Oikeustiede – Jurisprudentia XLIV* 2011, s. 1-60.

Aine, Antti, Kurinpidollisen laillisuusperiaatteen kehityssuuntia. *Urheilu ja oikeus* 2017, s. 14–53

Aine, Antti, Vakavien eettisten rikkomusten kurinpitajärjestelmä ja yhdistysautonomia. *Urheilu ja oikeus* 2021, s. 23–40

Annola, Vesa – Hemmo, Mika – Karhu, Juha – Kartio, Leena – Saarnilehti, Ari – Tammi-Salminen, Eeva – Tolonen, Juha – Tuomisto, Jarmo – Viljanen, Mika, *Varallisuus oikeus*. 2., uudistettu painos. Alma Talent Oy, 2012.

Boyd, Stephen – Reeve, Felicity – Pannu, Ronnie, *Image Rights*. Teoksessa Adam Lewis – Jonathan Taylor. *Sport: Law and Practice*. 3. painos. Bloomsbury Professional 2014.

Boykoff, Jules *Athlete Activism and the Olympic Games: A Dialect of resistance and restriction*. Teoksessa *Athlete Activism: Contemporary Perspectives*. Routledge 2022, s. 8-19.

Casini, Lorenzo, *The Making of Lex Sportiva by the Court of Arbitration of Sports*. Teoksessa Siekmann, Robert – Soek, Janwillem, *Lex Sportiva: What is Sports Law?* Springer 2012, s. 149 – 172.

Di Marco, Antonio, *Athletes' Freedom of Expression: The Relative Political Neutrality of Sport*. *Human Rights Law Review* 21 2021, s. 620 – 640.

Duval, Antoine, *Lost in translation? The European Convention on Human Rights at the Court of Arbitration for Sport*. *International Sports Law Journal* 22 2022, s.132 – 151.

- Eskuri, Jari, Urheilijaa suojaavat perusoikeudet. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisu Urheiluoikeuden sarja 10. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2005.
- Faut, Frederique, The prohibition of political statements by athletes and its consistency with Article 10 of the European Convention on Human Rights: speech is silver, silence is gold? *International Sports Law Journal* 14 2014, s. 253 – 263.
- Fombrun, CJ, Reputation: Realizing Value from the Corporate Image. Harvard Business School Press 1996.
- Gemalmaz, H. Burak. The Incompatibility of Banning Political Speech in Sports with the Right to Freedom of Expression Under the European Convention on Human Rights. Teoksessa Boillet, Veronica – Weerts, Sophie – Ziegler, Andreas, Sports and Human Rights. Springer Nature Switzerland AG 2024, s. 217 – 256.
- Giesbrecht, Jacob, Retrieving the meaning of political neutrality in sport. *The International Sports Law Journal* 2025.
- Halila, Heikki, Oikeudellistuva urheilu. Talentum 2006.
- Halila, Heikki, Perusoikeuksista urheilussa. *Urheilu ja oikeus* 2011, s. 41–61.
- Halila, Heikki – Norros, Olli, Urheiluoikeus. Alma Talent 2017.
- Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka, Perusoikeudet. WSOYpro 2011.
- Heerdt, Daniela, Tapping the potential of human rights provisions in mega-sporting events' bidding and hosting agreements. *The International Sports Law Journal* 17 2018, s. 170 – 185.
- Hidén, Mikael: Perusoikeudet hallitusmuodon II luvussa. *Oikeustiede – Jurisprudentia* I 1971, s. 1 – 117.
- James, Mark – Osborn, Gary, Athlete Activism at the Olympics: Challenging the Legality of Rule 50 as Restriction on Freedom of Expression. Teoksessa Boillet, Veronica – Weerts, Sophie – Ziegler, Andreas, Sports and Human Rights. Springer Nature Switzerland AG 2024, s. 187–216.
- Jokela, Noora, Urheilusponsorin intressien turvaaminen sopimuskumppanin julkisuuskuvan muuttuessa. *Urheilu ja oikeus* 2001, s. 11–15.
- Jyränki, Antero – Husa, Jaakko, Valtiosääntöoikeus. Lakimiesliiton kustannus 2012.

- Karhu, Juha, Lojaliteettiperiaate sopimusoikeudessa – Oikeudellista peruskartoitusta. Teoksessa Juhlajulkaisu Leena Kartio 1938 – 30/8 – 2008. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2008, s. 101–116.
- Korhonen, Sami, Sananvapaus, urheilussa sallittava kielenkäyttö ja siihen liittyvät seuraamukset. Urheilu ja oikeus 2008, s. 108–147.
- Koskinen, Seppo – Nieminen, Kimmo – Valkonen, Mika, Työsuhteen päättäminen. Alma Talent 2019.
- Koskinen, Seppo – Kairinen, Martti – Nieminen, Kimmo – Ullakonoja, Vesa – Valkonen, Mika, Työoikeus. 5., uudistettu painos. Alma Talent 2018.
- Kulla, Heikki, Julkishenkilöstön asema: Systematiikkaa ja sekamuotoisuutta. Lakimies 7–8 2006, s.1158–1176.
- Lindholm, Johan, From Carlos to Kaepernick and Beyond: athletes' right to freedom of expression. The International Sports Law Journal 17 (1-2) 2017, s. 1-3.
- Lindholm, Johan, How Russia's invasion of Ukraine shook sports' foundation. The International Sports Law Journal 22 (1) 2022, s. 1–4.
- Linna, Tuula, Oikeuden väärinkäytön kielto ja sen sovelluksia. Lakimies 4 2004, s. 622–638.
- Länsineva, Pekka, Konstitutionalismi, perusoikeudet ja yksityinen valta. Lakimies 7–8 2006 s. 1177–1190.
- Länsineva, Pekka, Perusoikeudet ja varallisuussuhteet. Suomalainen lakimiesyhdistys 2002.
- Länsineva, Pekka, Perus- ja ihmisoikeudet yksityisten välisissä oikeusriidoissa. Defensor Legis 4 2011, s. 456–466.
- Mantila, Anu: Saako myös tämän sanoa? Milloin puhe muuttuu rangaistavaksi vihapuheeksi. Oikeus 2020 (49), s. 154–171.
- Meri, Otto, Lain ja hyvän tavan vastaiset sopimukset: sopimusoikeudellinen tutkimus kiellonvastaisista oikeustoimista ja niiden oikeusvaikutuksista. Alma Talent 2023.
- Mestre, Alexandre. The Law of The Olympic Games. T.M.C Asser Press 2009.
- Modi, Trusha, To what extent is rule 50 of the Olympic charter valid? Balancing athletes freedom of expression and the mythical political neutrality of sport. The International Sports Law Journal 23 2023, s. 368–389.
- Määttä, Tapio – Paso, Mirjami, Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2019.

- Neuvonen, Riku, Sananvapauden sääntely Suomessa. Helsingin Kamari Oy 2012.
- Norr, Joonas, Perusoikeudet, kohtuus, hyvä tapa ja sopimusoikeudellisen kokonaisharkinnan kontrolloitavuus. *Lakimies* 2/2018, s. 177 – 199.
- Norr, Joonas, Perusoikeuksien horisontaalivaikutus sopimusoikeudellisen kohtuuden ja hyvän tavan tulkinnassa. *Lakimies* 3-4/2019, s. 363 – 386.
- Norros, Olli, Urheiluliigan organisointi. Alma Talent 2011.
- Norros, Olli, Velvoiteoikeus. Alma Talent 2018.
- Oesch, Rainer, Urheilijan oikeudesta omaan kuvaan muuttuvassa sopimus- ja markkinointiympäristössä. *Defensor Legis* 6 2011, s. 743 – 756.
- Ojala, Timo, Urheilun kurinpito – Mitä urheilun kurinpidossa voidaan määrätä rangaistavaksi. *Urheilu ja oikeus* 2024, s. 116–133.
- Ojala, Timo, Urheilun oikeusturvalautakunnan toimivallasta ja kurinpidon peruskysymyksistä. *Urheilu ja oikeus* 2015, s. 164 – 208.
- Ojanen, Tuomas, Perusoikeusjuridiikka. Unigrafia Oy 2015.
- Ollila, Aki, Työntekijän sananvapaus ja lojaalisuusvelvollisuus sananvapauden rajoittajana. *Defensor Legis* 1 2021, s. 120–137.
- Ollila, Aki, Työntekijän lojaalisuusvelvollisuuden työlainsäädännöllisen ja työsopimusperusteisen tason suhde perus- ja ihmisoikeuksiin erityisesti sananvapauden näkökulmasta. Unigrafia 2021.
- Ollila, Riitta, Sananvapaus. Tietosanoma 2004.
- Paasto, Päivi: Analyttinen vai perusoikeusrakenteinen varallisuus oikeus. Teoksessa *Omistus, sopimus, vaihdanta: Juhlakirja Leena Kartiolle*. Turun yliopisto 2004, s. 123–144.
- Pellonpää, Matti – Gullans, Monica – Pölönen, Pasi – Tapanila, Antti. Euroopan ihmisoikeussopimus. 6., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2018.
- Pitkänen, Jani, Urheilun kurinpitoseuraamusten mittaaminen. *Urheilu ja oikeus* 2012, s. 93 – 131.
- Pesonen, Pirkko, Viestinnän lait. Edita Publishing 2017.
- Pöyhönen, Juha, Uusi varallisuus oikeus. Lakimiesliiton kustannus 2000.
- Rauste, Olli, Urheiluoikeus. Lakimiesliiton kustannus 1997.
- Rietiker, Daniel, 2024, Freedom of Expression of Athletes and Players: The Current and Potential Role of the European Court of Human Rights as a Watchdog in Sport. Teoksessa *Boillet, Veronica – Weerts, Sophie – Ziegler, Andreas, Sports and Human Rights*. Springer Nature Switzerland AG 2024, s. 257–288.

- Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa, Sopimusoikeuden perusteet. 8. uudistettu painos. Alma Talent 2018.
- Schubert, Mathias, Neutrality of the Olympic Movement against recent developments in sport and geopolitics – need for reconceptualization. *The International Sports Law Journal* 24 2024, s. 143-161.
- Salminen, Janne, Suomen valtiosääntö ja Euroopan unioni. Helsingin yliopisto 2019.
- Schön, Esa, Joukkueurheilijan pelaajasopimus velvoiteoikeudellisena sopimustyyppinä. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisu – Urheilu-oikeuden sarja 25. *Lisensiaatintutkielma* 2010.
- Schön, Esa, Pelaajasopimus. Tutkimus joukkueurheilijoiden pelaajasopimusten tyypillisestä sisällöstä, erityispiirteistä ja oikeusvaikutuksista. *Unigrafia* 2021.
- Viljanen, Veli-Pekka, Perusoikeuksien rajoitusedellytykset. *WSOY lakitieto* 2001.
- Viljanen, Veli-Pekka, Onko sananvapaus poliittinen perusoikeus? Teoksessa *Viestintäoikeus. WSOY lakitieto* 2002. s. 85–98.
- Virtanen, Niklas, Urheilija, oikeus ja turva – perusoikeuksien vaikutuksesta urheiluun ja urheilun kurinpitoon. *Urheilu ja oikeus* 2021, s. 206–262.
- Tiilikka, Päivi (nyk. Korpisaari), Sananvapaus ja lojaliteettivelvollisuus työsuhteessa. *Lakimies* 2 2013, s. 230–252
- Tiitinen, Kari-Pekka – Kröger, Tarja, Työsopimusoikeus. 6., uudistettu painos. Alma Talent 2012.
- Tiitinen, Kari-Pekka, Urheilijan oikeussuhteista. Kuvauksia ja mietteitä. *Lakimies* 2 1998, s. 211–221.
- Tuori, Kaarlo, Oikeuden ratio ja volantis. Alma Talent 2007.
- Tuori, Kaarlo, Tuomarivaltio – uhka vai myytti? *Lakimies* 6 2003, s. 915–943.
- Zilliacus, Henrik, Lajiliittojen valta ja vallankäytön rajat urheilutoiminnan sääntelyssä, *Urheilu ja oikeus* 2018, s. 264–285.
- Äimälä, Markus – Kärkkäinen, Mika, Työsopimuslaki. 5., uudistettu painos. Talentum Media Oy 2017.

Virallislähteet

- HE 247/1981 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeustoimen kohtuullistamista koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 309/1993 Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

HE 22/2009 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta

PeVM 25/1994 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta

Oikeustapaukset

Korkein oikeus

KKO 2005:72

Työtuomioistuin

TT 2011-17

TT 2013-191

Saksa: Mainzin työtuomioistuin

Az:10 Ca 1411/23, 12.7.2024

https://www.juris.de/static/infodienst/autoren/D_NJRE001592967.htm (luettu 12.11.2025)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

Castells v. Espanja 23.4.1992

Thorgeirson v. Islanti, 25.6.1992

Vogt v. Saksa, 26.9.1995

Bowman v. Yhdistynyt kuningaskunta 19.2.1998

Incal v. Turkki 9.6.1998

Surek v. Turkey (1) 8.7.1999

Fuentes Bobo v. Espanja, 29.2.2000

Heinisch v. Saksa, 21.7.2011

Perinçek v. Sveitsi, 15.10.2015

Karacsony ja muut v. Unkari 17.5.2016

Mutu & Pechstein v. Sveitsi 2.8.2018

Simunic v. Kroatia 22.1.2019

İbrahim Tokmak v. Turkey 18.5.2021

Naki & AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Turkey 18.5.2021

Sedat Doğan v. Turkey 18.5.2021

Urheilun oikeusturvalautakunta

UOL 3/2004

UOL 17/2008

UOL 13/2009

UOL 5/2013

UOL 3/2018

UOL 11/2020

UOL 13/2021

UOL 25/2024

Urheilun kansainvälinen vetoomustuomioistuin (CAS)

CAS 98/200 AEK Athens and SK Slavia Prague / Union of European Football Associations (UEFA), 20.8.1999

CAS 2011/A/2433 Amadou Diakite v. Federation Internationale de Football Association (FIFA). 8.3.2012

CAS 2012/A/3041 Irina Deleanu v. Federation Internationale de Gymnastique (FIG), 12.6.2013

CAS 2014/A/3516 George Yerolimpos v. World Karate Federation (WKF), 6.10.2014

CAS 2015/A/4304 Tatyana Andrianova v. All Russia Athletic Federation (ARAF), 14.4.2016

CAS 2018/A/6007 Jibril Rajoub v. Fédération Internationale de Football Association (FIFA), 18.7.2019

Pelaajasopimusmallit

Jääkiekon SM-Liiga Oy:n ja Suomen Jääkiekkoilijat ry:n hyväksymä pelaajasopimus

SM-liigassa pelaavan pelaajan ja liigaseuran välillä:

https://www.sjry.fi/media/filer_public/b5/ff/b5ff3a64-6c21-4e75-b801-a420f12ca846/pelaajasopimus_final.pdf (luettu 3.9.2025)

Korisliigan pelaajasopimusmalli:

https://d3syc56w7foqy0.cloudfront.net/assets/files/17539/pelaajasopimusmalli_-_korisliiga.pdf (luettu 4.9.2025)

Mestiksen pelaajasopimusmalli: https://www.sjry.fi/media/filer_public/fa/73/fa730be7-daba-4020-838c-99159ab4d2e0/pelaajasopimus_mestis_2024-2027_valmis.pdf (luettu 3.9.2025)

Pesäpalloliiton pelaajasopimusmalli: <https://www.datocms-assets.com/115766/1749481185-ppl-pelaajasopimus-2025.pdf> (luettu 4.9.2025)

SEUL ry:n pelaajasopimusmalli:

<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fseul.fi%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F03%2FPelaajasopimuspohja-2.docx&wdOrigin=BROWSELINK> (luettu 4.9.2025)

Suomen Jääpalloliiton pelaajasopimusmalli: <https://www.finbandy.fi/fi/asiointi-lomakkeet/lomakkeet/pelaajasopimusmalli/> (luettu 4.9.2025)

Suomen Palloliiton pelaajasopimus: https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1703245969-pelaajasopimus_uusi-jalkapallo-fin.pdf (luettu 3.9.2025)

Suomen Palloliiton pelaajasopimus (Futsal): <https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1722321318-futsal-pelaajasopimus-fi.pdf> (luettu 3.9.2025)

Urheilun säännöt

FIBA sisäiset toimintasäännöt

<https://assets.fiba.basketball/image/upload/documents-corporate-fiba-regulations-internal-regulations-book-1.pdf> (luettu 8.9.2025)

FIFA Disciplinary Code 2023

<https://digitalhub.fifa.com/m/59dca8ae619101cf/original/FIFA-Disciplinary-Code-2023.pdf> (luettu 2.9.2025)

FIFA Equipment Regulations 2021

https://digitalhub.fifa.com/m/7474d3addab97747/original/FIFA-Equipment-Regulations_2021_EN.pdf (luettu 2.9.2025)

FIFA World Cup Qatar 2022 Regulations

https://digitalhub.fifa.com/m/2744a0a5e3ded185/original/FIFA-World-Cup-Qatar-2022-Regulations_EN.pdf (luettu 8.9.2025)

Kansainvälinen olympiakomitea, Olympic Charter 2025:

<https://stillmed.olympics.com/media/Documents/International-Olympic-Committee/IOC-Publications/EN-Olympic-Charter.pdf> (luettu 30.8.2025)

Suomen Hiihtoliitto ry, Kurinpitosaännöt 2023

https://hiihtoliitto.fi/wp-content/uploads/2024/05/SHL_kurinpitosaannot_hyvaksytty14.10.2022.pdf (luettu 13.9.2025)

Suomen Jääkiekkoliitto ry, Kilpailusaännöt 2025-2026

<https://www.finhockey.fi/index.php/component/k2/item/137-kilpailusaannot> (luettu 13.9.2025)

Suomen Jääkiekkoliitto ry, Suomen Jääkiekkoliitto ry:n toimintasaännöt

<https://www.finhockey.fi/index.php/info/toimintasaeannoet> (luettu 7.9.2025)

Suomen Koripalloliitto ry, Kurinpitosaännöt 2025

https://d3syc56w7foqy0.cloudfront.net/assets/files/15512/kurinpitosaannot_2025-2026_final_vahvistettu_17_5_2025.pdf?23ei6o (luettu 13.9.2025)

Suomen Olympiakomitea ry, Liikunnan ja urheilun yhteiset vakavaa epäasiallista

käyttäytymistä ja vakavia eettisiä rikkomuksia koskevat kurinpitomääräykset

<https://bin.yhdistysavain.fi/1608028/9hBsK7CsmlJQrFnEIBPF0aR1Gu/Kurinpitom%C3%A4%C3%A4r%C3%A4ykset.pdf> (luettu 13.7.2025)

Suomen Palloliitto ry, Rangaistusmääräykset 2025

<https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1737815930-1704110825-rangaistusmaaraykset-2025.pdf> (luettu 13.9.2025)

Suomen Palloliitto ry, Suomen Palloliiton säännöt

<https://www.palloliitto.fi/palloliitto/suomen-palloliiton-saannot> (luettu 7.9.2025)

Suomen Urheiluliitto ry, Kurinpitosaännöt 2025

<https://www.yleisurheilu.fi/wp-content/uploads/2025/03/Kurinpitosaannot-paivitetyt-2024.pdf> (luettu 13.9.2025)

UEFA Disciplinary Regulations 2024

<https://documents.uefa.com/api/khub/documents/zJ~Tcfx9FXte6cM07u6fwA/content> (luettu 2.9.2025)

UEFA Regulations of the UEFA European Football Championship

<https://www.elpito.com/docs/2024%20Regulations%20Euro%20Cup.pdf> (luettu 8.9.2025)

Urheilun oikeusturvalautakunnan säännöt

<https://www.oikeusturvalautakunta.fi/saannot/> (luettu 7.9.2025)

Medialähteet

Crafton, Adam, Manchester United scrapped plan for pro-LGBTQ+ walk-out jacket after Noussair Mazraoui refusal. The Athletic 4.12.2024.

<https://www.nytimes.com/athletic/5966168/2024/12/04/manchester-united-lgbtq-mazraoui/> (luettu 2.11.2025)

Devlin, Kayleen, Novak Djokovic: How the tennis star's vaccine hesitancy has influenced Serbians. BBC 13.1.2022.

<https://www.bbc.com/news/world-59974888> (luettu 3.11.2025)

Grohmann, Karolos, Protest in press room not podium, IOC tells athletes. Reuters 27.1.2014. <https://www.reuters.com/article/sports/protest-in-press-room-not-podium-ioc-tells-athletes-idUSBREA0Q0WX/> (luettu 28.9.2025)

Hakola, Tero, Huuhkajat teki suomalaista urheiluhistoriaa polvistumalla ihmisoikeuksien puolesta: "Olemme hyvin ylpeitä maajoukkueemme rohkeasta eleestä. Helsingin Sanomat 4.9.2020. <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000006623753.html> (luettu 28.9.2025)

Kanervalu, Tuomas, Uskomattomia lukuja! Pariisin kisat rikkovat olympialaisten ennätyksiä – "Yli puolet maailman väestöstä seuraa". Atleetti.fi 5.8.2024. <https://atleetti.fi/pariisin-kisat-rikkovat-olympialaisten-ennatykset/> (luettu 12.8.2025)

Kelso, Paul, Officials to review gag on Olympic Athletes. The Guardian 11.2.2008. <https://www.theguardian.com/world/2008/feb/11/china.olympicgames2008> (luettu 28.9.2025)

Kinsella, Nizaar, Ex-Villa Winger El Ghazi wins case against Mainz. BBC 12.7.2024. <https://www.bbc.com/sport/football/articles/c4ng0wzlp68o> (luettu 2.11.2025)

Koskinen, Anu, Tappara antoi maalivahdilleen kirjallisen huomautuksen käytöksestä sosiaalisessa mediassa: "Pitäisi olla selvää jokaiselle viimeistään tämän jutun jälkeen". Yle 25.3.2021. <https://yle.fi/a/3-11855870> (luettu 25.10.2025)

Kuisma, Joonas, Venäläisen NHL-pelaajan tempusta syntyi jättikohu – sisäpiiritoimittaja latasi suorat sanat. Ilta-Sanomat 18.1.2023. <https://www.is.fi/nhl/art-2000009334837.html> (luettu 2.11.2025)

- Lempinen, Marko, Aleksi Valavuoren homolausunnon seuraus – potkut! Ilta-Sanomat 26.10.2016. <https://www.is.fi/koripallo/art-2000001939495.html> (luettu 18.11.2025)
- MacInnes, Paul, England and Wales plan to defy Fifa with OneLove armbands at World cup. Guardian 19.11.2022. <https://www.theguardian.com/football/2022/nov/19/world-cup-qatar-fifa-one-love-arambands-england-wales> (luettu 19.11.2025)
- Moilanen, Mika, SM-liiga tukki tylysti pelaajiensa suut – asiantuntija tyrmää kohutun kiellon. Ilta-Sanomat 5.9.2023. <https://www.is.fi/sm-liiga/art-2000009834582.html> (luettu 31.7.2025)
- MTV-uutiset, Koristähti haukkui Suomen ja joukkueoverinsa Twitterissä – potkut. 5.1.2010. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/koristahti-haukkui-suomen-ja-joukkueoverinsa-twitterissa-potkut/3586190> (luettu 28.10.2025)
- Ostlere, Lawrence, World Athletics President Sebastian Coe backs athletes' right to protest despite threat of Olympic ban. Independent 10.6.2020. <https://www.independent.co.uk/sport/olympics/athletes-protest-sebastian-coe-world-athletics-olympic-ban-a9559401.html> (luettu 28.9.2025)
- Ostlere, Lawrence, Every time a Premier League footballer rejects Rainbow Laces, the wrong people are emboldened. Independent 5.12.2024. <https://www.independent.co.uk/sport/football/morsy-guehi-mazraoui-rainbow-laces-aramband-b2658707.html> (luettu 18.11.2025)
- Pangarkar, Tajammul, Sports Sponsorship Market Outlook Shifts as U.S Tariffs Influence Global strategies. Market.us news 24.4.2025. <https://www.news.market.us/sports-sponsorship-market-news/> (luettu 3.7.2025)
- Siikarla, Siiri, Suomalaistähdet rynnivät Venäjälle ruplajahtiin – asiantuntijoilta tiukka vaatimus: ”Se voisi helpottaa tilannetta”. Ilta-Sanomat 29.7.2022. <https://www.is.fi/urheilu/art-2000008971435.html> (luettu 3.11.2025)
- Syed, Armani, The ‘One Love’ LGBTQ Rights Armband Is Causing a Stir at the Qatar World Cup. Time 21.11.2022. <https://time.com/6235503/one-love-aramband-qatar-world-cup/> (luettu 16.11.2025)

Muut lähteet

Ammattiuurheilijoiden määrä tasaisessa kasvussa. Huippu-urheilun instituutti KIHU 2018. <https://kihu.fi/ammattiuurheilijoiden-maara-tasaisessa-kasvussa/>

Ammattiuurheilijoiden vakuutustilasto. Tapaturmavakuutuskeskus 2025.

<https://www.tyotapaturmatieto.fi/julkaisu/tyotapaturmatietopalvelu/3413?c=35>
(luettu 3.6.2025)

Human Rights Declaration for UEFA EURO 2024. UEFA 2024.

https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/veroeffentlichungen/2024/human-rights-declaration-uefa-euro2024.pdf?__blob=publicationFile&v=6#:~:text=Together%2C%20we%20resolutely%20oppose%20the,4 (luettu 25.9.2025)

FWC26 Human Rights Framework: A shared platform for positive impact. FIFA 2024.

https://www.sporhumanrights.org/media/oq5n0wgz/fwc26-human-rights-framework_final_en_24-july-2024_updates_clean.pdf (luettu 26.9.2025)

Rule 50.2 Guidelines – Olympic Games Tokyo 2020. Athlete 365.

<https://www.olympics.com/athlete365/app/uploads/2021/07/Rule-50.2-Guidelines-Olympic-Games-Tokyo-2020-Final.pdf> (luettu 25.9.2025)

Sponsorointibarometri 2008. Mainostajien liitto.

<https://mb.cision.com/wpyfs/00/00/00/00/00/0C/6A/A5/wkr0003.pdf> (luettu 14.6.2025)

Sports and human rights. Overview from a CAS perspective. CAS 2023.

https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Human_Rights_in_Sport__November_2023_.pdf (luettu 26.9.2025)

SPOT Barometri 2024. Sponsorointi ja Tapahtumat ry.

https://cdn.prod.website-files.com/62219a5d5bb27e2893c3104d/67caebd16eb6371b0406e248_SPOT%20BAROMETRI%202024%20KV%20Seminaari%20F.pdf (luettu 14.6.2025)

SUEK – Vakavat eettiset rikkomukset. <https://suek.fi/antidoping/vakavat-eettiset-rikkomukset-urheilussa/> (luettu 20.11.2025)

Suomen Jääkiekkoliitto ry. Vuosikertomus 2024

(https://www.dropbox.com/scl/fi/lsl6ypjbc6gtlxveuwxxg/SJL_vuosikertomus_20)

23-24.pdf?rlkey=43olloi4b7dcn2485c13l5hc8&e=1&st=tqz9w6ms&dl=0 (luettu 10.6.2025)

Suomen Palloliitto ry. Vuosikertomus 2023. (luettu 5.6.2025)

<https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1716981007-vuosikertomus-2023.pdf>

Suomi muiden silmin 2025. Finland Promotion Board.

<https://toolbox.finland.fi/strategy-research/suomi-muiden-silmin-2025/> (luettu 28.5.2025)

Lyhenteet

CAS	Urheilun kansainvälinen vetoomustuomioistuin
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18-19/1990)
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
esim.	esimerkiksi
EU	Euroopan unioni
FIBA	The International Basketball Federation
FIFA	Federation Internationale des Associations de Football
HE	hallituksen esitys
Ibid.	ibidem (samassa paikassa)
KKO	korkein oikeus
KOK	Kansainvälinen olympiakomitea
ks.	katso
OikTL	laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929)
PeVM	perustuslakivaliokunnan mietintö
PL	Suomen perustuslaki (731/1999)
SEUL	Suomen elektronisen urheilun liitto
SJL	Suomen jääkiekkoliitto
TSL	työsopimuslaki (55/2001)
TT	työtuomioistuin
UEFA	Union of European Football Associations
vert.	vertaa
WADA	World Anti-Doping Agency

1 Johdanto

1.1 Johdatus aihepiiriin

Urheilijat ovat nykypäivän supersankareita. Suoritukset kentillä, kaukaloissa, tatameilla ja laduilla kiinnostavat ihmisiä valtavasti. Tutkimuksen mukaan vuonna 2024 kolmestakymmenestä eniten mediamainintoja saaneesta suomalaisesta 21 oli urheilijoita.¹ Valtava medianäkyvyys tekee urheilijoista loistavia välineitä markkinointikoneistolle. Yritykset hyödyntävät urheilijoiden brändiä omien tuotteidensa ja palveluidensa markkinointiin, tavoitteenaan voiton saaminen. Samoin urheiluseurat sekä lajiliitot haluavat ylläpitää urheilijoiden positiivista julkisuuskuvaa omien taloudellisten intressiensä turvaamiseksi. Urheilijat ovat kuitenkin pelikenttien ulkopuolella aivan tavallisia ihmisiä, joita ohjaavat heidän omat arvonsa ja mielipiteensä. Nämä eivät aina kohtaa sen kanssa, mitä urheilutyönantajat, lajiliitot ja sponsorit pyrkivät edistämään. Ne kuuluvat kuitenkin jokaiselle perusoikeutena suojattuun sananvapauteen.

Urheilijoilla, kuten muillakin julkisuuden henkilöillä on aina ollut mahdollisuus esittää ajatuksiaan perinteisen median välityksellä. Sosiaalisen median kasvu on kuitenkin mahdollistanut ajatustenvaihdon tavalla, josta ei aiemmin pystytty edes haaveilemaan. Jokainen ajatus on vain muutaman klikkauksen päässä maan- tai jopa maailmanlaajuisesta levikistä. Tämä on omiaan korostamaan brändiriskiä, jonka epätoivotut ulostulot saattavat aiheuttaa urheilun toimijoille. Tätä riskiä voidaan pyrkiä pienentämään sopimalla siitä, millaisia mielipiteitä urheilija saa esittää.

Urheilijan toimintaa ohjailevat erilaiset urheilusopimukset, joissa voidaan muun ohella sopia urheilijan käyttäytymisvelvoitteista. Urheilusopimukset voidaan määritellä urheilutoiminnan erityispiirteitä ilmentäviksi sopimuksiksi, joissa ainakin toisena osapuolena on urheilija tai urheiluorganisaatio ja joiden kohdealueena on urheilutoiminta eri muodoissaan.² Urheilija voi toimia esimerkiksi joukkueurheilijana tai yksilöurheilijana ja saada toimeentulonsa työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Nykyään Suomessa pidetään selvänä, että urheilija voi olla työsuhteessa seuraansa.³ Näin työoikeudellista normistoa sovelletaan myös urheilijan työsuhteeseen. Urheilijaa sitovat usein myös kansallisten ja kansainvälisten

---

¹ Suomi muiden silmin 2025.

² Halila 2006, s. 187.

³ Halila – Norros, 2017 s. 183.

lajiliittojen säännöt. Urheilijat solmivat tulonhankintaansa varten myös sponsorisopimuksia, joista he voivat saada lisätienestettä tai muuta hyötyä.

On perusteltua kysyä, missä menee raja taloudellisten intressien ja sananvapauden välillä. Urheilijoiden ulostulot ovat herättäneet huomiota jo vuosikymmeniä, ja urheilun on perinteisesti katsottu muodostavan politiikalta vapaan alueen. Näin urheilijoiden ulostulojen sanktiointiin on historiallisesti katsottu olevan perusteltuja syitä. Nykyisin tilanne tuntuu kuitenkin muuttuneen ja urheilijoiden mielipiteet yhteiskunnallisista asioista saavat jatkuvasti palstatilaa. Urheilijoiden kannanotot eriarvoisuuteen, konflikteihin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin kiinnostavat luonnollisesti lukuisia ihmisiä. Kannattajia kiinnostavat myös urheilijan suhtautuminen seuransa menestykseen, lajeja ravisteleviin skandaaleihin ja muihin julkisuutta saaviin asioihin. Saako urheilija tuomita Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan? Jos näin on, saako hän tuomita Israelin toimet Palestiinassa? Kysymys on siitä, että missä menee raja urheilijan sananvapauden rajoittamisessa. Voidaanko urheilija vaientaa kokonaan sopimuksilla, vai onko tälle olemassa rajoituksia? Mitä jos sopimuksella on sovittu ainoastaan siitä, ettei urheilija saa toimillaan aiheuttaa mainehaittaa työnantajalleen tai lajiliitolleen? Voidaanko urheilija velvoittaa ottamaan kantaa asioihin, joihin hän ei halua ottaa kantaa? Millaisia sopimusoikeudellisia seuraamuksia urheilijalle saattaa olla luvassa, jos urheilija sanoo tai jättää sanomasta jotain, mitä hän on sopimuksen perusteella velvoitettu sanomaan tai jättämään sanomatta? Nämä ovat kysymyksiä, joihin tässä tutkielmassa pyritään vastaamaan.

1.2 Tutkimuskysymykset, metodi ja aiheen rajaus

Tutkielman tarkoituksena on esittää yleiskuvaus urheilijan sananvapauden suojasta.

Tutkielman painotus on vahvasti kansallinen, mutta urheilun kansainvälisen luonteen vuoksi tarkasteluun on otettava myös suomalaisen järjestelmän ulkopuolisia näkökohtia.

Tutkielmassa pyritään vastaamaan kysymykseen siitä, että *voidaanko urheilijoiden oikeutta ilmaista mielipiteitään rajoittaa tavalla, joka poikkeaa muiden henkilöiden ja työntekijöiden sananvapaudesta*. Lisäksi pyritään selvittämään, *mitä sananvapauden kannalta olennaisia erityispiirteitä urheilusta voidaan tunnistaa, ja millaisiin sananvapauden rajoituksiin nämä erityispiirteet antavat perustellun syyn*. Näitä tavoitteita varten tutkielmassa pyritään luomaan oikeudellinen arviointikehikko urheilussa tapahtuvien sananvapauden rajoitusten hyväksyttävyyden arvioimiseksi.

Kysymyksiin vastatessa on olennaista ymmärtää, mitä sananvapaudella tarkoitetaan ja missä määrin sananvapauden perusoikeusasemalla on merkitystä yksityisten välisissä oikeussuhteissa eli horisontaalisuhteessa. Perusoikeuksien vaikutusta yksityisten välillä kutsutaan perusoikeuksien horisontaalivaikutukseksi.⁴ Tutkimuksen tehtävänä on näin lisäksi *selventää perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen merkitystä erityisesti sananvapauden osalta urheilun kurinpidossa ja urheilijan solmimissa sopimuksissa*. Kysymys on ensinnäkin horisontaalivaikutuksen ulottuvuudesta. Tarkasteltavaksi tulee näin ottaa, että millaisissa tilanteissa horisontaalivaikutus voi ylipäättään muodostua harkintaan vaikuttavaksi elementiksi. Toisekseen kyse on siitä, että miten tämä vaikutus aktualisoituu käytännössä.

Tutkimuskysymyksiin vastaaminen vaatii voimassa olevan oikeuden sisällön selvittämistä ja systematisointia. Tätä tarkoitusta varten tutkielman pääasiallisena metodina toimii oikeusdogmatiikka eli lainoppi. Lainoppi tutkii voimassa olevan oikeuden sisältöä. Aarnio luonnehtii lainoppia oikeustieteen haaraksi, jonka tehtävänä on oikeusnormien tulkinta ja niiden systematisointi.⁵ Tutkielman pääasiallinen lähdeaineisto koostuu suomenkielisestä oikeuskirjallisuudesta, kuten urheilu-, työ- ja sopimusoikeuden perusteoksista sekä monenlaisista artikkeleista. Tutkielmassa hyödynnetään myös kansainvälisiä artikkeleita sekä erinäisiä internet- ja medialähteitä. Lähdeaineistoon kuuluu lisäksi monipuolista oikeuskäytäntöä. Tarkasteluun otetaan suomalaisten tuomioistuinten, urheilun oikeusturvalautakunnan, urheilun kansainvälisen vetoomustuomioistuimen sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytäntöä. Myös erinäiset lajiliittojen sääntöihin sekä pelaajasopimusmalleihin sisältyvät käyttäytymisvelvoitteet tulevat tarkasteltaviksi.

Urheiluoikeudessa urheilun itsesääntelyllä on jäljempänä selostettavalla tavalla suuri merkitys. Urheilijoiden sananvapauteen kohdistuvista rajoituksista merkittävä osa tapahtuu kuitenkin lajiliittojen ulkopuolisilta tahoilta, kuten urheilutyönantajien sekä sponsorien toimesta. Katson tämän vuoksi riittämättömäksi tarkastella aihepiiriä ainoastaan urheilun itsesääntelyn kannalta. Aihepiirin rajaaminen vain kyseiseen näkökulmaan muodostaisi puutteellisen kuvan urheilijan sananvapauden tosiasiallisesta tilasta, joten tarkastelun kohteeksi otetaan urheilun sisäisen normiston lisäksi työ- ja sopimusoikeudellisia näkökohtia.

Tutkielmassa keskitytään lähtökohtaisesti hyväksytyyn sananvapauden käyttämiseen, ja erityisen mielenkiinnon kohteena ovat urheilijan mielipiteet, erityisesti poliittiset lausumat

---

⁴ Länsineva 2002, s. 59.

⁵ Aarnio 1989, s. 48.

sekä urheilijan esittämä kritiikki. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät kielletyt ilmaisut, jotka määräytyvät rikoslain ja muiden lakien sellaisten säännösten perusteella, jotka aiheuttavat sanktioita joidenkin ilmaisujen käytöstä. Kyse on ilmaisurikoksista, jotka Ollila määrittelee rikoslain ja muiden lakien sananvapauden käyttöä koskeviksi ilmaisuiksi ja julkisen viestin sisältöön perustuviksi rikoksiksi.⁶ Sananvapaus ei oikeuta kunnian tai yksityiselämän loukkausta eikä muutakaan oikeuden väärinkäyttöä, ja tämä lähtökohta on perusoikeustasolla riidaton.⁷ Tutkielman tarkastelun ulkopuolelle jäävät niin ikään niin sanotut vakavat eettiset rikkomukset siten kuin ne on määritelty Olympiakomitean liikunnan ja urheilun yhteisissä vakavaa epäasiallista käyttäytymistä ja vakavia eettisiä rikkomuksia koskevissa kurinpitomääräyksissä.⁸ Tarkoituksena ei siis ole tutkia esimerkiksi rasistisia ilmauksia sananvapauden käytön kannalta. Näitä aihepiirejä sivutaan vain siinä määrin, kuin se on välttämätöntä. Tarkastelu keskittyy lisäksi urheilijan sananvapauden käyttöön horisontaalisuhteessa. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät näin ollen urheilutoiminnan sananvapauden vertikaalisuhteet, joita sivutaan myös ainoastaan siinä määrin kuin se on tarkoituksenmukaista kokonaiskuvan muodostamiseksi. Tarkastelun keskiössä on lisäksi ammattiuurheilu, joten aihepiirin ulkopuolelle rajataan harrasteturheiluun liittyvät erityispiirteet.

Perusoikeuksista sananvapaus mukaan lukien on kirjoitettu Suomessa runsaasti. Myös perusoikeuksien asema urheiluoikeudessa on 2000-luvulla herättänyt mielenkiintoa alaan perehtyneiden oikeusoppineiden parissa. Urheilijan sananvapautta on kuitenkin Suomessa tutkittu hämmentävän vähän verrattuna siihen, kuinka paljon aiheesta on kirjoitettu kansainvälisesti. Urheilijoiden sananvapaudesta on Suomessa myös melko vähän oikeuskäytäntöä. Syitä tähän voi olla monia. Ensinnäkin on mahdollista, että urheilijat eivät ole Suomessa kokeneet tarpeelliseksi haastaa perinteistä näkemystä siitä, että heidän tulee pysytellä erossa tietyistä aihepiireistä. Jo ajatus mahdollisista uran kannalta negatiivisista seuraamuksista voi hiljentää monet. Toisekseen urheilun riidanratkaisu tapahtuu pitkälti urheilun sisäisesti ja sopimuksissa foorumiksi on usein määrätty välitysmenettely. Näin monet tapaukset voivat jäädä julkisuudelta pimentoon. Kyse voi toki olla siitäkin, että oikeustilan katsotaan olevan selkeä. Epäilen tätä vahvasti, sillä tutkielman perusteella sananvapauden horisontaalivaikutuksen tutkimus on edelleen melko varhaisessa vaiheessa, ja myös urheilua koskevat sananvapausratkaisut ovat osoittaneet tulkintakäytännössä suuria muutoksia viime

---

⁶ Ollila R. 2004, s. 137.

⁷ KKO 2005:82, perustelujen kohta 9.

⁸ Liikunnan ja urheilun yhteiset vakavaa epäasiallista käyttäytymistä ja vakavia eettisiä rikkomuksia koskevat kurinpitomääräykset 5§.

vuosina. Näkemykseni mukaan sosiaalisen median nousukiito sekä erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtunut ”urheilija-aktiivisuuden renessanssi” antavat aihetta luoda perinpohjainen katsaus urheilijoiden sananvapauden tosiasialliseen tilaan vuonna 2025.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielman alussa tarkastellaan suomalaista perusoikeusjärjestelmää ja selvitetään, miten moderni perusoikeusajattelu on muokannut oikeusoppineiden käsitystä perusoikeuksien asemasta osana oikeusjärjestystä. Tämän jälkeen tarkastelu siirtyy sananvapauteen ja siihen, miten sananvapautta pyritään turvaamaan yhteiskunnassa. Erityiskysymyksenä käsitellään työntekijän sananvapautta ja siihen kiinteästi kytkeytyvää työntekijän lojaliteetti-/uskollisuusvelvoitetta. Perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen merkitys on tutkielman kannalta hyvin keskeisessä asemassa. Tarkasteluun otetaan näin perusoikeuksien sovellettavuus myös yksityisoikeudellisiin sopimussuhteisiin. Perusoikeuksien horisontaalivaikutusta tarkastellaan näin lähemmin nimenomaan sopimussuhteen näkökulmasta ja tarkasteluun otetaan, miten horisontaalivaikutus voi vaikuttaa avointen yleiskäsitteiden, kuten kohtuullisuuden tulkinnassa.

Seuraavassa luvussa siirrytään tarkastelemaan urheilijan oikeudellista asemaa. Luvun tarkoituksena on käydä läpi tutkielman kannalta olennaisia urheilu-oikeuden erityispiirteitä sekä oikeudenalalle ominaisia käsitteitä. Erityisesti urheilun itsesääntelyjärjestelmä sekä kurinpidon organisointi on olennaista ymmärtää myöhempiä lukuja varten. Luvussa käydään läpi myös urheilijan tulonhankintavaihtoehtoja ja samalla käsitellyksi tulevat yksilö- ja joukkueurheilun väliset eroavaisuudet. Luvussa perehdytään myös tutkielman kannalta tärkeimpiin urheilusopimuksiin, koska urheilusopimusten asema sopimusjuridiikan kentällä on tärkeää hahmottaa myöhempien argumenttien ymmärtämistä varten.

Varsinainen urheilijan sananvapauden käsittely alkaa luvussa 4. Katson tarkoituksenmukaiseksi aloittaa urheilun kansainvälisistä toimijoista, joiden toiminta on historiallisesti aiheuttanut runsaasti kritiikkiä sananvapauden rajoittamiseen tähtäävistä toimistaan. Tarkastelun kohteeksi otetaan Kansainvälinen olympiakomitea sekä suurimmat kansainväliset lajiliitot. Tarkoituksena on selvittää näiden toimijoiden historiallista suhtautumista sananvapauteen ja onko suhtautumisessa tapahtunut viime vuosina muutoksia. Tässä luvussa tarkastellaan myös Urheilun kansainvälisen vetoomustuomioistuimen

kannanottoja perus- ja ihmisoikeuksiin sekä sitä, miten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on suhtautunut tähän.

Luvussa 5 pyritään tunnistamaan urheilusta mahdollisia sananvapauden kannalta relevantteja erityispiirteitä, joilla sananvapauden rajoituksia voidaan pyrkiä perustelemaan. Tässä yhteydessä on tarkoituksenmukaista muodostaa arviointikehikko erityispiirteiden tarkastelulle. Tätä tarkoitusta varten luvussa otetaan lähempään tarkasteluun perustuslakivaliokunnan perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset, joiden avulla pyritään tarkastelemaan urheilijan sananvapauden rajoittamisen sisällöllistä hyväksyttävyyttä. Luvun tarkoituksena on esittää urheilun kurinpitoon ja sopimusoikeudelliseen riidanratkaisuun välineitä, joiden avulla urheilijan sananvapautta rajoittaessa huomioon otetaan kokonaisvaltaisesti toimijoiden keskinäiset perusoikeuspohjaiset sekä reaaliset intressit huomioon.

Luvussa 6 tarkastellaan, miten urheilijan sananvapautta rajoitetaan käytännössä suomalaisissa pelaajasopimuksissa, lajiliittojen kurinpitosäännöissä sekä sponsorisopimuksissa. Tätä tarkoitusta varten käydään läpi suurimpien suomalaisten lajiliittojen laatimia pelaajasopimus pohjia sekä kurinpitosääntöjä. Tarkastelun keskiössä ovat tutkielman suurimmat mielenkiinnon kohteet eli urheilijan oikeus esittää kritiikkiä sopimuskumppaninsa toiminnasta sekä oikeus osallistua yhteiskunnalliseen tai poliittiseen diskurssiin. Lopuksi tutkielmassa esiin tulleet havainnot esitetään kokoavasti luvussa 7.

2 Sananvapaus perusoikeutena

2.1 Katsaus Suomen perusoikeusjärjestelmään

2.1.1 Perusoikeuksien sisältö ja ulottuvuus

Perusoikeudet voidaan määritellä yksilölle perustuslaissa taatuiksi perusarvoiksi, joiden on määrä vaikuttaa yksilön hyväksi julkisen toiminnan eri lohkoilla ja sitä kautta säteillä koko yhteiskuntaan, myös yksityisten ihmisten oloihin.⁹ Karapuun mukaan on useimmiten riittävää määritellä perusoikeudet perustuslain perusoikeusluvussa turvatuiksi yksilön oikeuksiksi.¹⁰ Suomessa perusoikeuksiin katsotaan Ojasen mukaan kiteytyvän monia sellaisia suomalaisen yhteiskunnan perusarvoja, jotka on haluttu kirjata näkyviin perustuslakiin.¹¹ Perusoikeuksia turvataan Suomessa kolmetasoisesti. Perusoikeuksia turvaavat suomalainen perusoikeusjärjestelmä, Suomen ratifioimat kansainväliset perus- ja ihmisoikeussopimukset sekä Euroopan unionin oikeus.¹² Perus- ja ihmisoikeuksissa on sisällöllisesti kysymys pitkälti samoista oikeuksista. Perusoikeudet vahvistetaan kansallisessa valtiosäännössä ja ihmisoikeudet vastaavasti kansainvälisissä sopimuksissa.¹³

Hallituksen esityksessä todetaan, että ainoastaan perustavanlaatuiset, erityisen tärkeät oikeudet ovat perusoikeuksia ja niiden tulee olla yleisiä, kaikille periaatteessa yhdenvertaisesti kuuluvia. Perustuslain perusoikeussäännöksissä oikeuksien määritelläänkin kuuluvan jokaiselle. ”Jokaisella” tarkoitetaan esityksen mukaan perusoikeussäännösten vakiintuneeseen tulkintakäytäntöön perustuen luonnollista henkilöä eli ihmisyksilöä.¹⁴ Oikeushenkilöiden osalta vallitsevaksi kannaksi muodostui niin sanottu välillisen puuttumisen teoria, jonka mukaan lähtökohtana on perusoikeuksien kuuluminen luonnollisille henkilöille, mutta suoja saattaa ulottua myös yksityisoikeudellisiin oikeushenkilöihin, kun oikeushenkilöiden oikeuksiin kajoaminen johtaisi luonnollisten henkilöiden oikeuksiin kajoamiseen.¹⁵ Modernissa perusoikeusajattelussa esimerkiksi Länsineva on katsonut, että perusoikeudet voidaan ymmärtää paitsi yksilöllisinä oikeuksina, myös koko oikeusjärjestyksen läpäisevinä yleisinä oikeusperiaatteina. Lähtökohtana voitaneen Länsinevan mukaan siis pitää sitä, että

---

⁹ Jyränki – Husa 2012, s. 373.

¹⁰ Hallberg ym. 2011, s. 63.

¹¹ Ojanen 2015, s. 10.

¹² Ibid., s. 7.

¹³ Hallberg ym. 2011, s. 35.

¹⁴ HE 309/1993.

¹⁵ Hallberg ym. 2011, s. 96.

oikeushenkilötkin nauttivat välittömästi ainakin jonkinasteista perusoikeusperiaatteiden suojaa, vaikkakin eri perusoikeuksien tasolla voi olla merkittäviä eroja.¹⁶

2.1.2 Suomalaisen perusoikeusjärjestelmän kehitys

Perusoikeuksien merkitys Suomessa oli itsenäisyydestä 1970-luvulle asti hyvin rajallinen. Perusoikeusajattelun keskeisenä lähtökohtana oli, että perusoikeudet merkitsevät ainoastaan valtion toimintavapauden rajoittamista, eikä valtiolla katsottu olevan velvollisuutta perusoikeuksien aktiiviseen suojaamiseen ja edistämiseen. Valtiolla oli ainoastaan velvollisuus pidättyä itse loukkaamasta perusoikeuksia.¹⁷ Perusoikeuksien sijaan kyse oli lisäksi ”kansalaisoikeuksista”, ja vuoden 1919 hallitusmuodon II luvun otsikkona oli ”Suomen kansalaisten yleiset oikeudet ja oikeusturva”. Nämä oikeudet kuuluivat ainoastaan Suomen kansalaisille toisin kuin perusoikeudet, joiden suoja ulottuu periaatteessa kaikkiin Suomen oikeudenkäyttöpiirissä oleviin ihmisiin.¹⁸

1970-luvun alussa alettiin selvittämään tarvetta perusoikeusuudistukselle. Perusoikeusjärjestelmä havaittiin vanhentuneeksi verrattuna kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sekä toisen maailmansodan jälkeiseen eurooppalaiseen valtiosääntökehitykseen.¹⁹ Suomi liittyi Euroopan ihmisoikeussopimukseen vuonna 1990, josta seurasi tarve yhdenmukaistaa perusoikeussäännöksiä suhteessa kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin, joista oli nyt tullut sitovia.²⁰ Suomen valtiosääntö koki tämän seurauksena 1990-luvulla sisällöllisen perusoikeusuudistuksen. Vielä vuonna 1995 voimassa olleeseen Suomen Hallitusmuotoon sisällytettiin laaja perusoikeusluettelo. Tätä seurasi vuoden 2000 perustuslakiuudistus, jossa sääntely siirrettiin nykyisin voimassa olevaan Suomen perustuslakiin.²¹

Karapuun mukaan perusoikeusuudistuksen toteutumista edisti eniten havainto siitä, että hallitusmuodon alkuperäiset perusoikeussäännökset turvasivat perusoikeudet huomattavasti vaatimattomammalla tasolla kuin mikä oli yksilön oikeuksien tosiasiallisen toteutumisen aste ja myös oikeuksien turvan taso tavallisessa lainsäädännössä.²² Yksi uudistuksen tavoitteista

---

¹⁶ Lämsineva 2002, s. 108–116.

¹⁷ Hallberg ym. 2011, s. 76.

¹⁸ Ibid., s. 66.

¹⁹ Ibid., s. 33.

²⁰ Neuvonen 2012, s. 58.

²¹ Salminen 2019, s. 15.

²² Hallberg ym. 2011, s. 79.

oli perusoikeussäännösten välitön soveltaminen hallinnossa ja tuomioistuimissa. Uudistuksen yhteydessä uuteen perustuslakiin sisällytettiin yleissäännös julkisen vallan velvollisuudesta turvata perusoikeuksien toteutuminen.²³ Säännöksen myötä lainsoveltajan on ratkaisutoiminnassaan tulkittava lakia perusoikeusmyönteisesti, joka tarkoittaa käytännössä sitä, että lain erilaisista tulkintavaihtoehdoista on valittava se, joka parhaiten edistää perusoikeuksia.²⁴ Tuomioistuimille on myös mahdollistettu lakien perustuslainmukaisuuden valvonta. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä perustuslakiuudistuksesta todettiin vielä vuonna 1993, ettei tuomioistuimen ole hallitusmuodon vakiintuneen tulkinnan mukaan mahdollista todeta lakia perustuslain vastaiseksi.²⁵ Perustuslain kokonaisuudistuksessa tilanne kuitenkin muuttui, ja perustuslakiin lisättiin uusi 106 §, joka velvoittaa tuomaria antamaan etusija perustuslaille, mikäli lain säännöksen soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa. Kynnys sille, että tuomari toteaisi lain nimenomaisesti perustuslain vastaiseksi on kuitenkin Määtän ja Pason mukaan hyvin korkealla, ja se edellyttää muun ohella, että lain perustuslainmukaisuutta ei ole lakia säädettäessä arvioitu perustuslakivaliokunnassa. Säännöksen soveltaminen tarkoittaa yleensä käytännössä sitä, että jotakin lain säännöstä ei voida käyttää ratkaisun perusteena, koska sen todetaan olevan ristiriidassa perustuslain kanssa.²⁶ Lisäksi perusoikeusmyönteinen laintulkinta on ensisijainen tulkintamalli suhteessa perustuslain 106§:n soveltamiseen ja ristiriitatilanteet lain ja perustuslain välillä tulee pyrkiä välttämään tulkitsemalla tavallisen lain säännöstä perusoikeusmyönteisesti.²⁷

Edellä kuvatussa on kyse oikeusjärjestelmän konstitutionalisoitumisesta ja perusoikeudellistumisesta. Tämän on arvioitu vahvistaneen tuomioistuinten asemaa oikeusjärjestelmässä, sillä perusoikeuksien soveltaminen tulkinnan mahdollistaviin säännöksiin lisää tuomarien liikkumavaraa ratkaisutoiminnassaan. Perusoikeuksien suora soveltaminen on etenkin julkisen vallan ja yksityisten oikeussubjektien välisissä vertikaalisuhteissa yleisesti hyväksytty oikeuskirjallisuudessa, mutta esimerkiksi tuomioistuimille annettu mahdollisuus todeta lain säännös perustuslain vastaiseksi ja

---

²³ Hallberg ym. 2011, s. 80.

²⁴ Määttä – Paso 2019, s. 50.

²⁵ PeVM 25/1994.

²⁶ Määttä – Paso 2019, s. 51.

²⁷ Ibid., s. 53.

myöhemmin käsiteltävä perusoikeuksien horisontaalivaikutus ovat herättäneet myös keskustelua niin kutsutusta ”ylikonstitutionalisoitumisesta”.²⁸

2.1.3 Perusoikeuksien rajoittaminen

Perusoikeudet eivät ainakaan yleisesti voi olla sillä tavalla ehdottomia, ettei niitä saisi missään olosuhteissa tai missään laajuudessa rajoittaa. Hallituksen esityksessä tosin korostetaan, että rajoitukset tulisi pitää mahdollisimman vähäisinä.²⁹ Viljasen mukaan perusoikeuden rajoittamisella tarkoitetaan perusoikeussäännöksen soveltamisalan piirissä olevan oikeuden kaventamista tai perusoikeuden suojaaman yksilön oikeusasemaan puuttumista julkisen vallan toimenpitein. Näin yksilö ei voi käyttää perusoikeuttaan täysimääräisesti tai siltä osin kuin sitä on perustuslain edellyttämässä menettelyssä tai sallimalla tavalla rajoitettu.³⁰

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on listannut perusoikeusuudistusta koskevassa mietinnössään yleisiä vaatimuksia perusoikeuksien rajoittamiselle tavallisella lailla.³¹

Viljanen on tiivistänyt listan seuraavanlaisesti. 1. Lailla säätämisen vaatimus 2. Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus 3. Rajoitusperusteen hyväksyttävyysovaatimus 4. Ydinalueen koskemattomuusvaatimus 5. Suhteellisuusvaatimus 6. Oikeusturvavaatimus 7.

Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisen vaatimus. Kyse ei ole tyhjentävästä listasta ja myös muut seikat voivat vaikuttaa rajoitusten sallittavuuteen.³² Luettelo toimii kuitenkin niin sanottuna yleisten rajoitusedellytysten testinä ja perusoikeusrajoitusten tulee täyttää samanaikaisesti kaikki yleisten rajoitusedellytysten luettelon vaatimukset, jotta rajoitus voi olla hyväksyttävissä.³³

Oikeuskirjallisuudessa on esitetty käsityksiä, joiden mukaan nimenomaisen lain valtuutuksen puuttuessa henkilön perusoikeuksiin voidaan kajota myös tämän oman suostumuksen perusteella. Yksilöllä olisi näin oikeus päättää, käyttääkö hän perusoikeuksiaan vai ei. Suostumuksen jälkeen ei olisi enää tarpeen selvittää, ovatko perusoikeuden rajoitukselle muutoin vaadittavat edellytykset voimassa.³⁴ Tällaista suostumusta perusoikeusrajoitusten oikeuttamisperusteena on pidetty ongelmallisena, ja Viljanen katsookin, että tällaiselle

---

²⁸ ks. esim. Tuori 2007, s. 266–275.

²⁹ HE 309/1993.

³⁰ Viljanen 2001, s. 14.

³¹ PeVM 25/1994.

³² Viljanen 2001, s.37–38.

³³ Ibid., s. 61.

³⁴ Ibid., s. 107.

oikeutukselle on asetettava huomattavia rajoituksia. Ongelmana on ensinnäkin kysymys siitä, että onko yksilöllä ylipäättään ja missä laajuudessa mahdollisuus vapaaehtoisesti luopua perusoikeuksistaan. Toisekseen ongelmaksi muodostuu suostumuksen vapaaehtoisuuden arviointi. Suostumus ei voi ulottua ainakaan perusoikeuksiin kokonaisuudessaan, eikä yksittäiseenkin perusoikeuden ytimeen niin, että perusoikeuden sisältö kovertuisi tyhjäksi. Suostumus ei myöskään voi olla peruuttamaton.³⁵ Myös Hiden on jo 70-luvulla katsonut, että perusoikeuksista totaalisen ja lopullisen luopumisen mahdollisuus olisi ristiriidassa sen korotetun arvon ja pysyvyyden kanssa, minkä perustuslainsäätäjät on perusoikeuksille taannut.³⁶

2.1.4 Perusoikeuksien horisontaalivaikutus

Perusoikeussäännökset määrittävät yksilön oikeuksien perusteet ensisijaisesti suhteessa julkiseen valtaan eli vertikaalisuhteessa ja perusoikeussääntelyn lähtökohtana onkin perinteisesti ollut yksilön vapauspiirin suojaaminen valtiovallan puuttumisilta.³⁷

Perusoikeusuudistuksen yhteydessä omaksuttiin kuitenkin kanta, jonka mukaan perusoikeudet eivät rajoitu koskemaan ainoastaan yksilön ja valtion välistä suhdetta, vaan ne vaikuttavat myös yksityisten toimijoiden välisissä suhteissa. Perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä, todetaan, että ”Kun perusoikeudet ilmaisevat yhteiskunnan yleisesti hyväksytyjä perusarvoja, ei voida pitää riittävänä, että niiden vaikutus koskee vain yksilön ja valtion välisiä suhteita, vaan perusoikeuksien vaikutuksen tulee säteillä koko yhteiskuntaan.”³⁸ Tässä on kyse perusoikeuksien horisontaalivaikutuksesta, joka pohjautuu saksalaiseen valtiosääntökeskusteluun niin sanotusta perusoikeuksien *Drittwirkung*-ulottuvuudesta. *Drittwirkung*-oppi jäsentää perusoikeuksien vaikutuksia yksityisten välisissä oikeussuhteissa, yksityisoikeuden sääntelyalueella.³⁹

Horisontaalivaikutus voidaan jakaa välittömään ja välilliseen vaikutukseen. Välittömällä horisontaalivaikutuksella viitataan yksilön oikeuteen vedota tuomioistuimessa toista yksityistä oikeussubjektia vastaan suoraan perustuslaissa turvattuihin perusoikeuksiinsa. Välillinen horisontaalivaikutus puolestaan kuvastaa perusoikeuksien vaikutusta perustuslakia alemman asteiseen normistoon, jolloin perusoikeuksien vaikutus yksityisoikeudellisiin oikeussuhteisiin

---

³⁵ Viljanen 2001, s. 108–110.

³⁶ Hiden 1971, s. 64.

³⁷ Hallberg ym. 2011, s. 116–117.

³⁸ HE 309/1993 vp. s. 29.

³⁹ Tuori 2003, s. 926.

välittyy kyseisten normistojen kautta. Käytännössä perusoikeuksien vaikutuksen yksityisten välisiin oikeussuhteisiin on katsottu välittyvän useimmiten välillisen horisontaalivaikutuksen avulla eli tavallisen lainsäädännön kautta.⁴⁰ Toisin sanoen ajatuksena on, etteivät perusoikeudet aseta suoria velvoitteita yksityisille oikeussubjekteille, vaan niiden säteilyvaikutus yksityisoikeudellisiin sopimussuhteisiin tapahtuu perustuslakia alemman asteisten normien perusoikeusmyönteisen tulkinnan välityksellä.⁴¹

Horisontaalivaikutus voi saada erilaisen painoarvon riippuen arvioinnin kohteena olevan oikeussuhteen laadusta. Länsinevan mukaan valtiosääntöoikeustieteen piirissä vallinnee kohtalainen yksituumaisuus siitä, että perusoikeuksien rooli on tärkeimmillään sellaisissa yksityisten välisissä suhteissa, joiden osapuolet ovat keskenään eri vertaisessa asemassa. Tällaisissa tilanteissa horisontaalivaikutusta korostavassa ajattelussa kyse ei ole pyrkimyksestä oikeudellistaa kaikkia yksityisiä suhteita, vaan tavoitteena on saattaa yksityinen vallankäyttö konstitutionaalisen kontrollin alaiseksi.⁴² Yleisenä lähtökohtana on pidetty sitä, etteivät keskenään tasavertaisessa asemassa olevat yksityiset toimijat yleensä tarvitse julkisen vallan suojelua, vaan nämä voivat lähtökohtaisesti sopia vapaasti keskinäisistä suhteistaan. Perusoikeuksien horisontaalivaikutus ja julkisen vallan turvaamisvelvollisuus saavat siis merkitystä erityisesti tilanteissa, joissa jokin osapuoli on olennaisesti heikommassa asemassa suhteessa muihin osapuoliin. Tällaisia suhteita voisivat Länsinevan mukaan olla esimerkiksi työnantajan ja työntekijän välinen suhde taikka yksilön suhde esimerkiksi pankkiin tai joukkojärjestykseen. Näin oikeussuhteen erivertaisen piirteiden voimistuessa voimistuu myös julkisen vallan velvollisuus suojata heikommassa asemassa olevien osapuolten perusoikeuksia vahvempien osapuolten vallankäyttömahdollisuuksia vastaan.⁴³ Myös Tuori on todennut, että mitä enemmän yksityisten väliset suhteet etäännyvät yksityisoikeuden ideologisina lähtökohtina olevista vapauden ja tasa-arvon periaatteista, sitä enemmän ne saavat julkisoikeudelle ominaisia piirteitä ja sitä perustellumpaa on ulottaa niihin vapausoikeuksien tarjoama suoja. Hän tosin katsoo, että pääsääntönä tulee olla, että päätöksenteko perusoikeuksille annettavasta välittömästä horisontaalivaikutuksesta kuuluu lainsäätäjälle, ja että tuomioistuimissa perusoikeusnormeilla on vain välillistä horisontaalivaikutusta.⁴⁴ Tässä tutkielmassa käsiteltävät urheilijan ja muiden urheilun

---

⁴⁰ Hallberg ym. 2011, s. 134–135.

⁴¹ Norr, 2019, s. 364.

⁴² Länsineva 2006, s. 1185.

⁴³ Länsineva 2002, s. 104–105., Hallberg ym. 2011, s. 136.

⁴⁴ Tuori 2007, s. 266, 275.

toimijoiden väliset oikeussuhteet sisältävät monesti tällaisia epätasavertaiselle suhteelle tyypillisiä piirteitä.

2.2 Sananvapaus perus- ja ihmisoikeutena

Sananvapaus turvaa yleisesti viestinnän vapautta ja se suojaa ihmisten perustavanlaatuisia oikeutta ilmaista itseään ja kommunikoida toisten ihmisten kanssa. Ydinajatukseltaan sananvapautta pidetään poliittisena perusoikeutena, jolla turvataan vapaata tiedonvälitystä sekä avointa, vapaata ja julkista kansalaiskeskustelua. Demokratian toteutumiseksi on olennaista, että jokaisella on oikeus osallistua ja vaikuttaa itseään ja yhteiskuntaa koskevaan päätöksentekoon ja arvostella sekä valvoa vallan käyttöä. Tämän toteutuminen edellyttää ehdotonta turvaa jokaisen mielipiteenvapaudelle sekä laajaa ilmaisuvapautta.⁴⁵ Viljanen katsoo, että vaikka poliittinen viestintä saakin korostunutta suojaa, ei sananvapauden luonnehtiminen poliittiseksi perusoikeudeksi saa modernissa perusoikeusajattelussa merkitä sananvapauden alan kaventumista tai suojan kieltämistä joiltakin muilta sananvapauden käyttöalueilta.⁴⁶ Kyse on pohjimmiltaan jokaisen oikeudesta a) muodostaa mielipiteitä ja b) jakaa näitä mielipiteitä muiden kanssa kenenkään ennalta estämättä. Tutkielmassa käytetään termiä ”sananvapaus” sen laajassa merkityksessä siten, että se sisältää sekä mielipiteen- että ilmaisuvapauden.⁴⁷

Perustuslain 12.1§:n mukaan:

”Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.”

Hallituksen esityksessä todetaan, että säännöksen keskeisenä tarkoituksena on taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin. Sananvapauden todetaan esityksessä olevan ydinajatukseltaan poliittinen perusoikeus, mutta sen ei kuitenkaan katsota rajoittuvan

---

⁴⁵ Hallberg ym. 2011 s. 460–461.

⁴⁶ Viljanen 2002, s. 112.

⁴⁷ Englannin kielessä termistö on erilainen. Esimerkkinä ihmisoikeussopimuksen 10 artikla, jonka englanninkielisessä versiossa käytetty ”Freedom of Expression” (kirjaimellisesti ilmaisunvapaus, vrt. ”Freedom of Speech”) on käännetty sopimuksen suomenkielisessä tekstissä muotoon ”Sananvapaus”.

poliittisiin ilmaisuihin, vaan sen piiriin on luettu kuuluvan myös muunlaiset ilmaisut sisällöstä riippumatta. Esityksessä ei myöskään sidota sananvapautta mihinkään tiettyyn viestinnän muotoon, vaan sananvapaus turvataan riippumatta ilmaisemiseen tai julkistamiseen käytettävästä menetelmästä.⁴⁸

Sananvapautta suojataan sekä perus- että ihmisoikeutena. Sananvapaus ihmisoikeutena perustuu Suomessa suurelta osin Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) säännöksiin sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) ratkaisukäytäntöön. EIS määrittää sananvapauden suojan minimitason, joka voidaan kansallisesti ylittää. EIT:n sananvapauskäsitettä voidaan Neuvosen mukaan pitää hyvin laajana.⁴⁹ Sananvapauden suoja kattaa EIT:n ratkaisukäytännön perusteella myös sellaisten tietojen ja näkemysten ilmaisemisen ja vastaanottamisen, jotka voivat olla provosoivia, loukkaavia tai häiritseviä. Kyse ei EIT:n käytännön perusteella ole vain neutraalina tai vaarattomana pidetyn viestinnän turvasta, vaan myös epämiellyttävien ja yhteiskunnallisesti kiistanalaisten näkemysten ilmaiseminen kuuluu sanan- ja mielipiteenvapauden piiriin, kunhan se ei vaaranna yleistä järjestystä tai turvallisuutta.⁵⁰ Ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan *”Jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta.”*

EIT on ratkaisukäytännössään antanut erityistä suojaa poliittisille ilmaisuille,⁵¹ mutta se on myös korostanut, että suoja koskee myös muunlaista ilmaisua ja viestintää, mutta kaupallisen viestinnän rajoittamisessa valtion harkintavalta on suurempi.⁵² Poliittiset ilmaisut on ymmärrettävä laajasti. Kyse ei ole ainoastaan perinteisestä poliittisesta keskustelusta, johon voisi lukeutua vaikkapa päättäjien kritisointi ja muu itse politiikkaan liittyvä keskustelu, vaan se sisältää myös muun yhteiskunnallisesti merkittävän keskustelun.⁵³ Tuomioistuin on erikseen todennut ratkaisussa *Thorgeirson v. Islanti*, ettei sananvapauden kannalta ole mitään syytä tehdä erottelua poliittisen keskustelun ja muiden yhteiskunnallisesti merkittävien asioiden välillä.⁵⁴ Sananvapauden asema tunnustetaan myös muissa kansainvälisissä

---

⁴⁸ HE 309/1993.

⁴⁹ Neuvonen 2012, s. 69–72.

⁵⁰ ks. esim. *Perinçek v. Sveitsi* 2015, kohta 196.

⁵¹ esm. *Incal v. Turkki* 1998, *Bowman v. UK* 1998, *Castells v. Espanja* 1995, *Karacsony ja muut v. Unkari* 2016.

⁵² Neuvonen 2012, s. 70.

⁵³ Faut, 2014, s. 258.

⁵⁴ *Thorgeirson v. Islanti* 1992, kohta 64.

sopimuksissa, kuten esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa sekä Yhdistyneiden kansakuntien kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa, joissa sananvapautta turvataan pitkälti vastaavalla tavalla. Suomessa sekä Euroopan unionin oikeus että valtioiden väliset sopimukset ovat vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä, joiden merkitys oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa rinnastuu usein kansalliseen lakiin.⁵⁵

2.3 Työntekijän sananvapaus

Työntekijöiden sananvapauden rajoitukset tarvitsevat tuekseen oikeusperusteen ja rajoituksia on tulkittava suppeasti.⁵⁶ Kuten yksityisten välisissä oikeussuhteissa yleisestikin, työntekijöiden sananvapautta turvataan lainsäädännöllä sekä perusoikeusmyönteisellä laintulkinnalla. Perusoikeudet mahdollistavat sopimusvapauden myös työsopimusten kohdalla, kunhan noudatetaan pakottavaa lainsäädäntöä ja sopimuksen täytäntöönpanon on pysyttävä perusoikeuksien asettamien rajojen sisällä.⁵⁷ EIT on ratkaisukäytännössään katsonut, että ihmisoikeussopimuksen sananvapautta turvaava 10 artikla soveltuu työntekijän sananvapauden arviointiin työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa, koska EIS 1 artiklassa sopimukseen sitoutuneet valtiot ovat sitoutuneet takaamaan ”jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalla” ihmisoikeussopimuksen I osassa määritellyt oikeudet ja vapaudet.⁵⁸

Työntekijän sananvapautta suojataan välillisesti myös työsopimuslain 2:2 §:n syrjäntäkiellolla, jossa viitataan yhdenvertaisuuslain sääntelyyn. Yhdenvertaisuuslain 8.1 §:n ei-tyhjentävän luettelon mukaisia kiellettyjä syrjäntäperusteita ovat muun ohella mielipide sekä poliittinen toiminta. Mielipide kiellettyinä syrjäntäperusteena tukee Tiitisen ja Krögerin mukaan perustuslaissa turvattua sananvapautta. Huomioitava on kuitenkin, ettei työntekijällä ole syrjäntäsuojaansa vedoten oikeutta esittää julkisuudessa työnantajaansa loukkaavia ja hänen toimintaansa vahingoittavia mielipiteitä, vaan tällöin työntekijän toimintaa arvioidaan muun muassa työsuhteeseen liittyvän lojaliteettivelvoitteen kannalta.⁵⁹

---

⁵⁵ Määttä – Paso 2019, s. 19.

⁵⁶ Kulla 2006, s. 1169.

⁵⁷ Tiilikka (nyk. Korpisaari) 2013, s. 234.

⁵⁸ Ibid. s. 235–236.

⁵⁹ Tiitinen – Kröger 2012, s. 172.

2.3.1 Lojaliteettivelvollisuus työsuhteessa

Yleinen lojaliteettiperiaate voidaan Karhun mukaan määritellä erilaisiksi ja erivahvuiseksi velvollisuuksiksi ottaa omassa toiminnassaan huomioon toisten intressejä.⁶⁰ Hän katsoo sopimuskumppaniin kohdistuvan lojaliteetin alarajaksi velvollisuuden pitäytyä aiheuttamasta tälle vahinkoa vahvasti moitittavalla tavalla.⁶¹ Tiilikan (nyk. Korpisaari) mukaan yleisellä lojaliteettiperiaatteella on itsenäistä merkitystä lain aukkotilanteissa sekä lakia konkretisoivien lainsäädännösten tulkinnassa, mutta esimerkiksi KKO:n ratkaisuissa siihen viitataan vain harvoin.⁶² Hän pitää mahdollisena, että työsuhteessa raja lojaliteettiperiaatteen vastaiselle menettelylle on tavallista matalammalla, koska työsuhteessa työntekijä on nimenomaan palkattu edistämään työnantajan toimintaa.⁶³ Työoikeuden kontekstissa lojaliteetti- eli uskollisuusvelvoitteella viitataan periaatteeseen, jonka mukaan työsuhteen osapuolten tulee voida luottaa siihen, etteivät osapuolet loukkaa työsuhteessa sovittua tai muutoin aiheuta luottamussuhteen katkeamista.⁶⁴ Periaate on kodifioitu lainsäädäntöön työsuhteissa (TSL), jonka 3:1 §:n toisen virkkeen mukaan *työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa*. Työsuhteessa yleiseen lojaliteettivelvollisuuteen turvautumisen sijaan voidaan siis tukeutua suoraan työsuhteissa säädettyyn työntekijän velvollisuuteen ottaa toiminnassaan huomioon työnantajan edut.

Kairisen mukaan TSL 3:1 §:ssä on kyse työntekijän ”passiivisesta pidättymisvelvollisuudesta”, mutta hän toteaa myös, että työsuhteeseen yleisemmin liittyy myös sopimusoikeudellinen molempien osapuolten yleinen lojaalisuusvelvoite, joka velvoittaa sopimusvelvoitteita täytettäessä ottamaan huomioon toisen sopijapuolen edut.⁶⁵ Periaatteen vähimmäisisältönä on, että työntekijän tulee välttää työnantajaa vahingoittavaa menettelyä. Työnantajan aineellisen tai aineettoman omaisuuden vahingoittaminen sekä maineen loukkaaminen ja asiakas- tai muiden sidosryhmäsuhteiden tarkoituksellinen vaarantaminen on kiellettyä. Lojaliteettiperiaate on voimassa tietynasteisena myös vapaa-

---

⁶⁰ Karhu 2008, s. 101.

⁶¹ Ibid. s. 106.

⁶² Tiilikka 2013, s. 238.

⁶³ Ibid. s. 236.

⁶⁴ Koskinen – Nieminen – Valkonen 2019, s. 235.

⁶⁵ Koskinen ym. 2018, Työoikeuden normijärjestelmä - Työnantajan käskyt – Työnantajan käskyvallan perusteet – Käyttäytymisnormit.

aikana, toisin kuin sen vastinparina pidetty työnantajan direktio-oikeus. Työntekijä ei saa pyrkiä vahingoittamaan työnantajaansa vapaa-ajallaan sen enempää kuin työajallaankaan.⁶⁶

2.3.2 Lojaliteetin suhde sananvapauteen

Työsopimukseen voidaan ottaa määräyksiä siitä, millaisia lausumia työntekijä voi esittää työsuhteessaan. Lienee kuitenkin melko harvinaista, että työsopimukseen olisi otettu yksityiskohtaista sääntelyä siitä, millaiset lausumat ovat kiellettyjä. Tällaisia tilanteita voidaan arvioida TSL 3:1 avulla. Lojaliteettivelvollisuus tulee usein arvioitavaksi työntekijän esittämien lausumien yhteydessä. Sananvapaus on aina pääsääntö, ja siihen puuttuminen puolestaan poikkeus.⁶⁷ Sananvapaus ei kuitenkaan ole rajoittamaton oikeus. Työntekijä voi toisin sanoen lähtökohtaisesti käyttää sananvapauttaan myös työsuhteessa, mutta lausumien on pysyttävä työsuhteesta johtuvien velvoitteiden sisällä.⁶⁸ Työntekijän sananvapauden rajoittamisen tulee Tiilikan mukaan perustua osapuolten väliseen sitovaan sopimukseen tai lakiin. Työnantaja voi konkretisoida TSL 3:1 §:n käyttäytymisvelvollisuutta ohjeillaan ja määräyksillään, jotka eivät kuitenkaan saa ilman sitovaa sopimusta rajoittaa työntekijän toimintavapautta enempää kuin laki.⁶⁹ Tiilikka katsoo, ettei työnantaja sananvapauden perusoikeusasema huomioon ottaen voi konkretisoida pykälän laajasti muotoiltua ”työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittua menettelyä” laajoilla ja vapaa-aikaan ulottuvilla sananvapautta rajoittavilla määräyksillä vaikka lojaliteettiperiaate sinänsä voikin ulottua myös vapaa-ajalla tapahtuvaan kommentointiin.⁷⁰ Äimälä ja Kärkkäinen puolestaan toteavat, että työntekijän voidaan työsopimuksen tekemällä katsoa hyväksyvän sen, että lojaliteettivelvoitteesta johtuu rajoituksia hänen sananvapautensa käyttämiselle.⁷¹ Yleissääntönä voidaan Tiilikan mukaan esittää, että suhteessa työnantajaan työntekijän sananvapaus on laajin, kun työntekijä esiintyy vapaa-aikanaan yksityishenkilönä ilmoittamatta asemaansa tai työnantajaansa ja suppein, kun työntekijä toimii työtehtävissä työaikana ja työnantajan edustajana.⁷² Perusoikeusasemasta johtuu lisäksi, että sananvapaus saa merkitystä

---

⁶⁶ Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 244–245.

⁶⁷ Pesonen 2017, s. 275.

⁶⁸ Ibid. s. 276.

⁶⁹ Tiilikka 2013, s. 239.

⁷⁰ Ibid. s. 234., 241.

⁷¹ Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 245.

⁷² Tiilikka 2013. s. 243.

myös osapuolten välisen sananvapauden käyttämistä koskevan yksityisoikeudellisen sopimuksen tulkinnassa ja täytäntöönpanossa.⁷³

Toiminnan epälojaalisuutta ja siitä aiheutuvia seurauksia voidaan Tiilikan mukaan arvioida ainakin työntekijän suhtautumisen, motiivien, aseman, työn laadun ja käytetyn kielenkäytön muodon perusteella. Suhtautumisella viitataan siihen, että tietoista epälojaalia toimintaa arvioidaan ankarammin kuin ymmärtämättömyydestä johtuvaa. Tietoisuutta osoittaa esimerkiksi epälojaalin toiminnan jatkaminen ohjeistuksista tai huomautuksista piittaamatta. Motiiveilla tarkoitetaan, että mikäli toiminnan taustalla on henkilökohtaisen hyödyn tavoittelu tai esimerkiksi kosto, nauttivat tällaiset lausumat vähäisempää suojaa kuin jos motiivina on yleisesti merkittävien epäkohtien tuominen esille. Asemalla tarkoitetaan, että johtavassa asemassa olevilta työntekijöiltä voidaan odottaa lojaalimpaa toimintaa tavallisiin työntekijöihin verrattuna. Laadulla puolestaan viitataan siihen, että tietyissä ammateissa työhön voi liittyä erityisiä käyttäytymisvaatimuksia, jotka johtuvat esimerkiksi työn luonteesta tai tavoitteista. Asiallisella kielenkäytöllä tarkoitetaan, että asiallinenkin kritiikki voi muuttua epälojaaliksi kielenkäytöksi, mikäli arvostelua esitettäessä käytetään halventavaa tai loukkaavaa muotoa.⁷⁴

Tiilikka katsoo, että lojaliteetista aiheutuvat sananvapauden rajoitukset voidaan jakaa kahteen kategoriaan: 1) Työnantajaa suoraan vahingoittavaan toimintaan, jolloin kyse on työnantajaa, työtovereita, asiakkaita taikka työnantajan tarjoamia tuotteita tai palveluita koskevista vahingollisista väitteistä sekä 2) muuhun moitittavaan menettelyyn, jolloin kyse on muunlaisesta sopimattomasta sananvapauden käyttämisestä, joka alentaa työnantajan arvoa muiden silmissä tai asettaa sen toiminnan kyseenalaiseksi.⁷⁵

Työnantajaa suoraan vahingoittavassa toiminnassa arvostelu kohdistuu suoraan työnantajaan. Siinä merkitystä voidaan antaa sille, aiheuttaako se työnantajalle konkreettista vahinkoa, joka voi ilmetä joko taloudellisena vahinkona tai imagohaittana. Lojaliteettivelvollisuuden kannalta arvioinnissa annetaan merkitystä sille, oliko vahingon aiheuttaminen toiminnan tarkoituksena.⁷⁶ Arviointiin vaikuttaa myös esimerkiksi, mikäli työnantaja on provosoinut työntekijää arvioitavana olevaan käyttäytymiseen.⁷⁷ EIT on myös ratkaisukäytännössään

---

⁷³ Ibid. s. 239.

⁷⁴ Ibid. s. 240–241., vrt. Pesonen 2017 s. 282–286.

⁷⁵ Tiilikka, 2013, s. 240.

⁷⁶ Ibid. s. 243

⁷⁷ Koskinen – Nieminen – Valkonen 2019, s. 88.

katsonut, että provosointi ja asiaton menettely työnantajan puolelta voi tietyissä tapauksissa oikeuttaa työnantajaan kohdistuvan epäasiallisenkin arvostelun.⁷⁸

Tapauksessa *Heinisch v. Saksa* sairaanhoitaja oli valittanut työpaikan vakavista resurssipuutteista, jotka paikallinen valvontaviranomainenkin oli vahvistanut. Sairaanhoitajan asianajaja oli aloittanut rikosoikeudelliset toimenpiteet työnantajaa vastaan, ja sairaanhoitaja irtisanottiin, kun hän jakoi asiaan liittyviä lentolehtisiä työpaikallaan. Paikallinen tuomioistuin hylkäsi sairaanhoitajan valituksen laittomasta irtisanomisesta. EIT arvioi asiaa toisin, ja katsoi Saksan rikkoneen EIS 10 artiklaa. EIT arvioi työnantajaa kohtaan esitettyä arvostelua seuraavien kriteerien avulla: 1. Oliko tietojen julkaiseminen yleisen edun mukaista. 2. Oliko työntekijällä vaihtoehtoisia keinoja tietojen julkistamiselle. 3. Paljastettujen tietojen todenmukaisuus. 4. Toimiko sairaanhoitaja vilpittömässä mielessä. 5. Työnantajalle menettelystä aiheutunut haitta. 6. Seuraamuksen ankaruus. EIT katsoi, että kyse oli yhteiskunnallisesti merkittävästä asiasta, jonka sairaanhoitaja oli pyrkinyt ratkaisemaan ensin kevyempiä keinoja käyttämällä. Sairaanhoitajan irtisanominen oli näin rikkonut tämän sananvapautta.⁷⁹

Muunlainen kuin työnantajaa suoraan vahingoittava sopimaton kielenkäyttö ei kohdistu suoraan työnantajaan, mutta se voi silti aiheuttaa työnantajalle vahinkoa esimerkiksi heikentämällä yleisön tai mahdollisten asiakkaiden luottamusta työnantajaan, mikäli tällainen kielenkäyttö voidaan yhdistää kyseiseen työnantajaan.⁸⁰ Tästä oli kyse työtuomioistuimen ratkaisussa 2011-17, jossa työntekijä oli esiintynyt vapaa-aikanaan television viihdeohjelmassa. Hän oli ohjelman alussa ilmoittanut työnantajansa nimen ja esittänyt ohjelman aikana näkemyksiä, jotka voitiin tulkita syrjiviksi ja rasistisiksi. Tuomioistuin katsoi, että työnantajalla oli oikeus purkaa työntekijän työ sopimus. Arviointiin vaikutti muun ohella se, että työntekijä oli sitoutunut noudattamaan työnantajan eettisiä ohjeita, joissa oli korostettu työntekijöiden velvollisuutta huolehtia, että työnantajan maine eettisenä ja rehellisesti toimivana yrityksenä säilyy. Ohjeissa todettiin myös, että työntekijän on vapaa-aikallaankin vältettävä tilanteita, joissa ristiriita työnantajan etujen kanssa saattaa syntyä. Ohjeissa oli edelleen todettu, että mikäli työntekijä käyttäytyy työ- tai vapaa-aikana tavalla, joka heikentää hänen tai muiden työntekijöiden mahdollisuuksia hoitaa työnsä tai vaikuttaa työnantajan liiketoimintamahdollisuuksiin, työntekijään voidaan kohdistaa kurinpitotoimia,

---

⁷⁸ Fuentes Bobo v. Espanja 2000.

⁷⁹ Heinisch v. Saksa 2011.

⁸⁰ Tiilikka 2013, s. 249.

kuten työsuhteen päättäminen. Tuomioistuin otti huomioon menettelyn julkisuuden sekä sen, että hän olisi voinut jättää mainitsematta työnantajansa nimen tai keskeyttää kilpailun siinä vaiheessa, kun hänen on täytynyt havaita, että hänen vastauksensa voivat vahingoittaa työnantajan mainetta. Tuomioistuin katsoi, että työnantajalla oli erittäin painava syy purkaa työsuhte.⁸¹ Ratkaisua on oikeuskirjallisuudessa arvosteltu sananvapauspunninnan puutteellisuudesta.⁸²

Kattavampaa sananvapauspunnintaa sisältyy ratkaisuun TT 2013:191, jossa käsiteltiin niin ikään sananvapauden ja lojaliteettiperiaatteen välistä suhdetta. Tapauksessa energiayrityksessä käytönvalvojana toiminut työntekijä A oli lähettänyt kaupunginvaltuuston jäsenille kirjelmän, jossa hän käsitteli kaupungin omistaman yhtiön toimintaa sekä merkittävän sopimusluonnoksen ehtoja erittäin kriittiseen sävyyn. A sai toiminnastaan varoituksen, jonka jälkeisissä kirjoituksissa sävy oli muuttunut sisällöltään vielä epäasiallisemmaksi. Niissä käytettiin epäasiallista kieltä ja työnantajan toiminnasta annettiin virheellinen kuva. Työnantaja pystyi näyttämään, että kirjoittelu oli johtanut tosiasialliseen vahinkoon pienasiakkaiden määrän vähenemisen muodossa. A oli lisäksi käyttänyt yhtiön sähköpostiosoitetta ja hänen toimintansa oli aiheuttanut epäselvyyksiä, hänen profiloidessaan itsensä yhtiön sisäiseksi asiantuntijaksi, joka johti siihen, että yhtiön tuli antaa kirjoituksiin vastineet toimitusjohtajan nimissä. Työtuomioistuin katsoi, että A:n on täytynyt ymmärtää, että hänen toimintansa vahingoitti työnantajaa. Hänen kirjoituksensa vaikeuttivat sopimusprosessia ja huononsivat yrityskuvaa tavalla, jonka osoitettiin aiheuttaneen konkreettista vahinkoa. Huomionarvoista oli myös, että yhtiön strategiaan ja sopimusten tekoon liittyvät asiat eivät ole millään tavoin kuuluneet A:n työtehtäviin. Lisäksi A ei ollut noudattanut yhtiön mediaohjeita. Tuomioistuin totesi sananvapauden olevan turvattu niin perustuslaissa kuin ihmisoikeussopimuksessakin, mutta huomautti, että työntekijän sananvapaus ei ole rajoittamaton. Sananvapauden käyttöön liittyvien vastuiden ja velvollisuuksien on katsottu johtavan siihen, että tietyille sananvapauden käyttäjille, kuten työntekijöille, voidaan asettaa erityisrajoituksia. Lojaliteettivelvollisuuden osalta tuomioistuin katsoi, että mikäli työntekijä toimii vastoin lojaliteettivelvollisuuttaan, tulee työnantajan voida puuttua tähän moitittavaan menettelyyn. Lähtökohtana on, että työntekijän tulee olla kirjoituksessaan asiallinen, eli esitettyjen tosiasiatietojen tulee pitää paikkansa. Omien mielipiteiden osalta asiallisuuden arvioinnissa ilmenee kysymys siitä, onko työntekijä

---

⁸¹ TT 2011-17.

⁸² Tiilikka 2013, s. 249.

työnantajaa arvostellessaan ylittänyt sopivuuden rajat. Työtuomioistuin arvioi tosiseikastoa kokonaisuutena, ja ottaen huomioon kirjoituksen asiattoman sävyn, ja jatkumisen varoituksesta huolimatta, se katsoi A:n menettelyn johtaneen vakavaan luottamuspuolaan työnantajan taholta, ja katsoi, että työnantajalla oli työsopimuslain ja sovelletun irtisanomissuojasopimuksen mukainen oikeus irtisanoa A:n työsopimus.⁸³

Edellä käsitellyistä ratkaisuksista voidaan päätellä, että vaikka työntekijät nauttivat perustuslaissa turvatun sananvapauden suojaa, ei sananvapaudella voida perustella kaikkia käyttäytymisen muotoja. Erityisesti työnantajan maineen tarkoituksellista vahingoittamista voidaan lähtökohtaisesti pitää sananvapauden suojan piiriin kuulumattomana toimintana.

2.4 Perusoikeuksien soveltuvuus yksityisoikeudellisiin sopimussuhteisiin

Pääsääntönä keskenään tasavertaisten sopimuspuolten välisissä suhteissa ovat sopimusvapaus sekä sopimusten sitovuuden periaate, ja näihin periaatteisiin puuttumista perusoikeusargumentaatioon nojaten voidaan pitää hyvin poikkeuksellisenä. Kaikenlaisia perusoikeuksien rajoituksia sopimusvapauden avulla ei tasapuolisissakaan sopimussuhteissa kuitenkaan voida perustella, ja tietyt perusoikeuksien ydinalueelle kohdistuvat rajoitukset voidaan katsoa kategorisesti kielletyiksi.⁸⁴

Perusoikeuksien horisontaalivaikutuksesta todettiin, että horisontaalivaikutus vahvistuu oikeussuhteen epätasapainoisuuden kasvaessa. Yleisluontoista ja yleisesti hyväksyttyä doktriinia perusoikeuksien horisontaaliselle soveltamiselle ei kuitenkaan ole kehitetty ja oikeuskirjallisuudessa esiintyy horisontaalivaikutuksen merkityksestä erilaisia näkemyksiä.⁸⁵ Ollilan mukaan sekä perusoikeuksia korostavien että perusoikeuksien ylikorostunutta asemaa kyseenalaistavien tutkijoiden tavoite on yhteinen: lisätä sopimusoikeudellisen kokonaisuuden kontrolloitavuutta. Hän toteaa, että sopimusten sitovuus on edelleen

---

⁸³ TT 2013:191.

⁸⁴ Viljanen 2001, s. 230–231. Esimerkiksi orjuus ja pakkotyö on katsottu siinä määrin henkilökohtaiseen koskemattomuuden ydinalueelle kajoavaksi, ettei perusoikeusluetteloon ole nähty tarpeelliseksi lisätä erikseen niitä kieltävää pykälää. Kielto on riidattomasti johdettavissa jo henkilökohtaisen vapauden takaavasta yleislausekkeesta.

⁸⁵ Varallisuus oikeudessa runsaasti keskustelua herätti Juha Pöyhösen (nyk. Karhu) teos Uusi varallisuus oikeus, jossa Pöyhönen pyrkii määrittelemään koko varallisuus oikeuden normipohjan perusoikeusnäkökulmasta. Keskustelunavausta on kuvailtu kunnianhimoiseksi, (Tuori, 2003 s. 928.) sekä rohkeaksi ja merkittäväksi (Halila 2006, s. 396.), mutta harva oikeustutkija on ollut valmis viemään ajattelua näin pitkälle. Kritiikistä ks. esim. Aarnio 2002 ja Paasto 2004.

sopimusoikeuden kantavia periaatteita, mutta tietyissä tilanteissa perusoikeudet voivat tarjota tulkinnallista apua sopimuksen sisällöllisen hyväksyttävyyden arvioinnissa.⁸⁶

Perusoikeuksien välitön horisontaalivaikutus ja siihen liittyvä suora horisontaalinen velvoittavuus on kohdannut oikeuskirjallisuudessa kritiikkiä, koska sen on katsottu kaventavan liiallisesti yksityisautonomian alaa. Tämän on katsottu johtavan tilanteeseen, jossa sopimusoikeus valtiosääntöistyy siten, että oikeudenalojen omien käytäntöjen merkitys kadotetaan.⁸⁷ Norr on kohtuutta ja hyvää tapaa perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen näkökulmasta käsittelevässä artikkelissaan katsonut, että tällaisessa ajattelussa nojataan usein taustaoletukseen, jonka mukaan yksilö on rationaalinen toimija ja sopimuskumppanit ovat keskenään tasavertaisessa asemassa, eikä huomioon oteta yksityisten valta-asetelmien väärinkäyttöön liittyviä ongelmia. Kun yksilön vapaus ymmärretään siten, ettei se sisällä oikeutta väärinkäyttää valtaa toisten yksilöiden oikeuksia kohtuuttomasti rajoittaen, perusoikeuksien horisontaalinen soveltaminen tukee Norrin mukaan yksilöautonomian ja vapauden tosiasiallista toteutumista sopimusoikeudessa. Norr argumentoi, että perusoikeuksien sopimusoikeudellisen horisontaalivaikutuksen yleisiä oppeja olisi päivitettävä perusoikeuksien välillistä horisontaalista soveltuvuutta korostavista lähtökohdista perusoikeuspohjaisten intressien oikeudellista relevanssia vahvistavaan suuntaan. Oikein ymmärrettynä välittömän ja välillisen horisontaalivaikutuksen mallit eivät näin eroa merkittävästi toisistaan etenkin tilanteissa, joissa kyse on avointen yleislausekkeiden soveltamisesta.⁸⁸

Perusoikeuksien horisontaalisessa soveltamisessa on Norrin mukaan olennaista velvoittaa osapuolet kunnioittamaan toistensa perusoikeusasemia ottaen huomioon, etteivät osapuolten kaikki perusoikeudet voi aina toteutua täysimääräisinä. Keskeistä on pitää erillään perusoikeuksien periaatteellinen suora sovellettavuus ja sopijapuolten tapauskohtaisesti määrittyvä oikeus vaatia perusoikeuksiensa tehokasta täytäntöönpanoa. Avointen yleislausekkeiden kannalta sanottu tarkoittaa, että yksityiset sopijapuolet ovat demokraattisen oikeusvaltion periaatteita kunnioittavan yhteisön jäseninä aina oikeutettuja ja myös velvoitettuja siihen, että kaikki horisontaalisesti relevantit perusoikeusintressit otetaan riittävän monipuolisesti ja läpinäkyvästi huomioon.⁸⁹ Katson tällaisen lähestymistavan

---

⁸⁶ Ollila A. 2021, s. 44.

⁸⁷ Norr 2019, s. 364–365.

⁸⁸ Ibid., s. 365–371.

⁸⁹ Ibid., s. 383.

huomioivan perusoikeusjärjestelmän perimmäisen tarkoituksen paremmin verrattuna kategoriseen erotteluun välillisen ja välittömän horisontaalivaikutuksen välillä. Ideana ei ole korvata sopimusoikeudellisia periaatteita perusoikeuksilla, vaan tavoitteena on antaa perusoikeusargumentaatiolle enemmän sijaa etenkin tilanteissa, joissa tosiasiasa on kyse yksityisten välillä tapahtuvasta perusoikeuden rajoittamisesta ja ainoastaan yksityisoikeudellisiin periaatteisiin nojaaminen ei olisi riittävää ratkaisun hyväksyttävyyden kannalta.

Sananvapauden osalta sanottua voisi lähestyä siten, että sananvapauden perusoikeusasema voidaan ottaa huomioon myös yksityisten välisissä sopimusriidoissa, kun kyse on epätasavertaisesta oikeussuhteesta, jossa sananvapauteen kohdistuvan rajoituksen kohtuullisuus tulee arvioitavaksi. Länsineva katsoo, että vaikka yksilö voikin tiettyyn rajaan saakka pätevästi suostua vapaaehtoisin oikeustoimin sananvapautensa rajoittamiseen, voivat tällaiset rajoitukset pitkäkestoisuutensa ja syvälle menevyytensä vuoksi muodostua sillä tavoin ongelmalliseksi, että kohtuuttomuus ylittyy.⁹⁰ Norr puolestaan korostaa, että perusoikeusjärjestelmän oikeudellinen ohjausvaikutus vahvistuu sitä mukaa, mitä selvemmin sopimuksessa loukataan perusoikeusnormin ydinaluetta tai vähimmäissisältöä, sillä ydinalueellaan perusoikeudet toimivat ehdottomina sääntöinä, jolloin niiden soveltamisen oikeudellisuus on hyvin selvää. Hän kuitenkin toteaa, että sopimuksissa liikutaan harvemmin sopijapuolten perusoikeuksien ydinalueella ja että perusoikeuden ydinalueen selkeä määrittely voi monen perusoikeuden kohdalla olla ylipäättään haastavaa.⁹¹ Tähän problematiikkaan palataan tutkielman luvussa 5.

Kohtuusperusteinen sovittelu on mahdollista perus- tai ihmisoikeuteen kohdistuvan olennaisen loukkauksen tai häiriön perusteella.⁹² Kohtuusperiaatetta toteutetaan käytännössä oikeustoimilain 36 §:n sovittelulausekkeen avulla ja pykälän soveltamisessa olennaista on sopimusosapuolten suhteen epätasapaino. Jo pykälää koskevassa hallituksen esityksessä todettiin nimenomaisesti, että yhteiskunnallisesti merkittävintä on epätasavertaisten osapuolten välisten sopimusten sovittelu.⁹³ Esityksessä todetaan, että jos sopimuksen sisältöön rauhassa perehtyneet, taloudellisesti toisistaan riippumattomat ja vastuukykyiset sopimuspuolet tekevät sopimuksen, on vaadittava todella merkittävää tasapainottomuutta,

---

⁹⁰ Länsineva 2011, s. 463.

⁹¹ Norr 2018, s. 196.

⁹² Länsineva 2011, s. 463.

⁹³ HE 247/1981, s. 3.

ennen kuin sovittelun perusteella voidaan puuttua sopimukseen. Tilanne on kuitenkin täysin toisenlainen, kun toinen osapuoli on asiantuntemukseltaan toista heikompi, ei ole voinut kunnolla perehtyä asiaan jonka toinen on tarkoin tuntenut taikka on ollut suorastaan toisesta osapuolesta taloudellisesti tai muuten riippuvainen. Tällöin sovittelu on perusteltua jo paljon pienemmän tasapainottomuuden vuoksi.⁹⁴

On kuitenkin tärkeää pitää mielessä, että sopimusvapaus on kiinteä osa yksilön itsemääräämisoikeutta, ja yksilöllä on myös oikeus rajoittaa häntä itseään suojaavien perusoikeuksien toteutumista eikä perusoikeuksien varsinaisena tarkoituksena ole rajoittaa yksilön sopimusvapauden piiriä.⁹⁵ Norros katsoo, että perusoikeuksien tulkintavaikutusta on varottava ylikorostamasta etenkin tilanteissa, joissa perusoikeutta rajoittava velvoite aidosti turvaa vastapuolen omia perusoikeuksia. Voidaan kuitenkin argumentoida, että perusoikeutta rajoittavaa sopimusehtoa tulisi tulkita supistavasti, koska sopijapuolen ei voida olettaa tarkoittaneen luopua perusoikeudestaan laajemmin, kuin mitä ehdoista nimenomaisesti käy ilmi.⁹⁶ Kyse on näin ollen tasapainottelusta sopimusvapauden ja perusoikeuksien välillä. Tarkoituksena ei ole puuttua tasavertaisten sopimuskumppaneiden sopimusvapauden nojalla laatimiin sitoviin sopimuksiin, vaan ennemminkin tasapainottaa sopimussuhdetta tapauksissa, joissa kyse on selvästi epätasapainoisten sopimuskumppaneiden epätasapainoisista sopimuksista.

---

⁹⁴ HE 247/1981, s. 14–15.

⁹⁵ Meri 2023, s. 231. Meri katsoo myös, että sopimuksen asettamisen pätemättömäksi hyvään tapaan perustuen voidaan itsessään katsoa rajoittavan perustuslaissa turvattua omaisuudensuojaa.

⁹⁶ Norros 2018, s. 170–171.

3 Urheilijan oikeudellinen asema

3.1 Urheilu-oikeudesta

3.1.1 Urheilun oikeus ja *lex sportiva*

Urheilu-oikeutta voitaneen edelleen vuonna 2025 kutsua oikeustieteen tutkimuskohteena melko tuoreeksi aihealueeksi. Suomessa urheilun oikeuskysymykset alkoivat kiinnostaa oikeustieteen asiantuntijoita vasta 1990-luvun alkupuolella.⁹⁷ Urheilun sääntöjä ei perinteisesti pidetty oikeudellisina. Urheilun normien asettaminen, soveltaminen ja riidanratkaisu tapahtuivat pitkään sen omassa piirissä. Huippu-urheilun kaupallistuminen sekä ammatillistuminen ovat kuitenkin johtaneet urheilun *oikeudellistumiseen*, ja nykyään urheilun tunnustetaan omaavan oikeudellisia intressejä.⁹⁸ Oikeudellistumisesta huolimatta urheilu-oikeudelle on edelleen tyypillistä vahva itsesääntely, jota toteutetaan niin globaalilla, eurooppalaisella kuin kansallisellakin tasolla keskusjärjestöjen ja lajiliittojen toimesta. Itsesääntelyn instrumentteja ovat yhdistysten säännöt, urheilun kilpailusäännöt sekä urheilulajien säännöt.⁹⁹

Itsesääntelyn perustana on urheilutoiminnassa tarve säännellä urheilun kilpailutoimintaa. Kilpailutoiminnan tehokkuuden ja organisoimisen kannalta on mielekästä, että jokaisessa urheilulajissa on vain yksi kansainvälinen lajiliitto, jonka toimivaltaan kansalliset lajiliitot sitoutuvat jäsenyytensä kautta. Muilla elämänaloilla ei ole Halilan ja Norroksen mukaan niin seikkaperäisiä ja velvoittavia toimintaa koskevia itsesääntelynormeja kuin urheilussa. He mainitsevat esimerkkeinä puolue-, ammattijärjestö- ja taidetoiminnan sekä näiden alojen järjestöt, jotka voivat asettaa itselleen ja jäsenilleen esimerkiksi eettisiä koodeja, mutta nämä sitovat ainoastaan jäseniä eivätkä alan muita toimijoita, eikä niihin yleensä liity tehokkaita sanktioita. Urheilussa puolestaan organisoituun kilpailutoimintaan osallistuminen ei lähtökohtaisesti ole mahdollista lajiliittojen ulkopuolella kansallisesti eikä kansainvälisesti. Urheilun itsesääntelyjärjestelmä on näin poikkeuksellisen tehokas.¹⁰⁰ Urheilulla on tietyn tyyppinen autonomia, mutta sillä on rajansa. Urheilu ei toisin sanoen ole oikeusjärjestykseltä suojattu vyöhyke. Urheilun autonomia on lakiin perustumatonta toisin kuin esimerkiksi kuntien ja kirkon autonomia. Itsesääntelyn rajoissa voidaan päättää muun

---

⁹⁷ Halila 2006, s. 21.

⁹⁸ Ibid. s. 17–18.

⁹⁹ Halila – Norros 2017 s. 11–13.

¹⁰⁰ Ibid. s. 12–14.

muassa lajien säännöistä, kilpailutoiminnan organisoinnista ja kurinpitotoimista. Kuitenkaan esimerkiksi jäsenistöä koskevat kaupalliset kysymykset eivät kuulu itsesääntelyn piiriin. Urheilun itsesääntelyä voidaan näin pitää enemmänkin soft law-tyyppisenä sääntelyinä.¹⁰¹

Urheiluoikeus nojaa vahvasti muiden oikeudenalojen käsitteisiin sekä yleisiin oppeihin ja oikeudenalalle tyypillistä omaa ainesta sillä on vain vähän. Tästä syystä oikeuskirjallisuudessa tavataan puhua urheiluoikeudesta oikeusalueena enemmän kuin oikeudenalana. Halila kuitenkin toteaa, että ajan kuluessa on todennäköistä, että urheiluoikeudesta aletaan yhä enemmän puhumaan sen vakiintuneisuuden vuoksi myös oikeudenalana.¹⁰² Urheiluoikeudesta on suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa tunnistettu tiettyjä vain urheilulle tyypillisiä käsitteitä, joista Halila mainitsee pelaajaoikeuden, siirtokorvauksen ja toimintakiellon, todeten kuitenkin, että tällaisia on hyvin vähän.¹⁰³ Urheiluoikeudesta on lisäksi Suomessa tunnistettu tiettyjä ”kantavia periaatteita”, jotka määrittävät, millaiset seikat ovat urheiluoikeudellisessa arvioinnissa keskeisiä. Aine luettelee kolme tällaista periaatetta, jotka ovat vapausperiaate, reilun pelin periaate ja urheilukilpailujen sujuvuus.¹⁰⁴ Kantaviin periaatteisiin palataan tarkemmin myöhemmässä vaiheessa.

Urheiluoikeudella on luonnollisesti myös kansainvälinen ulottuvuutensa. Casini katsoo, että urheilun säännöt ovat aitoa globaalia oikeutta, koska ne ulottuvat ympäri maailman, sisältävät sekä kansallisen että kansainvälisen ulottuvuuden ja koskevat suoraan yksityisiä tahoja. ”Globaali urheiluoikeus” koostuu heterogeenisestä joukosta normeja, joita asettavat muun muassa Kansainvälinen olympiakomitea, kansainväliset lajiliitot sekä WADA.¹⁰⁵ Oikeuskirjallisuudessa on tarkasteltu urheiluoikeuden asemaa omana ylikansallisena oikeusjärjestelmänään, josta on käytetty nimitystä ”*Lex Sportiva*”.¹⁰⁶ Keskeinen toimija *Lex Sportivan* kehittämisessä on Urheilun kansainvälinen vetoomustuomioistuin (CAS). Vuonna 1984 Sveitsin Lausanneen KOK:n toimesta perustettua tuomioistuinta on luonnehdittu urheilun ylimmäksi välimiesoikeudeksi. CAS on toimivaltainen ratkaisemaan urheilua koskevan riidan, kun riidan osapuolet ovat sitoutuneet riidan ratkaisemiseen CAS:ssa. CAS noudattaa toiminnassaan Sveitsin lakia, ja koska sen ratkaisut ovat välitystuomioita, on niiden

---

¹⁰¹ Halila – Norros 2017, s. 14–20.

¹⁰² Ibid. s. 2–3.

¹⁰³ Halila 2006, s. 11.

¹⁰⁴ Aine 2011, s. 20–21.

¹⁰⁵ Casini 2012, s. 151.

¹⁰⁶ ks. esim. Tuori 2007, s.297–299., jossa Tuori käsittelee ylikansallisina oikeusjärjestelminä *Lex Sportivan* ohella myös *Lex Mercatoriaa* ja *Lex Digitalista*.

riitauttaminen perinteisesti ollut mahdollista ainoastaan siten, kuin Sveitsin lain mukaan muutenkin eli ainoastaan tiettyjen menettelyvirheiden perusteella.¹⁰⁷ CAS kehittää *Lex Sportivaa* 1) soveltamalla yleisiä oikeusperiaatteita urheilukontekstissa, 2) tulkitsemalla urheilu-oikeuden normeja sekä 3) harmonisoimalla globaalia urheilu-oikeutta.¹⁰⁸ Vaikka CAS perustaakin usein ratkaisunsa urheilun ylikansallisten itsesääntelymääräysten soveltamiseen ja tulkintaan, on huomioitava, ettei se voi sivuuttaa kansallista oikeutta niissä asioissa, joissa sellaista on.¹⁰⁹

3.1.2 Lajiliitot ja urheilun pyramidimalli

Urheilutoiminnan sääntely rakentuu muun Euroopan tapaan Suomessa pitkälti lajiliittojen itsesääntelyn varaan. Itsesääntelyn tehokkuus perustuu yhdenmukaiseen järjestörakenteeseen eli niin sanottuun pyramidimalliin sekä siihen, että iso osa urheilun kilpailutoiminnasta on lajiliittojen alaista toimintaa.¹¹⁰ Pyramidin huipulle sijoittuu kansainvälinen lajiliitto, jonka tehtäviin kuuluvat muun muassa lajin kehittäminen, edunvalvonta ja maailmanmestaruuskilpailuiden järjestäminen.¹¹¹ Näillä ei ole ylikansallista lainsäädäntövaltaa, vaan ne noudattavat toiminnassaan kotipaikkansa yhdistyslainsäädäntöä ja toimiessaan muualla, paikallista lainsäädäntöä. Pyramidin kärjessä on myös Kansainvälinen Olympiakomitea (KOK), joka hyväksyy kansainväliset lajiliitot, jotka saavat toimia osana olympialiikettä. KOK:n merkitys vaihtelee kuitenkin lajikohtaisesti.¹¹² Pyramidissa pykälää alempana ovat maanosaliitot tai muut kansainvälisen lajiliiton alueorganisaatiot, joiden tehtäviä ovat yleensä alueensa kansallisten lajiliittojen edustaminen sekä alueellisten mestaruuskilpailuiden järjestäminen. Tästä alaspäin mentäessä tullaan kansallisiin lajiliittoihin, jotka hallinnoivat omaa lajiaan omassa valtiossaan. Kansallisten lajiliittojen alla voi toimia alueliittoja tai piirejä. Kansallisten lajiliittojen tai mahdollisten alueliittojen alla pyramidissa ovat lajiliittojen jäsenjärjestöt, jotka ovat useimmiten urheiluseuroja. Pyramidin alareunan muodostavat luonnolliset henkilöt, joista valtaosa on harraste- tai kilpaurheilijoita.¹¹³

¹⁰⁷ Halila – Norros 2017, s. 550–553.

¹⁰⁸ Casini 2012, s. 157.

¹⁰⁹ Halila – Norros 2017, s. 44–45.

¹¹⁰ Zilliacus 2018, s. 264.

¹¹¹ Esim. FIFA, IIHF, FIBA.

¹¹² Zilliacus 2018, s. 265., 269.

¹¹³ Norros 2011, s. 66–69.

Lajiliittojen oikeudellinen side seuroihin ja urheilijoihin muodostuu joko jäsenyys- tai sopimussuhteen kautta. Jäsenyysuhteet muodostuvat usein seuraavasti: Kansainvälinen/Kansallinen lajiliitto, Kansallinen lajiliitto/Urheiluseurat, Urheiluseurat/Urheilijat. Urheiluseurat eivät ole kansainvälisten lajiliittojen jäseniä ja urheilijat eivät yleensä ole kansallisten lajiliittojen jäseniä. Zilliacus kuvailee ilmiötä ”sääntöketjutukseksi”, jolla tarkoitetaan sitä, että yhdistyksen jäsenet veloitetaan noudattamaan myös sen järjestön sääntöjä, jossa yhdistys itse on jäsenenä. Tämä tarkoittaa käytännössä, että kansalliseen lajiliittoon kuuluvat urheiluseurat veloitetaan noudattamaan kansainvälisen lajiliiton sääntöjä, ja urheiluseuran urheilijajäsenet puolestaan kansallisen lajiliiton sääntöjä. Zilliacus katsoo, että sääntöketjutus voi olla ongelmallista erityisesti urheilijoiden kohdalla. Ketju voi katketa esimerkiksi, kun seuran säännöistä puuttuu vaadittava kirjaus. Urheilijoiden sitouttamisessa lajiliittojen sääntöihin käytetäänkin yleensä sopimuksia, joissa viitataan vakioehtoina toimiviin lajiliittojen kilpailu- tai kurinpitosääntöihin. Sopimuksissa voidaan sopia tarkemmin asioista, joista ei välttämättä voida määrätä pelkillä yhdistyksen säännöillä. Sopimus voi syntyä kilpaurheilijoiden kohdalla kilpailuun osallistumisen tai lisenssin lunastamisen yhteydessä. Lajiliittojen urheilijasopimuksissa voidaan samoin sitouttaa urheilijat kilpailusääntöihin ja kurinpitoon.¹¹⁴

3.1.3 Urheilu ja perusoikeudet

Oikeusjärjestelmän perusoikeudellistuminen ja uuden sukupolven perusoikeusajattelu on Halilan mukaan muuttanut urheilu-oikeuden perinteistä asetelmaa. Urheilutoiminta ei perinteisesti ole aiheuttanut erityiskysymyksiä klassisten vapausoikeuksien kohdealueella. Myöskään urheilun autonomiaa ei mielletty perusoikeuslähtöiseksi, vaan urheilun katsottiin muodostavan enemmän tai vähemmän oikeudelta suojatun vyöhykkeen ilman, että tätä tarvitsisi perustella oikeudellisesti. Nykyään perusoikeudet on kuitenkin huomioitava myös urheilun saralla. Niiden kautta voidaan osaltaan pyrkiä siihen, että urheilun oikeuskysymysten ratkaisuperusteet aiheuttomasti poikkeaa siitä, millaisia ne ovat muualla oikeusjärjestyksessä. Ydinkysymyksenä on Halilan mukaan se, että onko urheilussa sellaisia piirteitä, jotka aiheuttavat poikkeaman siitä, millainen oikeustila perusoikeuksien osalta muutoin olisi. Halila pitää perusoikeudellistumista urheilun oikeudellistumisen uutena aaltona, joka on otettava vakavasti, mutta hän varoittaa myös ylilyönneistä ja oikeusjärjestyksen perustekijöiden näkemisestä ainoastaan perusoikeuksien kautta, jolloin hämärtyy käsitys siitä, että

---

¹¹⁴ Zilliacus 2018, s. 266.

oikeudellisessa päättelyssä on ensisijaisesti kyse asianomaisen oikeudenalan säädösten, yleisten oppien ja teorioiden soveltamisesta.¹¹⁵ Urheilusta ei ole perusoikeustasoista erityissäätelyä eikä urheilijastatuksesta aiheudu sellaisia erityispiirteitä kuin esimerkiksi virkamiesasemasta voi perusoikeuksiin aiheutua.¹¹⁶ Urheilijat ovat näin subjekteja samoille perusoikeuksille kuin muutkin luonnolliset henkilöt.

Perusoikeudet suojaavat edellä mainitulla tavalla yksityisiä tahoja ensisijaisesti valtion puuttumiselta heidän oikeuksiinsa. Halila on katsonut, että koska urheilun arvot eivät kiistattomasti kuulu yhteiskunnan perusarvojen ydinalueeseen, ja koska urheilun alalla on vaikeahkoa esittää, millä perusoikeuksilla voisi olla ”välittömämpiä sovelluksia yksityisten välillä”, ei horisontaalivaikutuksen merkitys voine olla urheilutoiminnassa erityisen suuri. Halila viitanee välittömään horisontaalivaikutukseen ja suoraan horisontaaliseen velvoittavuuteen, sillä hän toteaa, että välitön perusoikeusvaikutus voi kuitenkin toteutua myös muiden kuin perusoikeusnormien perusoikeusmyönteisen tulkinnan perusteella, ja että horisontaalivaikutuksen taso voi myös vaihdella eri perusoikeuksien välillä.¹¹⁷

Horisontaalivaikutukselle tulee kuitenkin näkemykseni mukaan antaa merkitystä yksittäisten urheilijoiden toiminnassa, sillä kuten Lindholm toteaa, on selvää, että esimerkiksi sananvapauden kohdalla rajoitukset urheilijan sananvapauteen konkretisoituvat valtion sijasta todennäköisemmin työnantajien tai urheilun hallintoelinten toiminnan perusteella.¹¹⁸ PL 22§:n mukainen julkisen vallan turvaamisvelvollisuus sekä perusoikeuksien horisontaalivaikutus korostuvat lisäksi erityisesti tilanteissa, joissa oikeussuhteen osapuolten tasavertaisuus ei toteudu. Virtanen katsookin, että horisontaalivaikutuksen merkitys korostuu urheilun sopimustoiminnassa ja kurinpidossa, jossa oikeussuhteen osapuolet ovat yleensä merkittävässä epätasapainossa. Hän toteaa, että horisontaalivaikutusta voidaan pitää varsin voimakkaana, koska lajiliitot pystyvät pyramidimallin ja määräävän asemansa vuoksi puuttumaan tarvittaessa urheilijan oikeusasemaan ja perusoikeuksiin.¹¹⁹ Myös Aine on katsonut, ettei perinteinen tarkastelutapa jäsentää perusoikeuksien horisontaalivaikutus rajalliseksi ole sellaisenaan koherentissa suhteessa modernin perusoikeusajattelun kanssa. Modernissa perusoikeusajattelussa ei voida tehdä kattavaa rajausta vertikaali- ja

---

¹¹⁵ Halila 2011, s. 44–46.

¹¹⁶ Ibid. s. 47.

¹¹⁷ Halila – Norros 2017 s. 165.

¹¹⁸ Lindholm 2017, s 1–2.

¹¹⁹ Virtanen 2020, s. 211.

horisontaalivaikutusten välillä ja yksilön oikeusaseman kannalta on keskeistä, että perusoikeuksilla on vaikutusta myös yksilöiden keskinäisissä suhteissa. Näin lähtökohtana moderniin perusoikeusajatteluun kiinnittyvässä oikeudellisessa harkinnassa ovat rinnakkain perustuslaissa turvattu yhdistymisvapaus ja yksilön oikeudet urheilussa.¹²⁰ Aine on myös katsonut, että aiemmin käsiteltyjen perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten soveltamisen kehittäminen ja niiden välittömän soveltamisalan laajentaminen yksittäisten toimijoiden välisiin suhteisiin voisi olla perusteltua erityisesti urheilussa, koska urheilujärjestöillä on mahdollisuus säännellä kollektiivisesti yksilöiden oikeusasemia. Merkityksellisiä näkökohtia liittyy Aineen mukaan rajoitusedellytysten osalta esimerkiksi elinikäistä urheilun toimintakieltoa tarkasteltaessa ainakin rajoitusperusteen hyväksyttävyyksivaatimukseen, suhteellisuusvaatimukseen, täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimukseen, ydinalueen koskemattomuusvaatimukseen sekä oikeusturvavaatimuksen soveltamiseen.¹²¹

3.1.4 Kurinpidosta urheilussa

Kurinpito kuuluu edellä mainituin tavoin urheilun itsesääntelyn piiriin. Yleinen kurinpitovalta kuuluu lajiliitoille, joka voi puolestaan käyttää kurinpitovaltaa itse tai siirtää sen kokonaan tai osittain urheiluliigalle.¹²² Pyramidimallin mukaisesti urheilijat kuuluvat seuroihin, jotka kuuluvat lajiliittoihin, jotka puolestaan kuuluvat keskusjärjestöön. Näin urheilijat eivät ole suoraan lajiliiton jäseniä.¹²³ Suomessa urheilun keskusjärjestön tai lajiliiton asettamat säännöt tai määräykset eivät automaattisesti koske kaikkia urheilun toimijoita, joten kurinpitoon tarvitaan sitouttamistoimia joko sääntöketjutuksen tai sopimuksen muodossa.¹²⁴ Kurinpidon vakiintuneisiin periaatteisiin kuuluu, että urheilijalle voidaan määrätä vain sellaisissa kurinpitomääräyksissä mainittuja seuraamuksia, joihin hänet on sitoutettu. Lisäksi vakiintuneesti edellytetään, että menettely, josta kurinpitoseuraamus voidaan määrätä, tulee olla riittävän täsmällisesti kuvattuna säännöissä tai muissa määräyksissä.¹²⁵

Sääntöketjutuksessa urheilija sitoutetaan kurinpitoon siten, että lajiliittoon kuuluva seura määrää omissa säännöissään, että seuran asemasta kurinpitovaltaa käyttää lajiliitto. Tämä on perinteisesti ollut ensisijainen keino sitouttamiseen, mutta se ei aina ole mahdollista, sillä

---

¹²⁰ Aine 2021, s. 28.

¹²¹ Aine 2011, s. 162.

¹²² Halila 2006, s. 371., 375.

¹²³ Halila – Norros 2017, s. 294.

¹²⁴ Halila 2006, s. 368.

¹²⁵ Ojala 2024, s. 117.

esimerkiksi työsuhteinen urheilija ei yleensä ole tavallisesti seuransa jäsen. Myös urheilukilpailuiden osanottosopimuksissa on voitu sitouttaa osanottajat kurinpitoon kilpailun ajaksi, jolloin kurinpidon piiriin saadaan myös henkilöt, jotka eivät ole minkään urheiluseuran jäseniä. Työsuhteinen ammattiuurheilija sitoutetaan kurinpitoon yleensä työsopimuksella, johon sisällytetään ehto alistumisesta kurinpitoon. Myös työsuhteinen kurinpito tapahtuu liiton tai sen määräämän tahon toimesta, vaikkakin työnantaja voi käyttää myös työnantajan oikeuksiin, kuten direktio-oikeuteen perustuvia keinoja työntekijöihinsä.¹²⁶

Kurinpitoseuraamuksista on pidettävä erillään työsopimuksen rikkomuksiin perustuvat työoikeudelliset sanktiot, kuten työsopimuksen purkaminen tai vahingonkorvaus.

Kurinpitoseuraamuksista määrättäessä on huomioon otettava yhdenvertainen kohtelu sekä suhteellisuusperiaate. Näin seuraamuksien on oltava sopusoinnussa esimerkiksi epäurheilijamaisuuden asteen ja sääntörikkomuksen vakavuuden kanssa. Huomioon voidaan jossain määrin ottaa myös kohtuusperiaatteen mukaisesti urheilijalle teosta aiheutuneet muut seuraamukset. Lajiliitot voivat määritellä seuraamukset vapaasti muissa kuin doping-asioissa. Urheilijaan kohdistuvia kurinpitotoimia ovat muun muassa huomautus, varoitus ja sijoituksen alentaminen. Tyypillinen kurinpitotoimi on toimintakielto, joka voidaan määrätä määräaikaisena tai elinikäisenä. Toimintakieltoon asetettu urheilija suljetaan pois kaikesta asianomaisen lajin toiminnasta. Myös pelaajaan kohdistuva rahasakko on mahdollinen kurinpitotoimi, joskin se on Suomessa harvinainen.¹²⁷

3.1.5 Riidanratkaisusta urheilussa

Siviiliprosessioikeudelliset kysymykset rakentuvat urheilu-oikeudessa prosessioikeuden yleisten periaatteiden varaan.¹²⁸ Näin riita-asiat voidaan ratkaista tuomioistuimessa, mikäli prosessinedellytysopin mukaiset edellytykset täyttyvät. Urheilun kannalta merkityksellisiä ovat tuomioistuinkynnys sekä oikeussuojan tarve. Tuomioistuimen tulee voida ratkaista kysymys oikeussääntöjä soveltamalla. Urheilun säännöt, kuten urheilulajien säännöt, kilpailusäännöt ja kurinpitosäännöt eivät ole oikeussääntöjä, joten tällaisia seikkoja koskevat riidat kuuluvat pääsääntöisesti urheilun autonomian piiriin. Oikeussuojan tarve voidaan määritellä siten, että kantajalla tulee olla järkevä ja oikeusjärjestyksen valossa hyväksyttävä tuomioistuinsuojan tarve. Urheilukontekstissa esimerkiksi työ- ja sponsorisopimukseen

¹²⁶ Halila – Norros 2017, s. 299–302.

¹²⁷ Ibid. s. 313–318.

¹²⁸ Halila – Norros 2017, s. 514.

perustuvat vaatimukset ovat esimerkkejä jutuista, joihin ei lähtökohtaisesti liity urheilutoiminnassa prosessuaalisia erityispiirteitä, joten ne voidaan tutkia tavanomaiseen tapaan. Tilanne ei yleisesti ottaen ole kuitenkaan täysin mustavalkoinen, ja tapaukset on arvioitava kulloisenkin tapauksen erityispiirteet huomioon ottaen. Urheilun kaupallistuminen on johtanut siihen, että riita-asioiden taloudelliset intressit ovat kasvaneet. Lähtökohtana urheiluakin koskevissa jutuissa on, että rahaa koskevia vaatimuksia tulee voida tutkia tuomioistuimessa, mutta tällöin voi käydä niin, että kanne tulee lähes automaattisesti hylätyksi, jos tällainen vaatimus tulisi ratkaista urheilun sääntöjä soveltamalla.¹²⁹

Urheilun kurinpito kuuluu edellä mainitulla tavalla lähtökohtaisesti lajiliitolle tai sen määräämälle taholle. Urheilun oikeusturvalautakunta (UOL) perustettiin vuonna 1991 riippumattomaksi valituselimeksi ratkaisemaan urheilun piirissä syntyvistä päätöksistä ja määrättävistä sanktioista tehtäviä muutoksenhakuja.¹³⁰ UOL on toimivaltainen käsittelemään valituksia vain sellaisten yhteisöjen päätöksistä, jotka ovat sitoutuneet sen toimivaltaan.¹³¹ Lajiliittojen säännöissä on yleensä määräyksiä tästä sitoutumisesta.¹³² Lautakunnan säännöissä määritellään sen toimivalta, joihin kuuluu esimerkiksi valitusten käsittely kurinpitoseuraamuksista.¹³³ Valituksen tutkiminen edellyttää lisäksi, että kaikki asianomaisen järjestön sääntöjen edellyttämät muutoksenhakumahdollisuudet on käytetty eikä asia voi olla vireillä tai ratkaistu yleisessä tuomioistuimessa tai välimiesmenettelyssä.¹³⁴ Toisin kuin tuomioistuin, UOL voi ratkaista asian myös muita kuin oikeussääntöjä soveltamalla.¹³⁵

UOL:n säännöissä puhutaan lainvastaisuuden sijaan sääntöjenvastaisuudesta, ja tarkoituksena on ollut, että lautakunta tutkii pääasiassa itsesääntelymääräyksiin perustuvia valituksia. Urheilun oikeuden muutos on johtanut myös lautakunnan ratkaisukäytännön muutokseen. Lautakunta on muun muassa katsonut voitonsa tutkia suoraan oikeustoimilain 36 §:ään perustuvia vaatimuksia, kuten myös todennut, että yhdistyksen on sääntöjään tulkittaessa otettava huomioon perusoikeudet.¹³⁶ UOL on ottanut sananvapauden perusoikeutena huomioon useissa ratkaisuisaan, joita käsitellään myöhemmin tarkemmin.

---

¹²⁹ Ibid. s. 518–520.

¹³⁰ Ibid. s.529.

¹³¹ Urheilun oikeusturvalautakunnan säännöt 3§.

¹³² Esim. Jääkiekkoliiton sääntöjen kohta 7 ja Suomen palloliiton sääntöjen kohta 23.2.

¹³³ Urheilun oikeusturvalautakunnan säännöt 2§.

¹³⁴ Urheilun oikeusturvalautakunnan säännöt 3§.

¹³⁵ Halila – Norros 2017 s. 535.

¹³⁶ Ibid., s. 537–339., UOL 13/2009.

3.2 Urheilija ammatinharjoittajana

Urheilijoita on Suomessa valtavasti. Pelkästään jalkapalloilijoiden määrä on yli 160 000¹³⁷ ja jääkiekkoilijoiden lähes 70 000.¹³⁸ Ylivoimaiselle enemmistölle urheilu on ainoastaan harrastustoimintaa, johon ei sisälly minkäänlaisia tulotavoitteita. Urheilusta pääasiallisen tulonlähteensä saavien ihmisten eli ammattiurheilijoiden määrä on kuitenkin kasvanut rajusti viimeisten vuosikymmenien aikana.¹³⁹ Tapaturmavakuutuskeskuksen urheilijarekisterin mukaan vuonna 2024 päättyneillä pelikausilla Suomessa oli yhteensä 1266 urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain perusteella vakuutettua urheilijaa.¹⁴⁰ Kyseisen laki velvoittaa urheilutyönantajia vakuuttamaan ammattiurheilijansa, jotka tienavat tietyn määrän veronalaista tuloa.¹⁴¹ Luku ei sisällä yksilöurheilijoita, jotka hoitavat vakuutusturvansa vapaaehtoisin vakuutuksin eikä myöskään ulkomailla ammatikseen urheilevia suomalaisia. Tilaston ulkopuolelle jäävät niin ikään lukuisat puoliammatillaiset, joiden työsopimusperusteiset palkkatulot eivät yllä kyseiseen määrään.

Eri urheilulajien välillä on suuria eroavaisuuksia, minkä vuoksi niitä koskeva arviointi tapahtuu jossain määrin erilaisen oikeudellisen viitekehyksen sisällä. Lajit voidaan jakaa joukkue- ja yksilölajeihin. Keskeinen ero on siinä, että joukkuelajeissa urheilijat osallistuvat sarjaan tai kilpailuun joukkueena, kun taas yksilöurheilijat kiertävät kilpailuita yksilöinä oman kalenterinsa mukaisesti. Joukkuelajeissa urheilevat ammattiurheilijat ovat useimmiten työsuhteessa seuraansa, joka maksaa heille palkkaa, kun taas yksilöurheilijat toimivat pääsääntöisesti itsenäisinä ammatinharjoittajina ja saavat tulonsa kilpailuihin osallistumisen ja menestyksen perusteella.¹⁴² Urheilijoilla voi olla useita tulonlähteitä, mutta tärkeinä voitaneen pitää ainakin palkkaa, sponsorituloja, menestykseen perustuvia tulospalkkioita, starttirahoja sekä valtionavustuksia. Nykyisin merkityksellisiä voivat olla myös sosiaalisen median avulla saadut tulot.

3.2.1 Joukkueurheilijat

Vielä 1990-luvun alussa katsottiin, että urheilija ei voi olla työsuhteessa seuraansa. Asiasta annettiin kuitenkin vakuuttavia tuomioistuinratkaisuita, ja jo kyseisen vuosikymmenen

¹³⁷ Suomen palloliiton vuosikertomus 2023.

¹³⁸ Jääkiekkoliiton vuosikertomus 2024.

¹³⁹ Ammattiurheilijoiden määrä tasaisessa kasvussa 2018.

¹⁴⁰ Ammattiurheilijoiden vakuutustilasto 2025.

¹⁴¹ Määrä on laissa kirjattu 9600 euroon, mutta sitä tarkistetaan vuosittain. Vuonna 2024 määrä oli 13180 euroa.

¹⁴² Zilliacus 2018, s. 269.

loppupuolella oikeustilan katsottiin vakiintuneen.¹⁴³ Nykyään oikeuskirjallisuudessa pidetään jo täysin selvänä, että oikeusjärjestys mahdollistaa urheilijan työsuhteen, ja kysymyksenasettelu onkin siirtynyt erityiskysymysten pohdiskeluun, kuten yksilöurheilijoiden sekä maajoukkueurheilijoiden mahdollisten työsopimussuhteiden selvittämiseen.¹⁴⁴

Työsuhteen syntymisen tärkein seuraus on se, että urheiliijaan sovelletaan työlainsäädäntöä kokonaisuudessaan. Tosin monissa lajeissa työlainsäädäntöä sovelletaan ainoastaan soveltuvien osien, ja noudattamatta voidaan jättää esimerkiksi työaikalaisissa säädettyä ylityö- ja muista korvauksista. Korvaukset on katsottu sisällytetyn pelaajille työsopimuksen perusteella maksettaviin korvauksiin, ja sekä työnantaja- että työntekijäosapuolet ovat tuntuneet tyytyneen tähän, sillä asian muunlainen ratkaiseminen olisi hyvin haastavaa esimerkiksi sarjakausiensa rakenteen ja harjoittelun vuoksi.¹⁴⁵ Tästä huolimatta työoikeuden työntekijää suojaavat pakottavat normit soveltuvat urheilijan työsuhteen arviointiin, kuten myös työntekijän velvollisuuksia sääntelevät säännökset, esimerkiksi lojaliteettivelvollisuus. Huomionarvoista on, että toisin kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Yhdysvalloissa, Suomessa ei ole solmittu joukkueurheilun työehtosopimuksia. Syynä tähän on, että Suomessa ei ole osapuolten yhdistyksiä, joiden säännöissä olisi mahdollistettu työehtosopimusten tekeminen.¹⁴⁶

Joukkueurheilijan työsuhteen oikeuksista ja velvollisuuksista määrätään seuran ja urheilijan välisellä pelaajasopimuksella. Pelaajasopimus voi olla työsopimus tai muu velvoiteoikeudellinen sopimus riippuen siitä, tehdäänkö se ammattilais- vai amatööriurheilijan kanssa.¹⁴⁷ Tässä tutkielmassa keskitytään ammattiuurheiluun, joten termiä tullaan käyttämään sen työsopimuksellisessa merkityksessä. Pelaajasopimukseen palataan tarkemmin myöhemmin.

3.2.2 Yksilöurheilijat

Hallituksen esityksessä on otettu kantaa yksilöurheilijoiden työoikeudelliseen asemaan. Esityksen mukaan yksilöurheilijalla voi joukkueurheilijan tapaan olla oikeudellisesti

---

¹⁴³ Tiitinen 1998, s. 214.

¹⁴⁴ Halila – Norros 2017 s.182–183.

¹⁴⁵ Ibid., s. 187.

¹⁴⁶ Ibid., s. 191.

¹⁴⁷ Ibid., s. 188.

merkityksellisiä oikeussuhteita esimerkiksi kansalliseen- tai kansainväliseen lajiliittoon, seuraan tai sponsoriin. Näissä suhteissa kaikki työsuhteen tunnusmerkit eivät kuitenkaan usein täyty samanaikaisesti. Usein täyttämättä jää työnantajan työn johto- ja valvontaoikeus. Yksilöurheilija urheilee usein omaan lukuunsa ja kantaa itse riskin toimintansa urheilullisesta ja taloudellisesta menestyksestä. Yksilöurheilutoimintaa voidaan näin tarkastella paremmin itsenäisen ammatinharjoittajan näkökulmasta. Jotta urheilijaa voidaan pitää ammatinharjoittajana, yleensä edellytetään, että urheilijan urheilemisesta saadut tulot ainakin osaksi riittävät kattamaan hänen omat elantomenonsa.¹⁴⁸

Joukkueurheilussa urheilija on sitoutunut urheilemaan, eli työskentelemään joukkueensa lukuun ja näin työtä tehdään ainoastaan yhdelle työn tarjoajalle. Yksilöurheilussa tilanne on toinen, ja yksilöurheilija voikin olla sopimussuhteessa useisiin tahoihin, kuten kilpailunjärjestäjiin. Yksilöurheilussa urheilija voi myös vaihtaa halutessaan seuraa toisin kuin joukkueurheilussa, jossa pelaajat sidotaan seuraan pelaajasopimuksella. Lisäksi joukkueurheilulle tyypillistä on vahva työnantajan direktio-oikeus, johon saattaa sisältyä pitkälle meneviä rajoituksia pelaajan oikeuksiin, kuten oikeus harrastaa muita lajeja. Yksilöurheilijalla puolestaan ei ole tyypillisesti tällaista työnantajaa, joka määräisi tai valvoisi mainittuja rajoituksia.¹⁴⁹

Yksilöurheilijan sopimussuhteissa ei näin voida pääsääntöisesti soveltaa työntekijää suojaavaa pakottavaa sääntelyä. Pääsääntönä näissä sopimuksissa, kuten sopimuksissa yleensäkin vallitsee sopimusvapaus. Mainittakoon, että yksilöurheilijat saavat tavalliseen tapaan suojaa sopimussuhteisiinsa sopimusoikeuden yleisistä periaatteista, ja sopimuksia voidaan tilannekohtaisesti arvioida esimerkiksi kohtuusperiaatteen mukaisesti.

3.2.3 Sponsori tulonlähteenä

Urheilijoiden tulonhankinta sponsoritoimintaa hyödyntäen on verrattain tuore ilmiö. Urheilun kaupallinen tukeminen vastasuoritusta vastaan ei ollut amatööriurheilun aikana mahdollista. Urheilun itsesääntely ei mahdollistanut urheilun immateriaalioikeuksien kaupallista hyödyntämistä eivätkä urheilijat saaneet ottaa vastaan rahapalkkioita. Yritykset saivat kylläkin tukea urheilua lajiliitoille tai seuroille tehtyjen lahjoitusten muodossa, mutta tästä ei saanut seurata sitä, että tukija olisi saanut nimensä tai tunnuksensa näkyviin virallisena

¹⁴⁸ HE 22/2009.

¹⁴⁹ Halila – Norros 2017, s. 177, 184–185.

tukijana tai yhteistyökumppanina.¹⁵⁰ Urheilun kaupallistuesssa sponsorointi on muuttunut sallitukseksi, joka on tarkoittanut urheilijan tai urheilujärjestön avointa, sopimukseen perustuvaa yhteistyötä sponsorioivan yrityksen kanssa. Tämä on johtanut sponsoroinnin merkityksen kasvuun urheilijan varainhankinnassa. Kaupallistumisen jälkeenkin sponsorointi tapahtui kuitenkin pitkään urheilun itsesääntelyn ehdoin, ja toiminnassa tyydyttiin siihen, mitä lajiliitoissa asiasta määrättiin. Urheilun oikeudellistuminen on kuitenkin johtanut siihen, että sponsoritoimintaa on pyritty hallinnoimaan enenevässä määrin sopimuksilla. Tähän johti käsitysten muuttuminen siitä, ettei urheilijoiden kaupallisista oikeuksista määrääminen ole toimintaa, johon yhdistysautonomia ulottuu.¹⁵¹ Sponsoroinnin ehdoista sovitaan sponsorisopimuksilla, joita käsitellään tarkemmin myöhemmässä jaksossa.

Nykyisin urheilun sponsorointi on valtavaa liiketoimintaa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Jo vuonna 2008 urheilusponsorointiin käytettiin Suomessa 100 miljoonaa euroa.¹⁵² Vuonna 2024 summa oli kasvanut 191 miljoonaan euroon eli melkein kaksinkertaistunut.¹⁵³ Globaalisti urheilusponsoroinnin markkina-arvo oli vuonna 2024 yli 64 miljardia dollaria, ja sen on arvioitu yli kaksinkertaistuvan seuraavan 10 vuoden aikana.¹⁵⁴

Urheilijoiden halukkuus solmia sponsorisopimuksia on helppo ymmärtää. Uran alkuvaiheessa tienestit ovat harvoin suuria ja tietyissä lajeissa jo välineiden aiheuttamat kustannukset voivat muodostua mittaviksi kulueriksi. Lisäksi urheilu-ura ammatinvalintana ei ole useimmiten kovinkaan pitkäikäinen. Urheilusuorituksista saatavat palkkiot päättyvät, kun niihin oikeuttaviin suorituksiin ei enää ole mahdollista yltää. Urheilija voi varmentaa asemaansa ja olosuhteitaan urheilu-uran päättymisen jälkeen sponsorisopimuksilla tai muunlaisin toimenpitein immateriaalioikeuksistaan sopimalla.¹⁵⁵ Urheilijan intresseissä on näin pyrkiä välttämään toimimasta tavalla, joka vaarantaisi hänen sponsoritulonsa. Sponsorin näkökulmasta kyse on useimmiten puhtaasti brändiarvon kasvattamisesta ja tätä tavoitetta silmällä pitäen sponsorisopimukseen on usein liitetty erilaisia käyttäytymisvelvoitteita, jotka saattavat rajoittaa urheilijan sananvapautta. Näistä tarkemmin myöhemmässä jaksossa.

---

¹⁵⁰ Halila 2006, s. 207.

¹⁵¹ Ibid. s. 208.

¹⁵² Sponsoribarometri 2008.

¹⁵³ SPOT barometri 2024.

¹⁵⁴ Pangarkar 24.4.2025.

¹⁵⁵ Oesch 2011, s. 744. Oesch puhuu ”täysimittaisen immateriaalioikeuspaletin” käyttöönottamisesta, mainiten tunnusmerkkioikeuden, tekijänoikeuden ja henkilöoikeudet.

3.3 Urheilusopimukset

Urheilutoiminnassa tehdään runsaasti sopimuksia ja useimmiten niiden oikeudelliseen arviointiin ei liity urheilutoiminnasta johtuvia erityispiirteitä.¹⁵⁶ Suurin osa urheilusopimuksista on lailla sääntelemättömiä, poikkeuksena ne sopimukset, jotka täyttävät työ sopimuksen tunnusmerkistön, joskin nämäkin ovat asianomaisina sopimuksina epätyypillisiä. Urheilusopimusten lainoppi on monissa tapauksissa vielä vakiintumatonta ja kiinne kohtia lainopillisiin kysymyksiin saadaan vakiintuneiden sopimustyyppien sisällöstä.¹⁵⁷ Urheilun sopimusjuridiikkaan pätee sama sääntö kuin urheilujuridiikkaan yleensäkin: Mikäli urheilutoiminnan luonteen perusteella halutaan poiketa siitä, mitä muutoin johtuisi lainsäädännöstä, prejudikatuurista, asianomaisista sopimus määräyksistä ja yleisistä sopimusoikeudellisista periaatteista, on esitettävän perusteen oltava myös oikeudellisesti eikä ainoastaan urheilullisesti pätevä.¹⁵⁸ Edellä todetulla tavalla urheilusopimukset voivat sisältää käyttäytymisvelvoitteita, jotka saattavat konkretisoitua sananvapauden rajoituksina.

3.3.1 Pelaajasopimus

Huipputason joukkueurheilussa pelaajasopimukset solmitaan lähes poikkeuksetta kirjallisina. Niihin käytetään yleensä lajiliiton, liigan tai muun urheiluorganisaation joko yksipuolisesti tai yhdessä urheilijoiden edustajan kanssa laatimaa pelaajasopimusmallia. Yksittäinen urheiluseura voi myös käyttää omaa pelaajasopimusmalliaan. Kirjallinen muoto vaatimus sekä liiton tai liigan laatiman pelaajasopimuksen käyttäminen on tietyissä lajeissa lajin kilpailusääntöjen tai sarjamääräysten perusteella pakollista.¹⁵⁹ Pelaajasopimukset solmitaan joukkueurheilun luonteen vuoksi poikkeuksetta määräaikaikaisina.¹⁶⁰ Pelaajasopimuksessa määritellään sopimuspuolten oikeudet ja velvollisuudet. Tyypillisiä urheilijaan kohdistuvia velvollisuuksia ovat muun ohella velvollisuus pelata ja harjoitella joukkueen lukuun, sitoutuminen noudattamaan kilpailu-, kurinpito ja doping-sääntöjä sekä velvollisuus osallistua sopimuskumppanin ja tämän yhteistyökumppaneiden markkinointityöhön. Sopimuksessa määrätään lisäksi erityisistä käyttäytymisvelvoitteista, kuten velvollisuudesta rajoittaa muun urheilun harrastamista, vedonlyönnistä pidättäytymisestä sekä velvollisuudesta käyttäytyä siten, ettei urheilija käytöksellään aiheuta sopijakumppanilleen taikka lajilleen negatiivista

---

¹⁵⁶ Halila 2006, s. 187.

¹⁵⁷ Ibid. s.191.

¹⁵⁸ Ibid. s. 194.

¹⁵⁹ Schön 2010, s. 9.

¹⁶⁰ Ibid. s. 10.

julkisuutta tai vahinkoa. Sopia voidaan myös mahdollisista sopimussakoista, mikäli urheilija rikkoo sopimuksessa säädettyjä velvollisuuksia.¹⁶¹

Työsuhde on henkilökohtainen ja yleensä pitkäaikainen sopimussuhde, joka rakentuu osapuolten väliselle keskinäiselle luottamukselle, johon liittyy tietynasteinen lojaliteettivelvoite.¹⁶² Ammattiurheilijan pelaajasopimus on edellä mainitulla tavalla työsopimus, joten sopimukseen sovellettavaksi tulee työsopimusoikeudellinen normisto, ja lojaliteettivelvollisuuden sisältöä täsmentävät työsopimuslain säännökset. Näin urheilijan on otettava työnantajansa oikeudet huomioon, vaikka tästä ei olisikaan sopimuksessa erillisiä määräyksiä. Schön katsoo, että lojaliteettiperiaatteella on joukkueurheilun erityispiirteiden ja pelaajasopimuksen korostuneen henkilökohtaisen luonteen vuoksi jopa korostuneempi asema kuin keustosopimuksissa yleensä.¹⁶³

Lain ja hyvän tavan vastaisia ehtoja ei luonnollisesti voida ottaa pelaajasopimukseen. Tämä on yleisenä oikeusperiaatteena voimassa olevaa oikeutta, jota työsopimuksissa korostavat työsopimuslain 10:2 ja 13:6. Pelaajasopimusten osalta tämä tarkoittaa muun ohella, että pelaajasopimuksen perustuslailla turvattujen perusoikeuksien vastaiset yksilön vapautta liikaa ja ilman perusteltua syytä rajoittavat ehdot voitaisiin katsoa pätemättömiksi.¹⁶⁴ Niin ikään yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet, kuten kohtuusperiaate tulevat sovellettavaksi pelaajasopimukseen. Pelaajasopimuksissa urheilija on usein taloudellisesti ja tiedollisesti heikommassa asemassa sopimuskumppaniinsa nähden. Sopimus on lisäksi usein tehty vahvemman osapuolen yksipuolisesti laatimia vakioehtoja käyttäen, jolloin urheilijan mahdollisuudet niiden sisällön määrittämiseen ovat rajalliset. Heikomman suoja, kohtuusperiaate ja vakioehtoja koskevat periaatteet vaikuttavat näin sopimuksen tulkintaan. Nämä seikat korostuvat, kun arvioidaan tietyn ehdon pätevyyttä tai mikäli sopimusta pyritään sovitteluun.¹⁶⁵

3.3.2 Sponsorisopimus

Pelaajasopimuksen ohella tärkein urheilun sopimustyyppi on sponsorisopimus.¹⁶⁶

Sponsorisopimuksen käsitettä ei ole määritelty laissa, eikä sitä koskevaa erityissäätelyä

---

¹⁶¹ Schön 2021, s. 39–55.

¹⁶² Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 244.

¹⁶³ Schön 2021, s. 88–89.

¹⁶⁴ Schön 2010, s. 73.

¹⁶⁵ Ibid., s. 74–75.

¹⁶⁶ Halila 2006, s. 208.

löydy kotimaisesta- tai EU-lainsäädännöstä. Palmgrenin mukaan ei näin ole juridisesti perusteltua puhua omasta sopimustyyppistään.¹⁶⁷ Sponsorisopimusta voidaan luonnehtia urheilutoiminnassa lailla sääntelemättömäksi yhdistelmäsovimukseksi, jossa sponsoroitava täyttää markkinointiyhteistyöhön kuuluvat velvoitteensa korvausta vastaan. Sponsoroitavan suoritus tapahtuu käytännössä immateriaalioikeuksien luovuttamisen myötä. Sponsorisopimus voi syntyä monien eri urheilun toimijoiden, kuten kansainvälisen tai kansallisen lajiliiton, urheiluseuran tai yksittäisen urheilijan kanssa.¹⁶⁸ Tässä tutkielmassa keskitytään sponsorisopimukseen yksittäisen urheilijan kanssa. Sponsorisopimusten tarkoitusperät ovat useimmiten puhtaasti kaupallisia. Urheilijan persoonalliset elementit, kuten nimi, kuva ja muut ominaisuudet yhdistetään yrityksen tarjoamiin tuotteisiin ja palveluihin. Urheilijan myönteistä mielikuvaa pyritään näin hyödyntämään yrityksen markkinoinnissa brändin arvon kasvattamiseksi.¹⁶⁹

Suurimmat sponsoritoimintaa harjoittavat yritykset käyttävät sponsorisopimukseen omia sopimusperusteita, mutta sponsorisopimuksille on tyypillistä, että ne neuvotellaan yksittäistapauksin. Näin kyse ei yleensä ole vakiosopimuksista. Sponsorisopimukseen kirjataan osapuolten oikeudet ja velvollisuudet. Tyypillisesti urheilija joko sitoutuu markkinoimaan sponsorin tuotteita tai palveluita taikka luovuttaa henkilöönsä liittyviä immateriaalioikeuksia sponsorin käyttöön. Sponsorin päävelvoite on vastikkeen maksaminen. Sponsorisopimukseen voi kuulua hyvin yksityiskohtaisia määräyksiä urheilijan velvoitteista. Nämä määräykset voivat olla niin tiukkoja, että oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että sponsorin ja urheilijan välille saattaa muodostua työsuhte. Urheilija voidaan sitouttaa tiukasti edistämään sponsorin yrityskuvaa. Kilpailevien tuotteiden ja palveluiden käyttö voidaan kieltää kokonaan.¹⁷⁰

Sponsorisopimuksessa voidaan myös varautua mahdollisiin suoritushäiriöihin, esimerkiksi doping-tapausten, urheiluvilpin tai urheilijan käytökseen liittyen. Mikäli näistä ei olla sovittu, sovelletaan sopimukseen sopimusoikeuden yleisiä periaatteita, joten osapuolilla voi sopimusrikkomuksen tapahtuessa olla oikeus purkaa sopimus tai vaatia muita sopimusoikeudellisia seuraamuksia, vaikka tästä ei olisikaan sopimuslauseketta. Tiettyihin suoritushäiriöihin, kuten julkisuuskuvan muutoksiin voidaan vaikuttaa ottamalla asiasta

---

¹⁶⁷ Annola ym. 2012, Sopimustyypeistä – Yhteistoimintasopimukset – Sponsorisopimukset – Määritelmä.

¹⁶⁸ Halila – Norros 2017 s. 423.

¹⁶⁹ Oesch 2011, s. 743.

¹⁷⁰ Halila – Norros 2017, s. 424–426.

lausekkeita sopimukseen. Seurat ja lajiliitot solmivat usein omia sponsorisopimuksiaan, joissa urheilijat eivät säännönmukaisesti ole osapuolina, mutta urheilijoiden panos on tyypillisesti olennainen näitä sopimuksia täytettäessä. Urheilijat pyritään sitouttamaan näihin sopimuksiin omilla sopimuksillaan.¹⁷¹ Sponsorisopimuksia voidaan tarkastella myös lojaalisuusvelvollisuuden kannalta. Mitä enemmän sopimussuhde edellyttää osapuolten yhteistoimintaa, sitä ankarammin lojaalisuusvelvollisuutta tulee arvioida. Myös sopimuksen pitkäkestoisuus ja henkilökohtainen luonne puoltavat ankaraa lojaalisuusvelvollisuutta.¹⁷² Jokela katsoo, että sponsorisopimukset ovat kiistatta yhteistyösopimuksia, joissa lojaliteettivelvollisuudella on erityinen asema sopimuksen taustavelvoitteiden rikkomista arvioitaessa, joten vaikka sopimus ei sisältäisikään erityisiä käyttäytymisvelvoitteita, voisi joissain tilanteissa sopimusrikkomuksen arvioida tapahtuneen lojaliteettivelvoitteen perusteella. Näin siis, mikäli esiintymistä yrityksen tilaisuuksissa pidettäisiin sopimuksen päävelvoitteena, voisi asiallinen käytös vapaa-ajalla olla ajateltavissa vahvaksi sivuvelvoitteeksi, jolla on päävelvoitteeseen rinnastettava merkitys, koska urheilijan tärveltyneet imago aiheuttaa hänen käyttökelvottomuutensa sponsorin tavoitteiden toteutumisen kannalta.¹⁷³

---

¹⁷¹ Ibid., s. 426–427.

¹⁷² Annola ym. 2012, Lähtökohdat – Siviilioikeuden yleiset periaatteet – Lojaliteettivelvollisuus ja tiedonantovelvollisuus.

¹⁷³ Jokela 2001, s. 14.

4 Sananvapaus kansainvälisessä urheilussa

Urheilussa kansainvälisellä toiminnalla on suuri merkitys. Olemassa on tuskin yhtäkään urheilulajia, jota harjoitettaisiin ainoastaan yhdessä maassa, joten lajit tarvitsevat kansainvälisiä organisaatioita, jotka määräävät yhteisesti noudatettavat pelisäännöt. Aiemmin kuvatun urheilun pyramidimallin huipulla ovat kansainväliset lajiliitot sekä KOK. Nämä organisaatiot ovat yksityisoikeudellisia toimijoita, joita sitovat kansalliset oikeussäännöt, mutta niillä on myös tietynasteista urheilulle tyypillistä autonomiaa päättää omista asioistaan. Tarkastellaan seuraavaksi, minkälaista sananvapauden liittyvää problematiikkaa kyseisiin toimijoihin saattaa liittyä.

4.1 Olympialiike sananvapauden portinvartijana

4.1.1 Kansainvälinen olympiakomitea ja olympialainen peruskirja

Olympialaisten juuret ulottuvat antiikin Kreikkaan, jossa ensimmäiset Olympian kisat järjestettiin vuonna 776 eaa. Kisat unohdettiin vuosisadoiksi, kunnes ne päätettiin herättää uudelleen henkiin ja ensimmäiset modernit olympialaiset järjestettiin vuonna 1896. Moderni olympialiike oli aluksi melko sääntelemätön. Kansainvälinen olympiakomitea muodostettiin vuonna 1908 ja se muuttui vähitellen kansainvälisesti merkittäväksi organisaatioksi omine sääntöineen.¹⁷⁴ KOK on vahvistanut Olympialaisen peruskirjan, joka sisältää muun ohella olympialaisuuden peruseriaatteet ja KOK:n säännösten. Siinä määrätään olympialiikkeen organisaatiosta sekä sen toimintaperiaatteista.¹⁷⁵

Nykypäivän olympialiike on rakentunut laajojen institutionaalisten rakenteiden varaan ja siinä toimivat kolme päävaikuttajaa ovat KOK, kansalliset olympiakomiteat sekä kansainväliset lajiliitot.¹⁷⁶ Olympialaisen peruskirjan mukaan KOK on määräämättömäksi ajaksi perustettu kansainvälinen ja julkisesta vallasta riippumaton voittoa tavoittelematon organisaatio, jonka Sveitsin liittovaltio on tunnustanut yhdistysmuotoiseksi oikeushenkilöksi. Sen päämaja sijaitsee Lausannessa, Sveitsissä.¹⁷⁷ KOK:n on kuvattu omaavan kansainvälisoikeudellinen luonne, mutta se ei tosiasiallisesti ole kansainvälisen oikeuden toimija, vaan yksityisoikeudellinen oikeushenkilö, joka noudattaa toiminnassaan Sveitsin lakia.¹⁷⁸

¹⁷⁴ Mestre 2009, s. 1–2

¹⁷⁵ Olympic Charter 2025, s. 6-7.

¹⁷⁶ Ibid., kohta 1.2.

¹⁷⁷ Ibid., kohta 15.

¹⁷⁸ Mestre 2009, s. 40–41.

Kansalliset olympiakomiteat eivät ole KOK:n jäseniä, joten ne eivät ainakaan suoraan pääse vaikuttamaan kansainväliseen olympialiikkeeseen. Niiden tehtävänä on päättää olympialaisiin osallistumisesta ja tehdä olympiavalinnat.¹⁷⁹

Olympialaiset ovat monissa lajeissa kiistatta arvostetuin kansainvälinen arvokilpailu. Kisat nauttivat valtavaa näkyvyyttä¹⁸⁰, ja sitä kautta niiden markkinointipotentiaali on mittava. Etenkin yksilöurheilijoille olympialaiset ovat potentiaalisten palkintorahojen lisäksi oiva keino kasvattaa tunnettavuuttaan ja hankkia sitä kautta tuloa sponsorisopimusten muodossa. Näin lienee selvää, että urheilijoilla on vahva intressi noudattaa KOK:n asettamia määräyksiä, jotta edustus oikeus ei riskeeraannu. Tällainen riippuvaisuussuhde saattaa olla urheilijoiden sananvapauden kannalta ongelmallinen. Olympialaisten valtaisa näkyvyys luo urheilijoille mahdollisuuden ottaa kantaa havaitsemiinsa yhteiskunnallisiin epäkohtiin siten, että viesti saavuttaa maailmanlaajuisen yleisön. KOK on kuitenkin, kuten jäljempänä todetaan, suhtautunut olympiaurheilijoiden aktivismiin hyvinkin torjuvasti.

4.1.2 Olympialiikkeen poliittinen neutraalius ja urheilija-aktivismi

Modernien olympialaisten perustajana pidetty paroni Pierre de Coubertin piti jo kisojen alkutaipaleella tärkeänä, että olympialaisten tulee pysyä politiikasta ulkona. Olympialiike onkin noudattanut tätä visiota ja KOK on läpi sen historian joko kieltänyt kokonaan tai ainakin rajoittanut voimakkaasti toimintaansa osallistuvilta tahoilta erilaisia mielenilmauksia. Avery Brundage, joka toimi KOK:n puheenjohtajana vuodesta 1952 vuoteen 1970, totesi Meksikon olympialaisissa vuonna 1968 seuraavasti: ”Emme tule koskaan sallimaan olympialiikettä käytettävän työkaluna tai aseena millekään ulkoisille tavoitteille emmekä olympialaisten käyttöä foorumina minkäänlaisille mielenilmauksille”.¹⁸¹

Nykyisen olympialaisen peruskirjan kohta 50.2 kieltää kaikenlaiset mielenilmaukset sekä poliittisen, uskonnollisen tai rotuun liittyvän propagandan olympialaisten alueella.¹⁸² KOK perustelee säännön tarpeellisuutta sillä, että olympialaisten tulee pysyä poliittisesti neutraalina ja tämä tavoite on mahdollista saavuttaa ainoastaan kieltämällä tai voimakkaasti rajoittamalla kaikenlaiset urheilijoiden mielenilmaukset, jotta voidaan varmistaa, että urheilijat eivät käytä

---

¹⁷⁹ Halila – Norros 2017, s. 106.

¹⁸⁰ Kanervala 5.8.2024.

¹⁸¹ Boykoff 2022, s. 9–11.

¹⁸² Olympic Charter 2025, kohta 50.2.

olympialaisia urheilulle vieraisiin tarkoitukseen.¹⁸³ Tällainen lähestymistapa on sinänsä ymmärrettävä, mutta toisaalta ongelmallinen. Mestre toteaa, että olympialaiset ovat ennen kaikkea urheilutapahtuma, ja fokuksen tulisi näin olla urheilussa eikä tapahtumaa tule valjastaa alustaksi mielipiteiden, uskomusten tai muiden itse tapahtumaan liittymättömien näkökulmien edistämiseen. Hän kuitenkin korostaa, että tilanne ei ole näin mustavalkoinen, koska urheilijoilla on kansainvälisesti tunnustettu oikeus käyttää sananvapauttaan. Kyse on urheilun-, tässä tapauksessa ”olympialaisten oikeudesta”, joka voi olla hankalaa suhteuttaa kansallisvaltioiden asettamaan lakiin. Jokaista tilannetta on näin arvioitava erikseen. Mestre vertaa kieltoa poliittisten puolueiden tai uskontokuntien asettamiin rajoituksiin, jotka ovat kiinteästi sidoksissa kyseessä olevan instituution tavoitteisiin. Kieltoa on Mestren mukaan tulkittava suhteessa olympialaisuuden peruseriaatteisiin ja on varmistettava, ettei sananvapauden käyttäminen ole ristiriidassa perustavanlaatuisien eettisten periaatteiden, kuten rauhan vaalimisen, yhdenvertaisuuden ja ystävyuden kanssa.¹⁸⁴

Mestren kantaan olisi helppo yhtyä, jos se vastaisi kiellon historiallista soveltamista, mutta KOK:n suhtautuminen asiaan on tosiasiasa ollut huomattavasti edellä mainittua tulkintaohjetta tiukempi. Urheilijoiden sananvapautta on pyritty rajoittamaan myös sellaisten mielenilmausten kohdalla, jotka ovat lähtökohdiltaan yhdenvertaisuutta sekä rauhaa tavoittelevia. Tästä esimerkkinä Sochin talviolympialaiset 2014. Venäjän valtio asetti vuonna 2013 LGBT-yhteisöä rajusti syrjivää lainsäädäntöä, johon liittyvistä mielenilmauksista pyydettiin lausuntoa KOK:n puheenjohtaja Thomas Bach:lta. Bach vahvisti KOK:n vakiintuneen linjan ja totesi, ettei olympialaisia tule käyttää poliittisiin mielenilmauksiin, vaikka pyrkimykset olisivat kuinka hyviä tahansa. Hän kuitenkin myös totesi, että urheilijoilla on sananvapaus, ja he voivat halutessaan esittää poliittisia kannanottojaan lehdistötilaisuuksissa.¹⁸⁵

Historiallisesti sananvapauden kannalta merkittävä tapaus sattui Meksikon olympialaisissa 1968, kun yhdysvaltalaiset 200 metrin juoksukilpailun kulta- ja pronssimitalistit nostivat palkintoseremoniassa nyrkkinsä pystyyn osoittaakseen solidaarisuutta poliisiväkivaltaa kohdanneille afroamerikkalaisille. Sekä KOK että Yhdysvaltain kansallinen olympiakomitea tuomitsivat teon ja molemmat urheilijat poistettiin olympialaisten alueelta, jonka lisäksi he kohtasivat tapauksen vuoksi monenlaisia ongelmia niin urheilussa kuin sen ulkopuolella.

---

¹⁸³ James – Osborn 2024, s. 189.

¹⁸⁴ Mestre 2009, s. 98–99.

¹⁸⁵ Grohmann 27.1.2014.

Sittemmin kaksikon toimintaa on ylistetty ja molemmat nimitettiin Yhdysvaltain olympiakomitean hall of fameen vuonna 2019.¹⁸⁶ Vastaavanlaisia tapauksia löytyy olympialaisten historiasta runsaasti. 2000-luvulta mainittakoon tapaus, jossa australialainen nyrkkeilijä saapui Lontoossa 2012 kehään Australian alkuperäisasukkaiden lipulla kuvitetussa paidassa. Australian olympiakomitea ilmoitti asiasta KOK:lle, ja tilanne laukesi vasta kun nyrkkeilijä sitoutui olemaan käyttämättä paitaa jatkossa.¹⁸⁷ Mainittakoon, että KOK on harvoin vedonnut kohtaan 50.2 siinä laajuudessa, jonka se teoreettisesti mahdollistaisi. Kuitenkin esimerkiksi Pekingin olympialaisten osanottosopimuksissa urheilijoita sitoutettiin pidättymään esittämästä poliittisia mielipiteitä uhkaamalla maasta poistamisella. Halila on katsonut, että tällainen velvoite oli länsimaiselle oikeusjärjestykselle vieras.¹⁸⁸ James ja Osborn katsovat myös, että jo pelkästään urheilijaan kohdistuva uhka tulla diskatuksi tai saada kilpailukiellon on johtanut siihen, että olympiaurheilijat uskaltavat harvoin testata kiellon rajoja.¹⁸⁹ Tämän voi jo itsessään tulkita sananvapauden rajoittamiseksi, vaikkakin epäsuoraan.

Viimeaikainen kehitys on tuonut muutoksia KOK:n linjaan. KOK julkaisi ennen Tokion vuoden 2021 olympialaisia urheilijoille ohjeistuksen kohdan 50.2 tulkinnasta, jossa todetaan, että olympialiikkeen perustavanlaatuisena periaatteena on olympiaurheilun neutraalius, joka on pidettävä erossa poliittisesta, uskonnollisesta ja kaikesta muusta vaikuttamisesta, joten fokuksen kentällä on pysyttävä itse urheilussa. Ohjeessa kuitenkin todetaan erikseen, että mielipiteiden esittäminen on sallittua kisojen aikana mm. lehdistötilaisuuksissa ja sekä perinteisen että sosiaalisen median välityksellä. Lisäksi mielipiteiden esittäminen on sallittu pelikentällä ennen kilpailun alkua tai urheilijan esittelyn aikana, kunhan ne täyttävät tietyt vaatimukset. Niiden tulee muun ohella olla linjassa olympialaisuuden peruseriaatteiden kanssa eivätkä ne saa kohdistua suoraan tai välillisesti henkilöihin, valtioihin, organisaatioihin tai näiden kunniaan. Mielipiteiden esittäminen on edelleen kiellettyä virallisten seremonioiden ja urheilusuoritusten aikana sekä olympiakylän alueella.¹⁹⁰ Tähän kehitykseen johti osaltaan sananvapauden rajoittamiseen liittyvä voimakas kritiikki urheilijoiden edunvalvontaryhmien puolelta.¹⁹¹ Huomionarvoista on ohjeistuksen semantiikka. ”Mielipiteiden” salliminen

---

¹⁸⁶ Lindholm 2017, s. 2., Boykoff 2022, s. 13–17.

¹⁸⁷ Boykoff 2022, s. 14.

¹⁸⁸ Halila 2011, s. 58. ks. myös Kelso 11.2.2008.

¹⁸⁹ James – Osborn 2024, s. 191.

¹⁹⁰ Rule 50.2 Guidelines – Olympic Games Tokyo 2020.

¹⁹¹ Modi 2023, s. 369.

tietyissä tilanteissa ei tarkoita sitä, että ”mielenilmaukset” olisivat vieläkään sallittuja missään muodossa.¹⁹² Lienee myös selvää, että näkyvyys urheilijaprotesteille ja muille aktivismin muodoille olisi huomattavasti suurempi, jos nämä teot sallittaisiin itse suoritusten yhteydessä, kuin ainoastaan siinä laajuudessa, jossa ne nyt sallitaan. Kyse on tasapainottelusta urheilijoiden sananvapauden ja urheilun poliittisen neutraaliuden välillä, ja edellä selostettu on tällä hetkellä noudatettava kompromissiratkaisu.

Eräs huomattava muutos on sekin, että vuoden 2024 olympialaisista alkaen olympialaisten isäntäkaupunkisopimukseen on kuulunut ihmisoikeuspykälä, jonka mukaan isäntämaata sitovia ihmisoikeusvelvoitteita on kunnioitettava. Sopimukset sitovat kansainvälistä olympiakomiteaa, isäntäkaupunkia sekä paikallista kansallista olympiakomiteaa.¹⁹³ Tämä muodostaa potentiaalisen ristiriidan kohdan 50.2 kanssa, ja on herättänyt oikeustieteellisessä keskustelussa näkemyksiä siitä, että KOK on velvoitettu kunnioittamaan urheilijoiden perus- ja ihmisoikeuksia, sananvapaus mukaan lukien, jo pelkästään isäntäkaupunkisopimukseen perustuen.¹⁹⁴

4.2 Kansainväliset lajiliitot

Kansainväliset lajiliitot asettavat varsin tiukkoja määräyksiä kansallisille jäsenliitoilleen. Kansallisten liittojen on hyväksyttävä kansainvälisten liittojen säännöt sekä sitouduttava noudattamaan niitä ja valvomaan, että kansallisessa toiminnassa noudatetaan kansainvälisen liiton sääntöjä.¹⁹⁵ Kilpailuiden järjestämisen osalta toimivalta on usein lähtökohtaisesti jaettu niin, että kansainvälisellä liitolla on määräysvalta lajinsa maailmanmestaruuskilpailuihin, maailmancupeihin ja muihin vastaaviin kansainvälisiin kilpasarjoihin. Kansalliset lajiliitot vastaavat puolestaan oman maansa mestaruuskilpailuista ja muusta kansallisesta kilpailutoiminnasta.¹⁹⁶ Kansalliset lajiliitot vastaavat kansallisessa toiminnassaan tapahtuvasta kurinpidosta, jota käsiteltiin tutkielmassa aiemmin.

Samoin kuin olympialaiset, myös kansainvälisten lajiliittojen järjestämät arvokisat ja muut kansainväliset urheilun suur tapahtumat saavuttavat valtavia määriä ihmisiä ympäri maailmaa. Näin nekin ovat urheilijoille erinomainen tilaisuus kasvattaa näkyvyyttään ja saavuttaa

---

¹⁹² Vrt. englannin kielen termit ”expressions” ja ”demonstrations”.

¹⁹³ Heerdt 2018, s. 176.

¹⁹⁴ Modi 2023, s. 374. ks. myös Heerdt 2018. ja Duval 2022.

¹⁹⁵ Halila – Norros 2017, s. 66.

¹⁹⁶ Zilliacus 2018, s. 267.

menestystä korkeimmalla mahdollisella tasolla. Samalla ne voisivat toimia erinomaisena alustana tuoda esille urheilijoiden mielipiteitä yhteiskunnallisista epäkohdista. KOK:n ohella myös kansainväliset lajiliitot ovat perinteisesti suhtautuneet kielteisesti urheilun ja politiikan väliseen yhteyteen.

Jalkapallossa sekä FIFA että UEFA kieltävät erikseen kurinpitösäännöissään pelaajilta urheilutapahtuman käyttämisen urheilun ulkopuolisiin mielenilmaisuihin.¹⁹⁷ Liitot julkaisevat myös erikseen tapahtumia koskevia sääntöjä. Vuoden 2022 Qatarin MM-kisojen säännöissä oli erityisen tiukka sananvapauden rajoitus, jonka mukaan kaikenlaisten poliittisten, uskonnollisten tai henkilökohtaisten viestien taikka sloganien esittäminen on kiellettyä.¹⁹⁸ Koripallossa FIBA:n säännöt kieltävät muun ohella eleet, sanat sekä muut keinot, joilla välitetään urheilutapahtumaan sopimattomia viestejä, mukaan lukien viestit, jotka ovat poliittis- tai ideologislunteisia.¹⁹⁹ Mielenilmaisuihin suhtaudutaan kuitenkin vaihtelevasti eri lajiliittojen kohdalla. Esimerkiksi Kansainvälisen yleisurheiluliiton säännöissä ei kielletä mielenilmauksia, ja liiton nykyinen puheenjohtaja Sebastian Coe on todennut niiden olevan sallittuja, ”kunhan ne toteutetaan kunnioittavasti, muut urheilijat otetaan huomioon eikä lajille aiheuteta vahinkoa”.²⁰⁰

Olympialaisten osalta mainittiin edellisessä luvussa, että isäntäkaupunkisopimuksissa otetaan nykyisin huomioon ihmisoikeudet. Trendi on ollut samansuuntainen myös kansainvälisten lajiliittojen suhteen. Huomattavaa on, että esimerkiksi jalkapallon puolella sekä UEFA että FIFA ovat ottaneet turnauksien isännöintioikeuksia koskeviin sääntöihinsä ihmisoikeudet huomioon ottavia määräyksiä.²⁰¹ UEFA:n Euro 24-turnauksen säännöissä ei enää mainittu mielenilmauksia erikseen.²⁰² UEFA otti tästä vielä askeleen eteenpäin ja julkaisi ennen turnausta ihmisoikeusjulistuksen, jossa erikseen korostettiin sanan- ja lehdistönvapauden perustavanlaatuisia asemaa ja luvattiin varmistaa, ettei näille vapauksille aseteta rajoituksia.²⁰³ Samoin FIFA julkaisi ihmisoikeuksia koskevan suunnitelmansa vuoden 2026 MM-kisoihin, jossa todetaan muun ohella, että järjestäjäkaupunkien tulee varmistaa, että sanan- ja lehdistönvapautta kunnioitetaan ja turvataan.²⁰⁴ Vuoden 2034 kisojen myöntäminen

---

¹⁹⁷ FIFA Disciplinary Code 2023 13.2c, UEFA Disciplinary Regulations 2024 11.2c.

¹⁹⁸ FIFA World Cup Qatar 2022 Regulations.

¹⁹⁹ FIBA sisäiset toimintasäännöt, kohta 110b.

²⁰⁰ Ostlere 10.6.2020.

²⁰¹ Heerd 2018, s. 171.

²⁰² Regulations of the UEFA European Football Championship 2022-24.

²⁰³ Human Rights Declaration for UEFA Euro 2024.

²⁰⁴ FWC26 Human Rights Framework: A shared platform for positive impact.

ihmisoikeusrikkomuksista kritisoidulle Saudi-Arabialle ei kuitenkaan varsinaisesti rohkaise ajatusta siitä, että linjaa tullaan noudattamaan jatkossa.

4.3 CAS:n ja EIT:n näkemyksistä

4.3.1 CAS:n suhtautuminen Euroopan ihmisoikeussopimuksen soveltamiseen

CAS on argumentaatioissaan jo pitkään soveltanut perus- ja ihmisoikeuksia ja viitannut EIS:een analogian lähteenä. Se on kuitenkin suhtautunut pidättyväisesti EIS:n suoraan soveltamiseen yksityisten tahojen välisessä riidanratkaisussa. Se on aiemmassa käytännössään todennut, että kansainvälisten sopimusten turvaamat ihmisoikeudet eivät tule suoraan sovellettavaksi yksityisten tahojen välisissä riidoissa, eivätkä näin sovellu yksityisten yhdistysten kurinpitotoimien arviointiin.²⁰⁵ Kanta on lähtökohtaisesti hyväksyttävä, sillä EIS asettaa velvollisuuksia vain valtioille ja EIT:lle voidaan tehdä valituksia ainoastaan valtion tekemistä väitetyistä loukkauksista. EIS:lla ei näin ole välittömiä horisontaalisia vaikutuksia. Huomioon on kuitenkin otettava myös EIS:n välillinen vaikutus. Sopimusvaltio voi nimittäin joutua sopimuksen nojalla vastuuseen ihmisoikeusloukkaukset mahdollistavan yksityisoikeudellisen lainsäädännön olemassaolosta tai sellaisen lainsäädännön puuttumisesta, ihmisoikeuksien vastaisesta tulkinnasta taikka jos valtio ei ole onnistunut suojelemaan yksilöä toisen yksilön taholta tulleita oikeudenloukkauksia vastaan.²⁰⁶ CAS on myös huomionut tämän välillisen vaikutuksen tietyissä aiemmissa ratkaisuisaan, joissa se on katsonut, että Sveitsin asema sopimusvaltiona johtaa siihen, että myös CAS:n ratkaisutoiminnassa tulee ottaa huomioon tietyt EIS:n asettamat vaatimukset.²⁰⁷

EIT on vahvistanut tätä linjaa viimeaikaisissa ratkaisuisaan myös urheilun riidanratkaisun osalta. Se on muun muassa katsonut 6 artiklaa koskevassa ratkaisussa *Mutu & Pechstein v. Sveitsi*, että urheilijan lajiliiton puolelta tapahtuvaa sitouttamista CAS:n toimivaltaan ei

²⁰⁵ Duval 2022, s. 133 alaviitteineen. ks. myös CAS:n raportti ihmisoikeuksien soveltamisesta sen ratkaisutoiminnassa: Sport and Human Rights: Overview from CAS perspective. CAS toteaa: “Traditionally, there is no direct application of the substantive rights guaranteed by international human rights treaties to international arbitration”

²⁰⁶ Pellonpää ym. 2018 s. 23–24.

²⁰⁷ Esim. 2011/A/2433 *Amadou Diakite v. FIFA*: “--the Panel is conscious of the fact that certain procedural guarantees enshrined in article 6(1) of the ECHR, in disputes relating to civil rights and obligations, are indirectly applicable even before an arbitral tribunal – even more so in disciplinary matters. This follows from the fact that Switzerland, being a member state of the ECHR, the judges must ensure that when implementing arbitral awards (in the stage of enforcement of the arbitral award or in the context of an appeal against the latter), that the parties to the arbitral proceeding had the benefit of an equitable procedure, that was conducted within reasonable time by an independent and impartial tribunal.” (Virallinen käänös ratkaisusta CAS 2015/A/4304 *Tatyana Andrianova v. All Russia Athletic Federation (ARAF)*)

osapuolten asemien tosiasiallisen epätasapainon vuoksi voida pitää vapaaehtoisena, vaan urheilija on usein pakotettu suostumaan tähän. EIS katsoi, että urheilijan ja lajiliiton välinen suhde muistuttaa tässä suhteessa läheisemmin vertikaalisuhdetta eikä suhdetta voida rinnastaa tavanomaiseen yksityisten väliseen sopimussuhteeseen. Näin Sveitsin valtion on varmistettava, että urheilijoilla on CAS:n ratkaisuihin ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan takaamat oikeusturvakeinot käytettävissään. EIT:lla on näin toimivalta ottaa epäsuoraan kantaa CAS:n ratkaisuihin, jotka ovat saaneet lainvoiman Sveitsin korkeimmalta oikeudelta. Tällöin kyse on siis tosiasiaassa Sveitsin valtion velvollisuudesta sopimusvaltiona varmistaa perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.²⁰⁸ Vaikka tapauksessa ei olekaan kyse sananvapaudesta, siinä huomioidaan urheilijoiden haavoittuvainen asema ja se antaa vahvan signaalin siitä, että ihmisoikeudet ulottuvat myös urheilun sisäiseen riidanratkaisuun. Näin ratkaisun jälkeen on mahdollista argumentoida myös muiden EIS:n suojaamien oikeuksien, kuten sananvapauden avulla.

Kantaa noudatettiin EIT:n suuren jaoston antamassa ratkaisussa *Semenya v. Sveitsi*, jossa EIT totesi, että kun CAS:n ratkaisusta valitetaan Sveitsin korkeimpaan oikeuteen, ja kun kyse on urheilijan ihmisoikeussopimuksen takaamista oikeuksista, tulee korkeimman oikeuden tutkia valitus erityistä tarkkaavaisuutta noudattaen. Sveitsin korkein oikeus ei EIT:n mukaan ollut kyseisessä tapauksessa toiminut näin, joten EIS antoi Sveitsin valtiolle langettavan tuomion artiklan 6 rikkomuksesta. EIS kuitenkin katsoi, että Sveitsin juridinen toimivalta rajoittui ainoastaan artiklaan 6 ja jätti tutkimatta EIS:n artikloihin 8, 13 ja 14 perustuvat vaatimukset.²⁰⁹ Tästä huolimatta ratkaisu indikoi, että jatkossa on Sveitsin valtion intresseissä varmistaa, että valituksiin, joissa on kyse perus- ja ihmisoikeuksista, sananvapaus mukaan lukien, suhtaudutaan aiempaa suuremmalla tarkkaavaisuudella. Ratkaisu vaikuttanee myös CAS:n tulevaan ratkaisukäytäntöön siten, että perus- ja ihmisoikeudet huomioidaan aiempaa tarkemmin.²¹⁰

4.3.2 CAS:n sananvapauskannanottoja urheiluun liittyen

CAS on ratkaisukäytännössään ottanut kantaa kahdenlaisiin kiistoihin, joissa on sananvapausliitännä: 1) Organisaatioiden sisäisiin asioihin, joissa on pääosin kyse kritiikin

²⁰⁸ Mutu & Pechstein v. Sveitsi 2018, kohdat 62–123.

²⁰⁹ Semenya v. Sveitsi (Grand chamber) 2025, kohdat 153, 211–239.

²¹⁰ Ks. Duval 2022, s. 135, jossa samankaltaisia vaikutuksia argumentoitiin aiheutuvan jo Mutu v. Pechstein ratkaisusta.

esittämisestä sekä 2) julkisiin kannanottoihin, joissa on kyse poliittisista tai muista lausumista, jotka eivät sinänsä liity urheiluun.²¹¹

Tapauksessa *George Yerelimpos v. World Karate Federation (WKF)* oli kyse WKF:n pääsihteerin esittämästä kritiikistä liiton talouteen, läpinäkyvyyteen ja silloisen presidentin johtamiseen liittyen, jonka perusteella tämä erotettiin 6 kuukaudeksi liiton toiminnasta.²¹² CAS totesi ensinnäkin, että lajiliitto voi asettaa kurinpitoseuraamuksia jäsenilleen, jotka rikkovat liiton asettamia sitovia sääntöjä, ja tämä perustuu jo yhdistymisvapauteen. Kyseisen liiton säännöt olivat kuitenkin väljät, eikä liitto kyennyt CAS:n mukaan sitomaan väitettyä rikkomusta mihinkään sääntökohtaan tarpeeksi tarkasti.²¹³ CAS toi perusteluissaan esiin, että sananvapauden suojaaminen on tärkeää, ja sananvapauden kuuluu kiinteästi oikeus kritisoida johtavassa asemassa olevia tahoja. CAS totesi, että arvioinnissa voidaan käyttää tulkinta-apuna EIT:n oikeuskäytäntöä, mutta myös, että kyseisen käytännön noudattaminen on pakollista maissa, jotka ovat EIS:n sopimusvaltioita. CAS kuitenkin myös asetti kritiikille rajoja katsoen, että kritiikkiä esitettäessä on 1) noudatettava lakia, ja siinä on 2) käytettävä itsehillintää, tosin sanoen sen on oltava oikeasuhtaista ja vähimmät keinot kritiikin esittämiselle on käytettävä loppuun ennen muita toimenpiteitä. Tapauksessa pääsihteeri oli lähettänyt sähköposteja laajalle vastaanottajakunnalle, ja tämän olisi pitänyt ymmärtää, että riski viestien leviämislle, ja WKF:n maineen vahingoittumiselle oli suuri.²¹⁴

Tapauksessa *Irina Deleanu v. Federation Internationale de Gymnastique*, voimistelija esitti TV-ohjelmassa syytöksiä, joiden mukaan hänen kilpakumppaninsa olisi saanut paikan olympialaissa ainoastaan, koska tämän isä oli ostanut sen hänelle.²¹⁵ CAS totesi, että sananvapaus ei ole rajoittamaton oikeus eikä sillä voida oikeuttaa halventavia ja perusteettomia syytöksiä toisesta urheilijasta.²¹⁶ Näin CAS vahvisti, että ainakaan tämäntyyppiset loukkaavat ja vahingolliset lausumat eivät nauti sananvapauden suoja.

Tapauksessa *Jibril Rajoub v. FIFA*, Palestiinan jalkapalloliiton puheenjohtaja oli saanut sakot ja 12kk toimintakiellon, kun tämä oli vaatinut Argentiinan joukkuetta boikotoimaan ystävyysottelua Israelia vastaan, joka pelattiin Jerusalemissa. Hän oli TV-lähetyksessä

---

²¹¹ ks. myös Di Marco 2021, s. 627.

²¹² *George Yerelimpos v. WKF* 2015, kohdat 1-50.

²¹³ *Ibid.* kohdat 103–114.

²¹⁴ *Ibid.* kohdat 116–117.

²¹⁵ *Irina Deleanu v. FIG* 2013, kohta 12.

²¹⁶ *Ibid.* kohta 49.

todennut muun ohella, että ”jos Lionel Messi saapuu otteluun, pyydämme kaikkia polttamaan heidän Messi-paitansa ja valokuvansa...”.²¹⁷ CAS katsoi, että tapauksessa tulee punnita puheenjohtajan sananvapautta suhteessa FIFA:n intresseihin. Merkityksellistä oli, että puheenjohtaja oli työtehtäviinsä ryhtyessä vapaaehtoisesti suostunut sopimuksella noudattamaan FIFA:n sääntöjä, ja hänellä on myös oikeus irtisanoutua ja lakata noudattamasta näitä näin halutessaan. CAS katsoi, että yhdistys voi asettaa tiukempia rajoituksia jäsenilleen kuin valtio kansalaisilleen ja valitus hylättiin. Tähän vaikutti muun ohella se, että puheenjohtaja ylitti sen, mitä sananvapaus suojaa yksilöidessään Messin, jolla ei ollut mitään tekemistä Israelin ja Palestiinan konfliktin välillä. Lisäksi puheenjohtajan vaikutusvaltainen rooli sekä se, että kommentit johtivat ottelun perumiseen, vaikuttivat arvioon.²¹⁸ Di Marcon mukaan ratkaisu osoittaa, että CAS on omaksunut ratkaisukäytännössään näkemyksen, jonka mukaan tällaisia tilanteita on tulkittava samoin kuin yritysten ja työntekijöiden välisissä suhteissa, joissa sananvapauden rajoittamista on perinteisesti perusteltu sopimussuhteen vapaaehtoisuudella sekä työnantajan oikeudella johtaa yritystään haluamallaan tavalla. Hän kuitenkin katsoo, että urheilujärjestöjen laajaa harkintavaltaa urheilijoiden sananvapauden rajoittamisessa ei tule pitää ehdottomana ja EIT:n oikeuskäytäntö osoittaa, että sananvapauden rajoittamista sopimuksella tulee tarkastella joustavasti ja siten, että suhteellisuusperiaate ja rajoitusten tarpeellisuus otetaan huomioon, ja lisäksi mahdollisen seuraamuksen tulee olla kohtuullinen suhteessa rikkomukseen.²¹⁹

4.3.3 EIT:n sananvapauskannanottoja urheiluun liittyen

Sananvapausjuttuja on EIT:ssä käsitelty runsaasti, mutta tuomioistuin on ottanut kantaa melko rajallisesti suoraan urheiluun liittyvissä asioissa. Kuitenkin viime vuosina tällaistenkin tapausten määrä on lisääntynyt.

EIT on ensinnäkin vahvistanut, että rasistiset ja väkivaltaan yllyttävät lausumat eivät luonnollisestikaan nauti sananvapauden suojaa, vaikka ne sinänsä voitaisiinkin tulkita poliittisiksi. Tapauksessa *Simunic v. Kroatia*, EIT katsoi, että jalkapalloilijan sananvapautta ei rajoitettu perusteettomasti. Tämä oli huudattanut yleisöä kansainvälisen ottelun jälkeen iskulauseella, joka oli yhdistettävissä kansallismieliseen ja rasistiseen liikehdintään Kroatiassa. Tapaus johti siihen, että kansallinen tuomioistuin määräsi pelaajalle

---

²¹⁷ *Jibril Rajoub v. FIFA* 2019, kohta 5.

²¹⁸ *Jibril Rajoub v. FIFA* 2019, kohta 91–99.

²¹⁹ *Di Marco* 2021, s. 631–632., ks. myös *Vogt v. Saksa* 1995.

sakkorangaistuksen. Jalkapalloilija valitti tuomiosta EIT:een katsoen, että tuomio loukkaa hänelle EIS:n 10 artiklan perusteella kuuluvaa sananvapautta. EIT katsoi, että sananvapauden rajoitukselle oli olemassa asianmukaiset perusteet. Merkittävää on huomata, että EIT:n arviointiin vaikutti urheilijan asema kuuluisana jalkapalloilijana ja roolimallina monille kannattajille. EIT katsoi myös, että pelaajalle määrätty suhteellisen lievä rangaistus oli oikeassa suhteessa tämän toiminnan vahingollisuuteen nähden.²²⁰

Vuonna 2021 EIT antoi kolme ratkaisua, joissa oli kyse Turkin jalkapalloliiton langettamista sanktioista urheilun toimijoita vastaan. Sanktiot perustuivat perinteisessä ja sosiaalisessa mediassa esitettyihin kommentteihin. EIT katsoi jokaisessa ratkaisussa Turkin syyllistyneen sananvapauden perusteettomaan rajoittamiseen.²²¹

Ensimmäisessä tapauksessa Sedat Doğan v. Turkey Turkkilaisen jalkapallojoukkueen hallituksen jäsen esiintyi tv-ohjelmassa, jossa hän puolusti kahta joukkueensa pelaajaa, jotka olivat pitäneet ottelun yhteydessä t-paitoja, joissa kunnioitettiin edellisenä päivänä menehtynyttä Nelson Mandelaa. Hän kritisoi voimakkaasti lajiliittoa sen päätöksestä kohdistaa kurinpitotoimia pelaajiin. Hallituksen jäsen sai itse kurinpitokomitealta rangaistuksen, jonka jälkeen tämä oli twiitannut lisää voimakkaita mielipiteitä lajiliitosta, johtaen siihen, että häntä rangaistiin uudestaan.²²² Toisessa tapauksessa İbrahim Tokmak v. Turkey jalkapallotuomari sai kolmen kuukauden pelikiellon Facebook-kirjoituksen perusteella, jossa hän osoitti tyytyväisyyttään toimittajan tapaturmaista kuolemaa kohtaan.²²³ Kolmannessa tapauksessa Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Turkey ammattilaisjalkapalloilija julkaisi Facebook-kirjoituksen, jossa hän omisti joukkueensa voiton paikallisissa vainoissa menehtyneille uhreille. Lajiliiton kurinpitokomitea katsoi, että kirjoitus oli ristiriidassa liiton sääntöjen ideologisen propagandan kiellon kanssa, ja johti pelaajan rankaisemiseen epäurheilijamaisen käytöksen perusteella.²²⁴

EIT, sinänsä ottamatta kantaa siihen, että oliko tapauksissa kyse sallitusta sananvapauden käyttämisestä, katsoi jokaisessa tapauksessa, että paikallisten viranomaisten päätöksissä ei punnittu sananvapauden rajoittamista tarpeeksi sillä tavoiteltuun sinänsä hyväksyttävään etuun nähden. Perustelut olivat jokaisessa tapauksessa samat: EIT katsoi, että Turkki ei

---

²²⁰ Simunic v. Kroatia, kohta 45–47.

²²¹ Rietiker 2024, s. 262.

²²² Dogan v. Turkki, kohdat 4–10.

²²³ Tokmak v. Turkki, kohdat 4–7.

²²⁴ Naki ja Amed v. Turkki, kohdat 4–6.

pystynyt osoittamaan, että syyt rangaistusten taustalla olivat sananvapauden kannalta tarpeeksi merkityksellisiä ja että rangaistukset itsessään olivat tarpeellisia sekä oikeasuhtaisia demokraattisessa yhteiskunnassa tavoiteltuihin tavoitteisiin nähden. Näin Turkin katsottiin jokaisessa ratkaisussa rikkoneen 10 artiklaa.²²⁵

Rietiker kritisoi EIT:n valitsemaa linjaa jättää oma sananvapauspunnintansa toteuttamatta. Tapauksissa olisi ollut mahdollista valita myös toisenlainen lähestymistapa: EIT olisi voinut arvioida urheilun poliittista neutraaliutta sananvapausartiklan kannalta.²²⁶ Samoilla linjoilla on myös Gemalmaz, joka tosin myös katsoo ratkaisuihin olevan hyviäkin puolia. Ratkaisut saattavat rohkaista kansallisia viranomaisia kehittämään tuomioistuinratkaisujensa laatua asioissa, joissa on kyse ihmisoikeussopimuksen suojaamista oikeuksista.²²⁷ Gemalmaz katsoo, että etenkin Naki tapaus ilmentää niin sanottua poliittisen viestinnän totaalikieltoa urheilussa, joka ei hänen mukaansa ole ihmisoikeussopimuksen kanssa yhteensovitettavissa.²²⁸ Katson esitetystä kritiikistä huolimatta ratkaisujen vahvistavan näkemystä siitä, että valtioiden tulee varmistaa urheilijoiden sananvapauden tulevan riittävässä määrin huomioon otetuksi myös urheilun sisäisissä riidanratkaisuelimissä. Tulevat tapaukset näyttävät, että onko tällä konkreettisia vaikutuksia sananvapautta koskeviin ratkaisuihin urheilussa. On myös toki mahdollista, että ihmisoikeustuomioistuin muuttaa tulevaisuudessa linjaansa, ja ottaa suoraan kantaa urheilijoita koskevan sääntelyn sisältöön eikä ainoastaan prosessuaalisiin kysymyksiin.

---

²²⁵ Dogan v. Turkki, kohdat 41–43. Tokmak v. Turkki, kohdat 35–37, Naki ja Amed v. Turkki, kohdat 36–39.

²²⁶ Rietiker 2024, s. 263–264.

²²⁷ Gemalmaz 2024, s. 241

²²⁸ Ibid. s. 243–248

5 Urheilun erityispiirteet ja sananvapaus

5.1 Urheilun erityispiirteet sananvapauden rajoittamisen kannalta

Urheilijoiden sananvapauteen kohdistuu rajoituksia, jotka eivät ole tyypillisiä tavanomaisissa työsopimuksissa tai yhdistysten säännöissä. Kyse on käyttäytymisvelvoitteista, moraalilausekkeista sekä muista määräyksistä ja ohjeistuksista, jotka sääntelevät sitä, miten urheilija voi ilmaista itseään. Seuraavaksi tarkastellaan, millaisia erityisesti sananvapauden kannalta relevantteja erityispiirteitä urheilusta voidaan tunnistaa, ja miten niillä voidaan pyrkiä legitimoimaan kyseisten rajoitusten asettamista. Huomionarvoista on todeta, että käsiteltävistä erityispiirteistä osa soveltuu paremmin joko urheilun kurinpitoon tai urheilijan työ- taikka sponsorisopimusten arviointiin.

5.1.1 Urheilu oikeuden kantavat periaatteet

Aine on edellä mainitusti tunnistanut urheilu oikeudesta kantavia periaatteita, joita ovat vapausperiaate, reilun pelin periaate sekä urheilukilpailuiden sujuvuus. Näiden kantavien periaatteiden on katsottu muodostavan arvo- ja tavoiteperustan, jolle urheilu oikeus rakentuu ja ne määrittävät, millaiset seikat ovat urheilu oikeudellisessa arvioinnissa keskeisiä.²²⁹

Oikeusperiaatteita on yleisesti luonnehdittu siten, että niitä sovelletaan ”enemmän tai vähemmän”. Niille on tyypillistä, että useampi periaate voi tulla sovellettavaksi yhtä aikaa, mutta ne voivat olla myös keskenään ristiriidassa.²³⁰ Kantavia periaatteita voidaan hyödyntää oikeudellisessa harkinnassa, jolloin periaatteiden välisen punninnan avulla voidaan saavuttaa oikeudellisesti kestävämpiä ratkaisuja.²³¹ Oikeusperiaatteiden keskinäisten suhteiden jäsentäminen ei kuitenkaan ole yksin oikeusjärjestyksen sisäinen asia, ja sääntelykohteen erityispiirteet on otettava huomioon tarkastelussa. Urheilutoiminnan erityispiirteet on siten huomioitava kantavien periaatteiden välisiä keskinäissuhteita arvioidessa.²³² Kantavista periaatteista voidaan hakea tukea sananvapauden rajoitusten hyväksyttävyydelle. Käänteisesti niitä voidaan myös hyödyntää vasta-argumentointiin.

Vapausperiaate suojaa sekä yksilön toimintavapautta urheilussa että yhdistymisvapauteen perustuvaa urheilujärjestön autonomiaa järjestää oma toimintansa, johon kuuluu oikeus

---

²²⁹ Aine 2011, s. 20.

²³⁰ Määttä – Paso 2019, s. 63.

²³¹ Aine 2011, s. 52.

²³² Ibid. s. 50.

määrätä noudatettavat säännöt. Perusoikeusnäkökulmasta Aine katsoo, että urheiluun liittyvät muut kuin taloudelliset itsemääräämisoikeudet peilautuvat ensisijaisesti henkilökohtaista vapautta ja yksityiselämää turvaavien säännösten kautta.²³³ Näin hahmotettuna vapausperiaatteeseen voidaan esittää liittyvän myös urheilu oikeudelliseksi periaatteeksi esitetty ”urheilijan etu”. Urheilijan etu voidaan hahmottaa siten, että urheilijan on voitava toteuttaa oikeusjärjestyksessä suojattuja toimintavapauksiaan myös urheilun alueella.²³⁴ Katson vapausperiaatteen soveltuvan näin melko luontevasti myös sananvapauden rajoitusten arviointiin. Urheilijan sananvapautta ei tule rajoittaa perusteettomasti urheilun varjolla. Sananvapauden kannalta vapausperiaatetta voidaan lähestyä kahdesta näkökulmasta. Periaatteen avulla voidaan ensinnäkin perustella urheilujärjestöjen oikeutta laatia haluamiaan jäsenistöä koskevia käyttäytymissääntöjä, jotka voivat perustua esimerkiksi pyrkimykseen suojata järjestön tai lajin mainetta taikka pysyä puolueettomana tai neutraalina. Toisaalta sananvapautta tarpeettomasti rajoittavien ja esimerkiksi perusteetta vapaa-aikaan ulottuvien käyttäytymissääntöjen perusteleva vapausperiaatteen avulla olisi hankalampaa. Katson vapausperiaatteen kääntyvän tällaisissa tilanteissa pikemminkin pääläelleen, jolloin yksilön oikeusasemaa tukevat argumentit vahvistuvat, ja myös sananvapauden horisontaalivaikutuksen asema korostuu yksilön vapautta tukevasti.²³⁵

Reilun pelin periaate muodostuu joukosta urheilun arvoja, joilla pyritään turvaamaan urheilun oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta ja moraalialia.²³⁶ Halila on luonnehtinut reilua peliä urheilun ylimmäksi eettiseksi periaatteeksi.²³⁷ Reilun pelin periaatteen ja vapausperiaatteen välille voi urheilutoiminnassa muodostua jännitteitä. Esimerkiksi urheilun kurinpidossa on Aineen mukaan keskeisesti kyse yksilön toimintavapauden ja reilun pelin välisestä suhteesta. Yksilön toimintavapaudelle asetetaan rajoja, jotta reilun pelin toteutuminen on mahdollista.²³⁸ Yksilön toimintavapauden rajoittamisen oikeuttamisen ohella reilun pelin periaatteen soveltamista voidaan arvioida myös käänteisesti. Periaatteen avulla voitaisiin esimerkiksi argumentoida urheilun toimijoihin kohdistuvan kritiikin esittämisen puolesta. Mikäli urheilija katsoo vaikkapa urheilujärjestön hoitavan doping-prosessiaan heikosti tai seuran rikkovan urheilun eettisiä periaatteita, ja esittää tästä kommentteja julkisuudessa, olisi reilun pelin

---

²³³ Aine 2023 s. 42–43.

²³⁴ Aine 2011, s. 12.

²³⁵ Aine 2023, s. 43. Aine katsoo, että mitä voimakkaammin urheilujärjestön tekemät päätökset kohdistuvat yksilöiden oikeusasemiin, sitä tarkemmin on tarkasteltava yhdistymisvapauden käyttämisen rajoja.

²³⁶ Aine 2011, s. 30–31.

²³⁷ Halila 2006, s. 44.

²³⁸ Aine 2011, s. 50.

periaatteen perusteella argumentoitavissa kritiikin pohjautuvan aitoon huolenpitoon urheilun oikeudenmukaisuuden puolesta. Tällöin tarkoituksena on nimenomaan reilun pelin suojaaminen urheilijan toimesta, jolloin katson kynnyksen mahdollisten seuraamusten määräämiselle kritiikin perusteella normaalia korkeammaksi, vaikka kaikkia määrättyjä sisäisiä prosesseja kritiikin esittämisessä ei olisikaan noudatettu.

Urheilukilpailuiden sujuvuuden periaate liittyy urheilukilpailuiden asianmukaiseen toimivuuteen, urheilun integriteetin turvaamiseen sekä kilpailulliseen tasapainoon.²³⁹ Vaikka kyse onkin ennen kaikkea sisämarkkinoihin ja kilpailuoikeuteen liittyvistä näkökohdista²⁴⁰, katson tässä, että periaatteen alle voidaan liittää myös itse urheilutapahtuman sujuvuuteen liittyviä аспекteja.²⁴¹ Kutsun tätä periaatteen ulottuvuutta ”pelin sujuvuudeksi”. Urheilun kilpailutoiminta on mahdollista vain, kun osallistujat sitoutuvat noudattamaan sovittuja sääntöjä. Urheilun ulkopuolisia seikkoja, jotka vievät huomion pois itse urheilusta, ja häiritsevät tapahtuman tarkoituksen toteutumista tulisi näin pyrkiä välttämään. Olympialiikkeen ja kansainvälisten lajiliittojen mielenilmauskieltoja voitaisiin tiettyyn pisteeseen asti puolustaa urheilukilpailuiden ja pelin sujuvuudella. Urheilutapahtumien keskeytyminen protestein tai fokuksen vieminen pois itse tapahtumista poliittisesti latautuneilla lausunnoilla hankaloittaa sujuvuutta. Se voi myös aiheuttaa konflikteja tapahtumiin osallistuvien urheilijoiden sekä joukkueiden välillä, joka johtaa tapahtuman organisoinnin vaikeutumiseen.

5.1.2 Urheilun poliittinen neutraalius

Urheilun on perinteisesti katsottu muodostavan politiikalta vapaan alueen. Tämä on korostunut erityisesti urheilun kansainvälisten organien toiminnassa, kuten edellisessä luvussa havaittiin. Lindholmin mukaan kyseessä on yksi perustavanlaatuisimmista periaatteista, joille kansainvälinen urheilu on rakennettu.²⁴² KOK on jopa nostanut poliittisen neutraaliuden yhdeksi olympialaisuuden peruseriaatteen.²⁴³ Periaatteen toteuttaminen näkyy ennen kaikkea olympialiikkeen ja kansainvälisten lajiliittojen määräyksissä.

---

²³⁹ Aine 2011 s. 46–47.

²⁴⁰ Ibid. s. 39–40.

²⁴¹ Halila – Norros 2017, s.173–174. Halila esittää, että periaatteen avulla voitaisiin perustella esimerkiksi urheilijoiden yhtenäisiin asusteisiin liittyviä määräyksiä.

²⁴² Lindholm 2022, s. 1.

²⁴³ Olympic charter: Fundamental Principles of Olympism, kohta 5.

Määräysten tarkoituksena on pitää keskittyminen nimenomaan urheilussa sekä samalla suojata urheilun autonomiaa.²⁴⁴

Argumenttina voitaisiin esittää, että jo urheilun epäpoliittisesta luonteesta johtuu, että urheilijoita voidaan vaatia pidättymään poliittisista kannanotoista, jotka tulee ymmärtää edellä selostetusti laajasti. Katson kuitenkin, että suoraan poliittiseen neutraaliuteen vetoamalla voidaan perustella lähinnä lajiliittojen pysymistä puolueettomina, jotta urheilijoiden tosiasiallinen yhdenvertaisuus voi toteutua. Giesbrechtin mukaan poliittisen neutraaliuden ydintarkoituksena on varmistaa, että lajiliitot säilyttävät autonomiansa valtiotason puuttumisilta pyrkimällä välttämään poliittisia jännitteitä urheilun arvoja ylläpitäen.²⁴⁵ CAS on puolestaan katsonut poliittisen neutraaliuden periaatteen edellyttävän, että minkäänlaista poliittista sekaantumista urheilujärjestön toimintaan ei hyväksytä, ja että urheilijoiden on voitava urheilla ilman tällaista sekaantumista.²⁴⁶ Tätä taustaa vasten ainoastaan poliittiseen neutraaliuteen vetoaminen *urheilijan* sananvapautta rajoitettaessa olisi vähintäänkin ontuvaa, ja rajoitukset tulisi pyrkiä perustelemaan sen ohella muulla tavalla.

Sivuhuomiona todettakoon, että vaikka urheilu itsessään olisikin epäpoliittista, on kansainvälisten lajiliittojen ollut hankalaa pysytellä aidosti neutraaleina. Hyvänä esimerkkinä toimii FIFA, joka on muun muassa tunnustanut Palestiinan vuonna 1998²⁴⁷ ja järjestänyt jalkapallon maailmanmestaruuskilpailuita kiistanalaisissa valtioissa, jota voidaan jo itsessään pitää kannanottona. Myös venäläisten ja valkovenäläisten urheilijoiden sulkeminen kansainvälisestä urheilusta Ukrainan sodan alkamisen jälkeen on pohjimmiltaan vahva poliittinen kannanotto, vaikka se pyrittäisiin perustelemaan toisin.²⁴⁸

5.1.3 Urheilijoiden poikkeuksellinen näkyvyys ja yhdistettävyyden työnantajaan

Lojaliteettivelvollisuutta koskevassa luvussa todettiin muun ohella, että työntekijä hyväksyy työsopimuksen allekirjoittaessaan sen, että lojaliteettivelvollisuudesta aiheutuu rajoituksia

---

²⁴⁴ Di Marco 2021, s. 621.

²⁴⁵ Giesbrecht 2025, s. 8.

²⁴⁶ CAS: 2019/A/6500 Islamic Republic of Iran Judo Federation v. International Judo Federation 2021, kohta 105. Tapauksessa oli kyse siitä, että Iranin Judoliitto oli kehottanut judokaansa jättämään ottelematta israelilaista judokaa vastaan. Judoliiton katsottiin rikkoneen poliittisen neutraaliuden periaatetta, joka ilmeni sekä Kansainvälisen Judoliiton, että KOK:n säännöistä.

²⁴⁷ Schubert 2024, s. 149.

²⁴⁸ Giesbrecht 2025, s. 9–10. Esimerkiksi FIFA ja UEFA pyrkivät perustelemaan sulkua käytännön syillä poliittisten syiden sijaan. UEFA kommentoi sodan tekvän mahdottomaksi ylläpitää UEFAn tavoitteita ja arvoja. FIFA puolestaan perusteli sulkua sillä, että muiden valtioiden boikottihukka vaarantaisi kilpailuiden järjestämisen.

tämän sananvapaudelle. Lisäksi todettiin, että työntekijän sananvapaus on yleisesti sitä laajempi, mitä vähemmän kommentit ovat yhdistettävissä työnantajaan. Laajimmillaan se on, kun työntekijä esiintyy vapaa-ajallaan yksityishenkilönä ilmoittamatta asemaansa tai työnantajaansa.²⁴⁹ Työsuhteiset urheilijat nauttivat poikkeuksellisen suurta näkyvyyttä verrattuna tavallisiin työntekijöihin, jonka lisäksi heidät yhdistetään seuroihinsa aivan eri tavalla kuin tavallinen työntekijä työnantajaansa. Urheilijan tuleekin ymmärtää, että hänen toimintansa rinnastetaan herkästi seuraan. Lienee niin, että mitä kuuluisammasta urheilijasta on kyse, sitä vähemmän merkitystä on sillä, ilmoittaako tämä asemaansa tai työnantajaansa, koska tämä on yleisölle selvää ilman nimenomaista ilmoitustakin. Schönin mukaan urheilijoihin kohdistuu edellä mainitun perusteella korostunut moitteettomuuden vaatimus. Urheilijan epäasiallinen käytös on omiaan aiheuttamaan seuralle merkittävää vahinkoa. Näin huippu-urheilijoiden epäasialliseen käyttäytymiseen, epäasialliset lausumat mukaan lukien, on työtehtävien laadun ja aseman vuoksi lähtökohtaisesti suhtauduttava normaalia ankarammin.²⁵⁰ Tähän on kiinteässä yhteydessä myös urheilijoiden asema tietynlaisina roolimalleina, joka puoltaa myös näkemystä siitä, että kommentoinnissa tulee noudattaa tietynlaista korostunutta asiallisuuden vaatimusta. Tämän kannan on vahvistanut myös EIT edellä käsitellyssä *Simunic v. Kroatia* -tapauksessa.²⁵¹

Hankalammaksi tilanne muuttuu arvioitaessa lausumia, joita ei suoraan voida leimata epäasiallisiksi, mutta jotka seura katsoo maineensa kannalta haitallisiksi. Seurojen intresseissä on usein välttää sotkeutumasta tulenarkoihin poliittisiin kysymyksiin. Ottaessaan julkisesti kantaa asioihin, urheilijat saattavat pakottaa seuransa kommentoimaan urheilulle vieraita asioita. Katson tämän samalla tavalla ongelmalliseksi argumentaatioksi kuin poliittisen neutraaliuden periaatteen kohdalla todettiin. Vaikka urheilijat ovatkin näkyvyytensä vuoksi poikkeuksellisessa asemassa, sananvapauden ydinalueelle kuuluvan poliittisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen rajoittaminen ainoastaan sillä perusteella, että se asettaisi seuran hankalaan tilanteeseen tulee suhtautua varauksellisesti varsinkin, jos kommentointi pysyy asiallisena. Tällöin vaadittaisiin vähintäänkin tosiasiallisen riskin osoittaminen siitä, että kommentointi johtaa aidosti vahingollisiin seuraamuksiin seuran kannalta. Toinen hankalampi kysymys on kritiikin esittäminen, jota käsitellään tarkemmin myöhemmin.

---

²⁴⁹ Tiilikka 2013, s. 243.

²⁵⁰ Schön 2021, s. 240.

²⁵¹ *Simunic v. Kroatia* 2019, kohdat 45–47.

5.1.4 Pelin sujuvuus

Argumenttina etenkin urheilutapahtumien aikana tapahtuvien mielenilmaisuiden rajoittamiselle voidaan pitää sitä, että urheilutapahtuman tarkoituksena on nimenomaan urheiluun keskittyminen, ja huomiota ei tule urheilun kustannuksella pyrkiä siirtämään urheilulle vieraisiin seikkoihin. Vahvimpana kyseinen argumentti on ottelun tai muun urheilusuorituksen aikana tapahtuville protesteille tai mielenilmaisuille, jotka vaikuttavat urheilutapahtumaan. Tällöin kyse on pelin sujuvuudesta. Kuulostaisi melko kyseenalaiselta, jos yksittäinen urheilija voisi pysäyttää vaikkapa jalkapallo-ottelun ilman minkäänlaisia sanktioita vaikkapa ympäristöprotestin muodossa. Näin ei olekaan, ja urheilija mitä todennäköisimmin poistettaisiin kentältä voimassa olevien sääntöjen puitteissa pelin viivyttämiseen perustuen. Tällainen tilanne tuskin tulisi tarkasteltavaksi sananvapauden rajoittamisena, ja ratkaisu voidaan tehdä itsesääntelyn puitteissa lajin sääntöihin nojaten. Sananvapaus voisi tulla tällaisessa tilanteessa ainakin pohdittavaksi lähinnä, jos tällaiseen protestiin osallistuvalla pelaajalle langettaisiin kurinpitorangaistus tapahtuman jälkeen. Näkemykseni mukaan tällaisessakin tilanteessa pelin sujuvuuteen ja urheilun arvoihin liittyvät argumentit saisivat etusijan sananvapauteen nähden ainakin, mikäli urheilijan oikeutta esittää mielipiteitä itse pelin ulkopuolella ei muulla tavoin estetä ja käyttäytyminen on toistuvaa varoituksista huolimatta.²⁵² Urheilija on lisäksi sitoutettu noudattamaan seuran ja/tai lajiliiton sääntöjä ja ohjeistuksia, joissa tämän kaltainen toiminta on voitu kieltää. Tällöin edellä kuvattu toiminta saattaa muodostaa sopimusrikkomuksen. Tällaisen sopimuslausekkeen perusoikeuksien mukaisuutta voidaan toki arvioida erikseen.

Heikommin perusteltavissa ovat kiellot protesteille, jotka eivät vaikuta itse urheilutapahtuman kulkuun. Tällä on keskeinen yhteys edellä käsiteltyyn urheilun poliittiseen neutraaliuteen. Kritiikkiä on kerännyt esimerkiksi FIFAn päätös kieltää sateenkaarenväristen käsivarsinauhujen käyttö maajoukkuepelaajilta Qatarin MM-kisoissa.²⁵³ Kielto perustettiin FIFAn varustesääntöihin, jotka kieltävät muun ohella poliittisen viestinnän varusteissa.²⁵⁴

---

²⁵² Tilannetta voitaisiin pohtia myös oikeuksien väärinkäytön kiellon kannalta. Perusoikeuskontekstissa kyse on siitä, että perusoikeussuojan ulkopuolelle rajataan toimet, joilla loukataan toisten perusoikeuksia tai perusoikeusjärjestelmän perusarvoja. Urheiluoikeudellisissa periaatteissa ja urheilun arvoissa kyse ei ole perusoikeuksista, joten suoria päätelmiä ei voida tehdä, mutta voitaisiin pohtia, että muodostaisiko sananvapauden käyttäminen urheilun perusarvoja häiritsevällä tavalla tilanteen, jossa oikeutta katsottaisiin käytetyn väärin. Vähintäänkin argumentaatiota voitaisiin hyödyntää jäljempänä käsiteltävän suhteellisuusarvion yhteydessä. ks. Linna 2004 s. 625–628.

²⁵³ Armani 21.11.2022.

²⁵⁴ FIFA Equipment Regulations 2021, kohta 4.3.1.

FIFAn puheenjohtaja Gianni Infantino kommentoi, että ainoastaan kampanjat, joista kaikki voivat olla yhtä mieltä ovat hyväksyttävissä.²⁵⁵ Kriitikko voisi pohtia, että kuinka mielekästä olisi kampanjoida aiheen puolesta, josta kaikki ovat jo valmiiksi yhtä mieltä.

Urheilutapahtuman kulkuun vaikuttamattomat protestit ovat saaneet huomattavasti näkyvyyttä viime vuosina. Huippu-urheilijoiden aktivismi on kokenut tietynlaisen renessanssin vuodesta 2016 alkaen, jolloin amerikkalaisen jalkapallon pelaaja Colin Kaepernick polvistui Yhdysvaltain kansallislaulun aikana osoittaakseen solidaarisuutta afroamerikkalaisiin kohdistuvaa poliisiväkivaltaa kohtaan.²⁵⁶ Polvistumisesta muodostui kansainvälinen ilmiö, jolla pelaajat halusivat osoittaa tukensa perus- ja ihmisoikeuksien puolesta. Ilmiö rantautui myös Suomeen.²⁵⁷ Polvistuminen ennen varsinaisen urheilutapahtuman alkamista on hyvä esimerkki toiminnasta, johon urheilun toimijat ovat suhtautuneet poikkeuksellisen myönteisesti. Kuten edellä mainittiin, jopa mielenilmaisuihin hyvin kriittisesti suhtautuva KOK on katsonut tiettyjen mielipiteiden esittämisen olevan hyväksyttyä ennen varsinaisten kilpailusuoritusten alkamista sekä niiden jälkeen. Kehityksestä voi päätellä, että mitä vähemmän aktivismiluonteiset protestit vievät huomiota pois itse urheilusuorituksista, sitä hyväksyttävämpiä ne ovat urheilun toimijoiden silmissä. Kyseinen kehitys lisää pelin sujuvuuden käyttökelpoisuutta argumenttina sananvapauden rajoituksille, sillä sen avulla voidaan perustella, ettei kyseessä ole yleinen ja kaiken protestoinnin estävä mielenilmauskielto, vaan konkreettiseen arviointikehikkoon perustuva harkittu kompromissiratkaisu pelin sujuvuuden ja sananvapauden välillä.

5.1.5 Joukkueen etu

Joukkueurheilussa on korostettu, että pelaajan tulee osata laittaa joukkueen etu itsensä edelle. Halila on katsonut, että urheilijan sananvapautta rajoitettaessa hyväksyttäviä perusteita on esitettävissä sille, että joukkueen yhtenäisyyden vuoksi kommentteja pelistä esittää ainoastaan valmentaja.²⁵⁸ Halila viitanee tällä erityisesti kriittisiin kommentteihin, joilla tosiasiallisesti voisi olla vaikutusta joukkueen yhtenäisyyteen. Argumenttina joukkueen etu voisikin näin toimia erityisesti seuraan kohdistuvan kritiikin rajoittamispyrkimysten tai tällaisten lausumien sanktioinnin arvioinnissa. Urheilijan haastattelussa esittämälle kritiikille seuraansa kohtaan

---

²⁵⁵ MacInnes 19.11.2022.

²⁵⁶ James – Osborn 2024, s. 194.

²⁵⁷ Hakola 4.9.2020.

²⁵⁸ Halila 2011, s. 58.

voitaneen jo poikkeuksellisen näkyvyyden perusteella asettaa tiukempia asiallisuusvaatimuksia tavalliseen työntekijään nähden. Voidaan myös pohtia, voidaanko urheilijalta joukkueen etuun vedoten vaatia tämän korostetun asiallisuusvaatimuksen lisäksi pidättymästä kokonaan kommentoimasta ainakaan kriittisimpiä valmennusjohtoon ja seuran toimintaan liittyviä mielipiteitään mediaan, koska seurojen intresseissä on pyrkiä ratkaisemaan eripuraisuudet sisäisesti. Mikäli muut joukkueen jäsenet sekä valmennusjohto kuulevat yksittäisen pelaajan seuran, kanssapelaajiin tai valmennusjohtoon kohdistuvaa kritiikkiä ensimmäistä kertaa median välityksellä, on tämä omiaan luomaan konflikteja joukkueen sisällä ja näin vaikuttamaan joukkueen pelisuorituksiin.

Joukkueen etua voidaan lähestyä lojaliteetin kautta. Kyse on työsuhteisille urheilijoille jo työsopimuslakiin perustuvasta lojaliteettivelvoitteesta. Työsopimuslain lojaliteettivelvoite kattaa työnantajan sekä työtovereiden epäasiallisen arvostelun.²⁵⁹ Epäasiallisen arvostelun kiellon lisäksi lojaliteettiperiaatteen on katsottu edellyttävän, että työpaikan epäkohdista tulisi ensin keskustella organisaation sisäisesti ja antaa työnantajalle mahdollisuus korjata menettelyään ennen asian viemistä julkisuuteen. Ilmeisimmistä lojaliteettivelvollisuuden rikkomuksista on kyse, kun työnantajaa vahingoittavia lausuntoja annetaan aktiivisesti julkisuuteen mediassa, verrattuna siihen, että työntekijä tekisi tämän suppeasti leviävässä välineessä.²⁶⁰ Samoin kuin pelin sujuvuutta käsittelevässä osiossa, myös joukkueen etu on voitu ottaa huomioon seuran säännöissä, johon pelaaja on sitoutettu. Myös erilaiset mediaohjeistukset ovat yleistyneet, joissa mediakäyttäytymisestä voidaan määrätä. Kuten työtuomioistuimen ratkaisua 2011-17 tarkasteltaessa kävi ilmi, eivät tällaiset sisäiset ohjeistukset ole vailla oikeudellista relevanssia. Tällaisia määräyksiä ja niihin perustuvia sanktioita voidaan niin ikään arvioida sananvapauden kannalta.

Joukkueurheilijan voidaan edellyttää kunnioittavan seuraansa ja pelitovereitaan jo urheilusta suoraan johtuvien seikkojen perusteella tavalla, joka korostaa lojaliteettia. Ajatusmallille voidaan hakea tukea reilun pelin periaatteesta. Voittamiseen pyrkiminen on urheilussa keskeinen arvo, jonka suojaamista voidaan pitää tärkeänä.²⁶¹ Joukkueen menestykseen voi keskeisesti vaikuttaa joukkuehenki eli joukkueen yhtenäisyys, jota seuran tulee voida suojata. Lähtökohdaksi voidaan ottaa, että mitä enemmän kommentointi on omiaan vaikuttamaan joukkueen yhtenäisyyteen, sitä vahvempia perusteita on tällaisten lausumien rajoittamiselle.

---

²⁵⁹ Tiilikka 2013, s. 233.

²⁶⁰ Pesonen 2017, s. 275, 283–284.

²⁶¹ Aine 2011, s. 35.

Tällaisesta voisi olla kyse esimerkiksi urheilijan vaatiessa haastattelussa valmentajan vaihtamista tai syyttämällä maalivahtia tappiosta. Tällainen käyttäytyminen lienee ainakin pitkälle mennessään jo yleisten urheilun arvojen ja reilun pelin periaatteen vastaista. Kyseiset lausumat ovatkin hyvin harvinaisia, joskaan eivät tavattomia. Esimerkiksi koripallossa Joensuun Katajan pelaajan pelaajasopimus purettiin ”epäkunnioittavasta käytöksestä joukkuetta ja joukkueovereita kohtaan”. Tapauksessa pelaaja oli esittänyt sosiaalisessa mediassa hyvin epäasialliseen sävyyn kritiikkiä joukkueensa ja suomalaisen koripallon tasosta.²⁶²

5.2 Perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ja urheilijan sananvapaus

Luvussa 2 käsiteltiin perusoikeuksien yleisiä rajoitusedellytyksiä. Hallituksen esitykseen perustuva listaus on tarkoitettu vertikaalisuhteen arviointiin eikä se sovellu sellaisenaan horisontaalilanteisiin, mutta yhteisiäkin piirteitä on. Halilan ja Norroksen mukaan yhteistä on ainakin suhteellisuusperiaate, jonka perusteella perusoikeuden rajoituksen on oltava sopusoinnussa tavoiteltavan edun kanssa. Tällöin huomioon voidaan ottaa myös urheiluperusteisia argumentteja. Perusoikeusargumentaatiolla olisi tämän kannan mukaisesti vaikutusta esimerkiksi siihen, kuinka ankaria kurinpitotoimenpiteitä urheilussa voidaan käyttää.²⁶³ Sananvapauden osalta arvioinnissa voidaan antaa merkitystä suhteellisuusperiaatteen lisäksi ainakin hyväksyttävyyysvaatimukselle, täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimukselle sekä ydinalueen koskemattomuusvaatimukselle.

Perusoikeuksien rajoittamisen yhteydessä voidaan pohtia myös, että missä määrin perusoikeussuojasta voidaan luopua. Virtasen mukaan urheilussa perusoikeuksien rajoitusperusteena toimii pitkälti yksilön suostumus.²⁶⁴ Urheilijalla on näin itsemääräämisoikeutensa puitteissa oikeus päättää omien perusoikeuksiensa rajoittamisesta ainakin tiettyyn pisteeseen asti. Oikeuskirjallisuudessa on jo aiemmin käsiteltyin tavoin katsottu, että ainakin vertikaalilanteissa suostumukselle on asetettava tietyt rajat. Suostumuksen on oltava aidosti vapaaehtoinen eikä totaalisen ja lopullisen luopumisen ole katsottu olevan mahdollista. Halila katsoo, että asetelma lienee horisontaalivaikutuksen osalta samanlainen. Hän toteaa myös, että ainakaan kurinpitoasioissa urheilijan antama suostumus ei välttämättä ole tosiasiallisesti vapaaehtoinen, kun kyse on kilpailutoimintaan osallistumisesta

---

²⁶² Mtv-uutiset 5.1.2010.

²⁶³ Halila – Norros 2017, s. 167.

²⁶⁴ Virtanen 2021, s. 214.

koskevasta vakiosopimuksen määräyksestä. Mikäli totaaliluopumisen ei katsota olevan mahdollinen, tulee kysyä, että missä määrin luopuminen voidaan sallia horisontaalitalanteissa. Lievempien seuraamusten kohdalla tilanne on vähemmän pulmallinen kuin ankarampien. Halila kuitenkin katsoo, että kurinpitoon alistumiseen sinänsä voidaan antaa pätevä suostumus, mutta etukäteissuostumista pitkäaikaisiin kurinpitoseuraamuksiin tai muihin perusoikeuksien kannalta pulmallisiin seikkoihin tulee arvioida erikseen.²⁶⁵ Näin horisontaalitalanteita pohdittaessa urheilutoiminnassa luopumisen osalta tulee kysyä, että missä määrin perusoikeuksista luopumista voidaan pitää vapaaehtoisena ja nimenomaisena, ja onko luopumiselle olemassa pätevät perusteet.²⁶⁶

Urheilijan sananvapauden rajoitusten tulee edellä sanottu huomioden täyttää tietyt kriteerit. Urheilijan tulee ensinnäkin suostua rajoituksiin, ja suostumuksen on oltava aidosti vapaaehtoinen. Toisekseen rajoitus ei saa olla totaalinen ja lopullinen tai kuten Viljanen katsoo: se ei voi ulottua perusoikeuden ytimeen niin, että sen sisältö kovertuisi tyhjäksi.²⁶⁷ Kolmanneksi sananvapauden rajoituksen on oltava hyväksyttävä sekä sopuoinnussa sillä tavoiteltuun etuun nähden. Sananvapauden rajoitukset perustuvat usein avoimiin tunnusmerkistöihin eli niissä ei suoraan kerrota, että millainen sanankäyttö on kiellettyä. Tällaisissa tapauksissa suostumus menettää merkitystään, koska urheilijan on hankalaa, ellei mahdotonta arvioida suostumuksensa laajuutta rajoitukset hyväksyessään. Perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset toimivat tällöin hyvänä analogian lähteenä sen arvioinnissa, että millaiset lausumat ovat sanktioitavissa ja kuinka ankarasti. Huomioon on edelleen otettava, että rajoitusedellytykset eivät horisontaalitalanteissa anna suoria vastauksia käytännön soveltamistilanteisiin, mutta niitä voidaan hyödyntää pyrkiessä urheilijan sananvapautta koskevien oikeudellisten ratkaisuiden perusoikeusjärjestelmän ja sitä kautta oikeusjärjestyksen mukaisiin sisällöllisesti hyväksyttäviin ratkaisuihin.

5.3 Arviointia yleisten rajoitusedellytysten kannalta

5.3.1 Hyväksyttävyyysvaatimus

Perustuslakivaliokunta on lausunut hyväksyttävyyysvaatimuksesta seuraavasti:

---

²⁶⁵ Halila 2006, s. 399.

²⁶⁶ Halila – Norros 2017, s. 167–168.

²⁶⁷ Viljanen 2001, s. 109.

Rajoitusperusteiden on oltava hyväksyttäviä. Rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Hyväksyttävyyden arvioinnissa merkitystä voi olla esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaavanlaista oikeutta koskevilla määräyksillä, ainakin siltä osin kuin niihin sisältyy tyhjentävä luettelo ihmisoikeuksien hyväksyttävistä rajoitusperusteista. Perusoikeussäännöksiä on perusteltua tulkita yhdenmukaisesti ihmisoikeuksien kanssa niin, että vain ihmisoikeussopimuksen asianomaisen sopimusmääräyksen mukaan hyväksyttävät rajoitusperusteet voivat olla vastaavan perusoikeussäännöksen sallittuja rajoitusperusteita.²⁶⁸

Viljasen mukaan rajoitusperusteiden hyväksyttävyyttä tulee arvioida perusoikeusjärjestelmän kannalta. Näin ainakin lähtökohtaisesti toisten yksilöiden perusoikeuksien turvaamistavoite muodostaa perusoikeusrajoitukselle hyväksyttävän perusteen. Tämän ohella hyväksyttävän rajoitusperusteen vaatimuksen voi täyttää myös riittävän painava muu yhteiskunnallinen intressi.²⁶⁹ Viljanen katsoo, että valiokunnan viittaus ihmisoikeussopimukseen tulee ymmärtää siten, että vaatimus rajoitusperusteen sisällymisestä ihmisoikeusmääräykseen sisältyvään rajoituslausekkeeseen on välttämätön, muttei riittävä ehto sille, että rajoitusperuste on myös perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä. Sananvapaudelle on asetettu ihmisoikeussopimuksessa varsin väljät rajoitusedellytykset, kunhan vaatimus rajoituksen välttämättömyydestä demokraattisessa yhteiskunnassa täyttyy. Hyväksyttävän perusteen vaatimusta on näin perustuslain 12 §:n yhteydessä tulkittava Viljasen mukaan olennaisesti tiukemmin kuin ihmisoikeuskontekstissa.²⁷⁰ Ihmisoikeussopimuksessa sananvapauden rajoittaminen on katsottu sallituksi muun ohella, kun se on välttämätöntä yleisen turvallisuuden vuoksi taikka muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi.

Horisontaalisuhteissa ei ole olemassa valmista arviointikehikkoa sille, mikä on hyväksyttävää ja mikä ei. Lähtökohdaksi voinee kuitenkin ottaa edellä sanottu huomioden, että rajoitukset ovat sitä hyväksyttävämpiä, mitä laajempaa tukea ne saavat perusoikeusjärjestelmästä. Urheilijan sananvapauden rajoittamista voidaan ensinnäkin tarkastella suhteessa muiden toimijoiden perusoikeuksiin. Perusoikeuspositiot muodostuvat urheilun toimijoita suojaavista yhdistymisvapauden ja omaisuudensuojaan liittyvistä seikoista, joita vertaillaan urheilijaa suojaavaan sananvapauteen. Esimerkiksi omaisuudensuojaa tarkasteltaessa rajoituksia asettavalla taholla, kuten lajiliitolla tai työnantajaseuralla on oikeus suojata omia taloudellisia intressejään ja pyrkiä rajoittamaan vahingollisiksi mieltämiään lausumia. Edellä todetulla

---

²⁶⁸ PeVM 25/1994 vp. s. 5.

²⁶⁹ Hallberg ym. 2011, s. 154–155.

²⁷⁰ Viljanen 2001, s. 192–194.

tavalla urheilijat yhdistetään seuroihinsa tavalla, joka on epätyypillinen verrattuna muihin ammatinharjoittajaryhmiin. Näin myös lausumista seuraava mahdollinen mainehaitta voi johtaa poikkeuksellisen suuriin taloudellisiin seuraamuksiin, ja ne on voitava ottaa huomioon sopimustasolla. Urheilun sekä lajiliittojen arvoilla ja samalla maineella on perusteltu esimerkiksi päätöksiä sulkea Venäjälle jääneet suomalaisurheilijat ulos maajoukkuetoiminnasta.²⁷¹ Vaikka kyseisessä tapauksessa ei suoraan olekaan kyse sananvapaudesta, toimii se hyvänä esimerkkinä sille, miten erilaisia rajoitustoimenpiteitä on pyritty perustelemaan urheilussa.

Toisekseen hyväksyttävyyttä voidaan hakea urheilun arvojen suojaamisen ja muiden urheiluperusteisten sekä reaalisten argumenttien kautta. Perusoikeusrajoitusten hyväksyttävyyks on perusteltavissa myös riittävän painavan urheilullisen syyn kautta.²⁷² Hyväksyttäessä tämä tulkinta, voidaan rajoitusperusteiden hyväksyttävyyttä arvioida urheilun kantavien periaatteiden ja edellä käsiteltyjen urheilun erityispiirteiden avulla. Näin rajoituksen hyväksyttävyyks voidaan perustaa esimerkiksi pelin sujuvuuteen tai joukkueen etuun, ja tukea voidaan hakea urheilun kantavista periaatteista. Rajoitusperusteen tosiasiallinen hyväksyttävyyks tarkentuu suhteellisuusarviossa, ja yleisenä lähtökohtana voinee pitää sitä, että mitä syvemmälle menevästä rajoituksesta on kyse, sitä painavampaa hyväksyttävyyttä rajoitusperusteelta tulee edellyttää.

5.3.2 Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus

Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksella tarkoitetaan perustuslakivaliokunnan mukaan nimensä mukaisesti sitä, että rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä.²⁷³ Rajoitusten täsmällisyydellä ja tarkkarajaisuudella on Viljasen mukaan suora vaikutus rajoituksen laajuuteen ja sillä, miten tarkasti rajoitus on täsmennetty, on merkitystä myös arvioitaessa täyttyykö rajoitusta koskeva suhteellisuusvaatimus.²⁷⁴ Vaatimuksella on merkitystä urheilun kurinpidon sekä urheilusopimusten kannalta etenkin niin sanottujen avointen tunnusmerkistöjen kohdalla.

Suuressa osassa jäljempänä tarkemmin käsiteltäviä pelaajasopimuksia sekä lajiliittojen sääntöjä esiintyy termejä, kuten epäurheilijamainen käytös sekä mainehaitta. Niiden sisältöä

---

²⁷¹ Siikarla 29.7.2022.

²⁷² Eskuri, 2005, s. 59., Halila – Norros 2017, s. 587.

²⁷³ PeVM 25/1994 s. 5.

²⁷⁴ Viljanen 2001, s. 116.

ei kuitenkaan avata itse määräyksissä, joten kyse on avoimista tunnusmerkistöistä. Urheilun oikeusturvalautakunta on edellyttänyt vakiintuneesti, että kurinpitoasioissa noudatetaan rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta. Näin yhdistyksen säännöissä tai muissa määräyksissä taikka urheilijan ja yhdistyksen välisessä sopimuksessa tulee olla riittävän täsmällisesti määriteltynä, minkälaisesta menettelystä kurinpitorangeistus voidaan määrätä ja millainen kurinpitoseuraamus tällöin voidaan määrätä. Jos nämä edellytykset eivät täyty, kurinpitoseuraamuksen määräämiselle ei ole edellytyksiä.²⁷⁵ Se on kuitenkin myös toisaalta todennut olevan selvää, että sitä, mikä kysymyksessä olevan lajin erityispiirteet huomioon ottaen kulloinkin on epäurheilijamaista tai sopimatonta, ei ole mahdollista määrittellä säännöissä tyhjentävästi.²⁷⁶

Epäurheilijamaisuuden on katsottu toimivan kurinpidossa ikään kuin varaventiilinä, johon kurinpito voidaan perustaa, mikäli sitä ei voida perustaa muuhun perusteeseen. Se muodostaa heterogeenisen joukon erilaisia urheilun arvoille vieraita toimia. Avoimille tunnusmerkistöille, kuten epäurheilijamaisuudelle on olemassa tietyt ydinalueensa, joiden rikkominen mahdollistaa kurinpitotoimen määräämisen, mutta reuna-alueilla määrittystä ei välttämättä voida pitää riittävänä.²⁷⁷ Toisin sanoen epäurheilijamaisen käyttäytymisen on oltava selkeästi ja yleisesti hyväksytysti epäurheilijamaista, jotta siihen voidaan perustaa kurinpitopäätös.

Mainehaittaa ei myöskään ole tarkastelluissa sopimuksissa ja säännöissä erikseen määriteltä. Fombrunin usein siteeratun määritelmän mukaan ”yrityksen maine” kuvastaa yrityksen menneitä toimia ja tulevaisuuden näkymiä koskevaa käsitystä, joka kuvaa yrityksen yleistä vetovoimaa kaikkien sen tärkeimpien sidosryhmien silmissä verrattuna johtaviin kilpailijoihin.²⁷⁸ Sananvapauden osalta sanottu tarkoittaa käytännössä sitä, että lausumien seuralle tai muulle sopimustaholle aiheuttamaa mainehaittaa arvioidessa huomiota voidaan kiinnittää yleiseen mielipiteeseen. Lähtökohtana voitaisiin näin pitää sitä, että mitä laajempaa hyväksyntää lausumat nauttivat yhteiskunnassa, sitä epätodennäköisemmin niiden voidaan

---

²⁷⁵ UOL 13/2021.

²⁷⁶ UOL 3/2018.

²⁷⁷ Halila – Norros 2017, s. 305: SLU:n eettinen toimikunta on pyrkinyt vuonna 1998 määrittelemään epäurheilijamaisen käyttäytymisen, mutta määrittely ei ole vakiinnuttanut asemaansa tai lyönyt itseään kunnolla lävitse lajiliitossa eikä urheilijoiden piirissä.

²⁷⁸ Fombrun 1996, s. 72.

katsoa aiheuttavan mainehaittaa.²⁷⁹ Urheilulajin mainetta vahingoittavassa toiminnassa on puolestaan usein kyse kriittisten mielipiteiden esittämisestä julkisuudessa.²⁸⁰

Aine katsoo, että urheilun kurinpidossa on perusteltua omaksua avointen tekotapasäännösten tulkinnassa varovainen lähestymistapa. Lähtökohtana tulkinnassa tulisi olla, että epäselvissä soveltamistilanteissa avoimia tekotapatunnusmerkistöjä tulkitaan suppeasti. Hän perustelee lähestymistapaa sääntelyn kohteena olevien tahojen perustelluilla oikeusturvaodotuksilla sekä kurinpidosta vastaavien urheiluorganisaatioiden mahdollisuuksilla saavuttaa asettamansa tavoitteet riittävän täsmällisellä sääntelyllä.²⁸¹ Sanottu voitaisiin ymmärtää perusoikeusnäkökulmasta myös siten, että avointen tunnusmerkistöjen tullessa kysymykseen, perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen merkitys korostuu. Tapauksessa 25/2024 UOL katsoikin, että vaikka epäurheilijamaisuuden kynnys ylittyi, ei siihen voitu perustaa kurinpitoseuraamusta, koska kommentointi oli tapahtunut yksityishenkilönä vapaa-ajalla, eikä sillä ollut tarpeeksi vahvaa liitännäistä urheiluun.²⁸² Avoimet tunnusmerkistöt ovat relevantteja myös työsopimukseen perustuvien seuraamusten kohdalla, koska pelaajasopimuksen ollessa työsopimus, noudatettavaksi tulevat työ- ja sopimusoikeudelliset säännöt ja periaatteet. Urheilijan pelaajasopimuksen purkamisen edellyttää tavallisen määräaikaisen työsopimuksen tavoin ”erittäin painavaa syytä”.²⁸³ Purkamisen sitominen vapaa-ajalla tapahtuvaan urheilun ulkopuoliseen kommentointiin voisi muodostua suoraan pelaajasopimuksen kannalta ongelmalliseksi, mikäli sopimusrikkomusta ei voida perustaa muuhun kuin avoimeen tunnusmerkistöön, kuten epäurheilijamaisen käyttäytymisen kieltävään sopimuskohtaan. Sananvapausargumentaatiolle on annettava merkitystä arvioitaessa tällaiseen avoimeen tunnusmerkistöön perustuvaa seuraamusta.

UOL on tapauksessa 5/2013 ottanut suoraan kantaa seuraamusten tarkkarajaisuusvaatimukseen sananvapauden näkökulmasta. Lautakunta totesi, että vaikka sananvapautta turvataan perustuslain tasoisesti, voidaan urheilun kilpailusäännöissä asettaa sille rajoituksia. Sananvapauden rajoittamiseen liittyvän päätöksen voidaan kuitenkin katsoa

---

²⁷⁹ Tämä ei vielä suoraan tarkoita, että seuraamuksia voitaisiin määrätä, mutta argumentaation avulla voidaan osoittaa mainehaitan tapahtuneen.

²⁸⁰ Rauste 1997, s. 715.

²⁸¹ Aine 2017, s. 39.

²⁸² UOL 25/2024: Tapauksessa oli kyse uintituomarin esittämisestä kommenteista, joilla tämä oli arvostellut alaikäistä uimaria tämän äidille. Kommentointi oli tapahtunut uimahallin kunto- ja perheinnilla, johon tuomari oli osallistunut yksityishenkilönä. Tapauksesta ei voida suoraan päätellä, että olisiko urheilijan lausumiin suhtauduttu samalla tavalla.

²⁸³ Halila – Norros 2017 s. 197.

edellyttävän erityisiä perusteita ja määrättävän seuraamuksen tulee olla säännöissä ennalta määrätty ja tarkkaan rajattu. Myös seuraamuksen kohteen kannalta on ensiarvoisen tärkeää tietää, koska langetettu seuraamus päättyy eikä niin sanottuja toistaiseksi voimassa olevia rangaistuksia voida lähtökohtaisesti hyväksyä. Valittajalle oli tapauksessa määrätty ehdollinen toimintakielto, jonka kesto oli määrittelemätön. UOL katsoi, että tällainen jatkuva oikeustila ei ole hyväksyttävä seuraamuksen kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta. Lisäksi ehdollinen toimintakielto, jolla pyritään perusoikeutena turvatun sananvapauden rajoittamiseen, on lautakunnan mukaan myös virheellinen seuraamuksen tarkkarajaisuuden kannalta.²⁸⁴ Näin täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus asettaa tietyt raamit seuraamuksille, ja avoimiin tunnusmerkistöihin perustuviin sananvapauden rajoituksiin on suhtauduttava erityisellä varovaisuudella.

5.3.3 Ydinalueen koskemattomuuden vaatimus

Perustuslakivaliokunta katsoi perusoikeusuudistuksen yhteydessä, että ”tavallisella lailla ei voida säätää perusoikeuden ytimeen ulottuvaa rajoitusta.”²⁸⁵ Vaikka perustuslakivaliokunta ei tarkentanut sitä, mitä perusoikeuden ytimellä tarkoitetaan, ilmaisee se Viljasen mukaan käsityksen, jonka mukaan perusoikeuksilla on niiden olemukseen liittyvä ydinalue, joka tulee jättää koskemattomaksi. Perusoikeuteen ei näin voida puuttua ainakaan niin laajalti, että perusoikeuden sisältö kovertuisi tyhjäksi.²⁸⁶ Tämä merkitsee käytännössä sitä, että ydinalueellaan perusoikeuksia ei voida lainkaan rajoittaa eikä kyse ole tällöin punninnasta, vaan siitä, että jonkin perusoikeuden ulottuvuuden kuuluminen perusoikeuden ydinalueeseen sulkee jo lähtökohtaisesti pois mahdollisuuden, että olisi olemassa sellainen painava yhteiskunnallinen intressi, joka oikeuttaisi rajoittamaan sitä.²⁸⁷ Eri perusoikeuksien ydinalueita ei kuitenkaan ole määritelty lainsäädännön tasolla ja Länsinevan mukaan on suhtauduttava varauksella ajatukseen, jonka mukaan ydinalue voitaisiin määritellä abstraktilla tasolla esimerkiksi luettelemalla tyhjentävästi ja kattavasti ne osatekijät, jotka aina ja kaikissa oloissa kuuluvat kyseisen perusoikeuden koskemattomaan ytimeen. Näin perusoikeuksien ydinalueen määrittely onkin enemmän tai vähemmän sidoksissa kulloisenkin harkintatilanteen kokonaisuuteen ja erityisesti siihen, kuinka painavalla perusteella kyseiseen perusoikeuteen

---

²⁸⁴ UOL 5/2013.

²⁸⁵ PeVM 25/1994 s. 5.

²⁸⁶ Viljanen 2001, s. 229.

²⁸⁷ Ibid. s. 231.

puututaan.²⁸⁸ Viljanen onkin todennut, ettei ydinalueen koskemattomuuden vaatimuksella ole normaaleissa perusoikeuksien rajoitusten arviointitilanteissa välttämättä useinkaan itsenäistä merkitystä, sillä perusoikeuden ydinalueeseen puuttuvat rajoitukset lienevät poikkeuksetta ainakin suhteellisuusvaatimuksen ja useimmiten myös ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisen vaatimuksen vastaisia.²⁸⁹

Länsineva katsoo, että vaatimus ydinalueen koskemattomuudesta korostaa ajatusta siitä, etteivät perusoikeudet tarjoa samantasoista suojaa läpi koko soveltuvuusalueensa, vaan suojan intensiteetti on riippuvainen siitä, kuinka lähelle suoja-alueen keskiötä kulloinenkin rajoitustoimi kohdistuu. Näin julkisen vallan rajoituskompetenssia voitaneen hänen mukaansa pitää lähtökohtaisesti sitä laajempaa, mitä kauemmas perusoikeuden ytimestä rajoitus kohdistuu sekä käänteisesti sitä kapeampaa, mitä lähemmäs ydintä mennään.²⁹⁰

Sanotun perusteella voidaan horisontaalitalanteissakin ottaa lähtökohdaksi, että mitä lähemmäs perusoikeuden ydintä rajoitukset kohdistuvat, sitä tiukemmin niihin on suhtauduttava. Yksilö voi toisin sanoen suostua perusoikeuksiensa rajoituksiin, mutta kuten edellä mainittiin, voivat rajoitukset pitkäkestoisuutensa tai syvälle menevyytensä vuoksi muodostua sillä tavoin ongelmallisiksi, että hyvän tavan vastaisuuden tai kohtuuttomuuden kynnyks ylittyy.²⁹¹ Perusoikeusjärjestelmän oikeudellinen ohjausvaikutus vahvistuu näin sitä mukaa mitä selvemmin sopimuksessa loukataan perusoikeusnormin ydinaluetta tai vähimmäisisältöä.²⁹²

Sananvapauden ydinalueeseen on katsottu kuuluvan esimerkiksi ennakkosensuurin kieltö sekä mielipiteenvapaus.²⁹³ EIT on ratkaisukäytännössään katsonut, että artikla 10 antaa hyvin vähän liikkumavaraa rajoituksille, jotka kohdistuvat poliittisiin mielipiteisiin tai muihin sellaisiin mielipiteisiin, joissa on kyse yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista.²⁹⁴ Urheilun kurinpidossa ja urheilusopimuksien perusteella tapahtuvissa sananvapauden rajoituksissa arvioitavaksi tulee näin edellä mainitun perusteella se, kuinka syvälle sananvapauden ytimeen rajoitukset kohdistuvat. Mitä kauempana ydinaluetta ollaan, sitä vähemmän perusteluita vaaditaan ja päinvastoin. Ydinalueen koskemattomuusvaatimus on kiinteässä yhteydessä

---

²⁸⁸ Länsineva 2001, s. 83.

²⁸⁹ Viljanen 2001, s. 248–249.

²⁹⁰ Länsineva 2001, s. 83–84.

²⁹¹ Länsineva 2011, s. 463.

²⁹² Norr 2018, s. 196.

²⁹³ Ollila A. 2021, s. 127 alaviitteineen.

²⁹⁴ ks. esim. Surek v. Turkki kohta 61.

suhteellisuusperiaatteeseen. Suhteellisuusperiaate toimii ensisijaisena arviointiperusteena, mutta ydinalueen koskemattomuusvaatimuksesta voidaan hakea tukea suhteellisuusarvioon.

5.3.4 Suhteellisuusvaatimus

Perustuslakivaliokunta on lausunut suhteellisuusvaatimuksesta seuraavasti:

Rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Jokin perusoikeuden rajoitus on sallittu ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään.²⁹⁵

Suhteellisuusvaatimuksen täyttymisen arviointi perustuu Viljasen mukaan perusoikeuden takaamien intressien ja perusoikeuden rajoittamisen taustalla olevien intressien painoarvon keskinäiseen punnintaan. Kyse on kokonaisvaltaisesta intressipunninnasta, jossa perusoikeusjärjestelmään linkittyvillä näkökohdilla on etusija, mutta rajoituksia voidaan yksittäistapauksissa perustella myös tarpeeksi painavilla perusoikeusjärjestelmän ulkopuolisilla perusteilla.²⁹⁶

Horisontaalisuhteessa suhteellisuusperiaate tarkoittaa yksinkertaisimmillaan sitä, että perusoikeuden rajoituksen on oltava sopuoinnussa sillä tavoitellun edun kanssa. Urheilutoiminnassa arvopunninta linkittyy usein urheilun kantaviin periaatteisiin ja arvoihin, kuten reiluun peliin ja kilpailutoiminnan sujuvuuteen.²⁹⁷ Suhteellisuusperiaatteella on näin kiinteä yhteys hyväksyttävyyksivaatimukseen. Urheilijoiden sananvapautta rajoitettaessa perusoikeustarkastelussa arvioitavaksi tulee ensinnäkin se, onko rajoituksen taustalla hyväksyttävä intressi. Toisekseen tulee pohtia, onko rajoitus välttämätön tämän intressin turvaamiseksi, vai voidaanko tavoite saavuttaa sananvapautteen vähemmän puuttuvin keinoin. Mikäli rajoituksen katsotaan olevan edellisten kohtien mukainen, sen on oltava oikeassa suhteessa intressin painavuuteen nähden. Rajoituksen seuraamukset eivät saa mennä pidemmälle kuin on tarpeen. Kokonaisuudessaan suhteellisuusarvioissa on siis kyse intressipunninnasta, jossa huomioon otetaan kaikki asiaan vaikuttavat seikat ja päätös tehdään sen perusteella, mikä katsotaan oikeasuhtaiseksi.

²⁹⁵ PeVM 25/1994 s. 5.

²⁹⁶ Viljanen 2001, s. 210–216.

²⁹⁷ Halila – Norros 2017, s. 167.

Eskuri on katsonut suhteellisuusvaatimuksen olevan perusoikeuksien yleisistä rajoitusedellytyksistä tärkein, mitä tulee urheiluun.²⁹⁸ Suhteellisuusperiaatteen avulla voidaan lähestyä esimerkiksi urheilun itsesääntelymääräyksiä ja sitä kautta urheilun kurinpitoa. Halila katsoo, että mikäli horisontaalivaikutus hyväksytään urheilun kurinpidossa, ulottuu perusoikeusargumentaatio myös siihen, kuinka ankaria kurinpitoseuraamuksia voidaan käyttää. Kurinpitoseuraamuksen on näin oltava sopuinnussa sillä saavutettavan edun kanssa.²⁹⁹ Suhteellisuusperiaatteen avulla voidaan lisäksi katsoa asettavan rajoja myös sille, minkälaisia tekoja kurinpidossa voidaan ylipäätään määrätä rangaistavaksi.³⁰⁰

Katson, ettei perusoikeusargumentaation hyödyntämisessä kurinpitoseuraamusten yhteydessä ole nykyään juurikaan epäselvyyttä. Kuten edellä on mainittu, on UOL perusteluissaan viitannut perusoikeuksiin merkitystä saavana tekijänä useassa ratkaisussaan. Ojala katsoo, että lautakunta on tietoisesti muuttanut tulkintaansa sen suhteen, että sääntöjen vastaisuuden arvioinnin yhteydessä arvioinnin kohteena voi olla perusoikeuksien vastaisuus. Tähän on kuitenkin asetettu korotettu kynnyksen ja perusoikeuksien sisällön tai sitä koskevan tulkintakäytännön tulee olla selvä ja riidaton.³⁰¹ UOL on myös ratkaisukäytännöllään vahvistanut suhteellisuus- kohtuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteet urheilun kurinpitoseuraamusten mittaamisen johtaviksi periaatteiksi.³⁰² UOL on lisäksi katsonut, että päätöksen kohtuullisuutta voidaan arvioida oikeustoimilain 36§:n perusteella. Ojala katsoo, että tällöin kohtuullistamisen osalta on mahdollista yhtenä argumenttina vedota siihen, että päätöksessä on vähintäänkin piirteitä, jotka ovat arveluttavia perusoikeuksien tai pakottavan lainsäädännön kannalta.³⁰³ Näin katson olevan melko selvää, että sananvapautta rajoittavissa kurinpitopäätöksissä sananvapaus saa merkitystä joko suoraan perusoikeusasemaansa perustuen tai viimeistään päätöksen kohtuullisuutta arvioitaessa ainakin, jos kyse on syvälle sananvapauden ytimeen menevästä seikasta ja seuraamus ei ole suhteellisuusperiaatteen mukainen.

Suhteellisuusperiaatetta voidaan kurinpidon ohella hyödyntää urheilusopimusten perusoikeuksien mukaisuuden arviointiin. Esimerkiksi pelaajasopimusten yhteydessä sananvapauden rajoitukset ovat perusteltavissa pitkälti kurinpidossa vaikuttavien seikkojen

---

²⁹⁸ Eskuri 2005, s. 61.

²⁹⁹ Halila 2011, s. 57.

³⁰⁰ Ojala 2024, s. 120–121.

³⁰¹ Ojala 2015, s. 193–194.

³⁰² Pitkänen 2012, s. 104.

³⁰³ Ojala 2015, s. 194.

kanssa yhteneväisesti, joskin myös eroavaisuuksia löytyy. Pelaajasopimusten sananvapauden rajoituksia tarkasteltaessa suhteellisuusperiaate rajoittaa esimerkiksi sitä, kuinka pitkälle meneviä tulkintoja sopimuksen avoimista käyttäytymisnormeista voidaan tehdä. Näin lähtökohtaisesti hyväksyttävä urheilijan käyttäytymistä ohjaava sopimuslauseke voi muuttua suhteellisuusperiaatteen vastaiseksi, jos sillä pyritään rajoituksiin, jotka eivät ole oikeassa suhteessa sillä turvattuun sinänsä hyväksyttävään intressiin nähden. Tällaisissa ylitulkintatilanteissa määrätyt seuraamukset voivat oikeuttaa kohtuusperusteisen sovittelun. Mikäli ylitulkinta johtaisi pelaajasopimuksen perusteettomaan päättämiseen, voisi kysymykseen tulla sopimusrikkomukseen perustuva vahingonkorvaus, kuten jäljempänä käsiteltävässä FSV Mainz 05 tapauksessa tapahtui.

6 Urheilijan sananvapaus käytännössä

6.1 Käyttäytymisvelvoitteet urheilijan sananvapauden rajoittajina

Suomessa urheilijan sananvapautteen voi kohdistua rajoituksia monilta eri tahoilta, joiden merkitys vaihtelee urheilija- ja lajikohtaisesti. Rajoitukset aiheutuvat pääasiassa urheilijoita sitovista sopimuksista tai säännöistä. Rajoituksia sisältyy näin pelaajasopimukseen, lajiliittojen kurinpitosääntöihin sekä sponsorisopimukseen. Rajoitukset ohjaavat urheilijoiden käyttäytymistä, ja niitä voidaan yhteisnimityksellisesti kutsua käyttäytymisvelvoitteiksi. Kansainvälisesti rajoituksia voi aiheutua myös edellä käsitellyistä kansainvälisten lajiliittojen sekä kansainvälisen olympiakomitean säännöistä.

6.1.1 Käyttäytymisvelvoitteet pelaajasopimuksissa

Tarkastellaan seuraavaksi suomalaisessa urheilussa käytettäviä pelaajasopimusmalleja. Tarkasteltavissa sopimusmalleissa urheilijaa velvoittavat monenlaiset käyttäytymissäännöt. Sopimukseen on voitu suoraan asettaa urheilijalle käyttäytymisvelvoitteita sopimusmääräysten muodossa. Kaikissa tarkasteltavissa sopimusmalleissa on lisäksi viittauksia lajiliiton eettisiin- ja/tai kurinpitosääntöihin, joita urheilija sitoutuu noudattamaan allekirjoittaessaan pelaajasopimuksen.

Suomen Palloliitolta löytyvät mallisopimukset sekä jalkapalloon että futsaliin. Sopimukset ovat pääpiirtein samanlaisia. Sopimuksissa asetetaan yleinen käyttäytymisvelvollisuus, jonka mukaan: ”*Pelaajalla on velvollisuus käyttäytyä niin, ettei menettelyllään tai epäurheilijamaisella käyttäytymisellään aiheuta vahinkoa Seuralle, lajilleen tai urheilulle yleensä, sekä velvollisuus huolehtia kunnostaan aina.*”³⁰⁴ Jääpalloliiton pelaajasopimusmallissa puolestaan käyttäytymisen aiheuttamalle vahingolle on aiheutettu korotettu kynnykset: ”*Urheilijan on käyttäytyttävä niin, ettei hän menettelyllään tai epäurheilijamaisella käyttäytymisellään aiheuta huomattavaa vahinkoa seuralleen, lajilleen tai urheilulle yleensä.*”³⁰⁵

Korisliigan pelaajasopimusmallissa määrätään, että ”*Pelaaja on velvollinen harjoituksissa, otteluissa, ottelumatkoilla ja pr-tilaisuuksissa käyttämään seuran osoittamia ja toimittamia asusteita ja varusteita sekä käyttäytymään urheilullisesti ja hyvien tapojen mukaisesti.*”

³⁰⁴ Suomen Palloliitto: Jalkapallon pelaajasopimus ja Futsalien pelaajasopimus.

³⁰⁵ Suomen Jääpalloliiton pelaajasopimus.

Sopimuksessa on asetettu porrastettu sopimussakkojärjestelmä, mikäli urheilijaa joudutaan huomauttamaan edellä mainituista seikoista. Sopimuksen liitteessä 2 määrätään lisäksi, että ”Pelaaja ei aiheuta omalla toiminnallaan tai lausunnoillaan seuralle, Korisliigalle eikä sen sidosryhmille, näiden järjestäjille muille sarjoille, eikä muille Korisliigan joukkueille haittaa, joka vahingoittaa tai vähentää niiden mainetta, taloudellista suorituskkyä tai arvoa. Pelaaja on tietoinen siitä, että em. menettelyn laiminlyönti voi aiheuttaa rikemaksun.”³⁰⁶

Jääkiekon SM-Liiga Oy:n ja Suomen jääkiekkoilijat ry:n pelaajasopimusmallin kohdassa 8.10. määrätään urheilijan julkisista esiintymisistä. Kohdan mukaan *Pelaaja sitoutuu julkisessa toiminnassaan ja esiintymisessään edistämään Työnantajan ja jääkiekon myönteistä imagoa, ja välttämään sellaista toimintaa, mikä on ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa.* Sama kohta sisältää myös urheilijan yksityiselämään kohdistuvan velvoitteen. Kohdan mukaan *Pelaajan on käyttydyttävä myös yksityiselämässään siten, että hänen elämäntapansa eivät vaaranna pelikuntoa- ja vireyttä, eivätkä aiheuta Työnantajalle ja jääkiekolle negatiivista julkisuutta.*³⁰⁷ Mestiksen pelaajasopimusmallin kieli on pitkälti samanlaista, mutta siinä täsmennetään julkisten esiintymisten osalta, että *julkista toimintaa on myös viestintä avoimessa sosiaalisessa mediassa.*³⁰⁸

Myös Suomen Elektronisen Urheilun Liiton pelaajasopimus pohjassa asetetaan yksityiselämään ulottuva velvoite. Sopimusmallin yleistä käyttäytymisvelvollisuutta käsittelevässä kohdassa määrätään, että: ”*Pelaaja sitoutuu noudattamaan SEUL:n eettistä ohjeistusta sellaisena kuin se on kulloinkin voimassa. Pelaajan tulee käyttäytyä kaikissa harjoituksissa, otteluissa ja muissa tapahtumissa, sekä muutoin käyttäessään joukkueen edustusasua, urheilullisesti ja hyvien tapojen edellyttämällä tavalla, sekä muistaa, että hän edustaa Organisaatiota. Pelaajan on käyttydyttävä myös vapaa-ajallaan siten, ettei hän vaaranna omaa pelikuntoaan eikä -vireyttä eikä aiheuta Organisaatiolle tai elektroniselle urheilulle negatiivista julkisuutta*”.³⁰⁹ Samoin Pesäpalloliiton pelaajasopimusmallissa määrätään, että ”*Pelaajan on käyttydyttävä siten, etteivät hänen elämäntapansa vaaranna pelikuntoa ja -vireyttä eivätkä aiheuta Seuralle, pesäpallolle tai urheilulle yleensä*

---

³⁰⁶ Korisliigan pelaajasopimus.

³⁰⁷ Jääkiekon SM-Liigan pelaajasopimus.

³⁰⁸ Mestiksen pelaajasopimus.

³⁰⁹ SEUL pelaajasopimus.

negatiivista julkisuutta tai muuta vahinkoa. Pelaajan tulee kaikessa käyttäytymisessään huomioida Seuran edut ja käyttäytyä sosiaalisessa mediassa hyvien tapojen mukaisesti.”³¹⁰

Jokaisessa käsiteltävässä mallisopimuksessa on ehtoja, jotka rajoittavat sananvapautta tai ainakin niiden soveltaminen seuraamuksia määrättäessä voi johtaa sananvapauden rajoittamiseen.³¹¹ Suppeasti tulkittuna kyse ei välttämättä ole edes työsopimuslain lojaliteettivelvollisuutta pidemmälle menevistä velvollisuuksista, mutta sopimusmallien sanamuodot mahdollistavat myös laajemman tulkinnan. Rajoituksen merkittävyys riippuu pitkälti siitä, että miten esimerkiksi ”epäurheilijamainen käyttäytyminen” tai ”mainehaitta” tapauskohtaisesti määritellään. Määräyksiä voidaan eittämättä käyttää urheilijoiden lausumien sanktioimiseen, jolloin asiaa voidaan tarkastella perusoikeusnäkökulmasta. Edellisessä luvussa esitetyn perusteella arvioitavaksi voitaisiin ottaa muun ohella esimerkiksi, että a) onko rajoitus ylipäätään sananvapauden kannalta hyväksytty, b) kuinka pitkälle meneviä tulkintoja yleisluontoisesta rajoituslausekkeesta voidaan tehdä sananvapauden perusoikeusasema huomioon ottaen ja c) onko seuraamus oikeassa suhteessa toiminnan moitittavuuteen nähden. Sopimusmalleissa käyttäytymisvelvoitteen vastainen toiminta on määritelty sopimusrikkomukseksi, jonka seurauksena voi sopimuksesta riippuen olla sopimussakko, työsuhteen päättäminen tai muu negatiivinen seuraus.

6.1.2 Käyttäytymisvelvoitteet lajiliittojen säännöissä

Urheilijat on edellä mainitusti sitoutettu noudattamaan lajiliittojen sääntöjä ja urheilun kurinpidon vakiintuneisiin periaatteisiin kuuluu, että urheilijalle voidaan määrätä vain sellaisissa kurinpitomääräyksissä mainittuja seuraamuksia, joihin hänet on sitoutettu. Menettely, josta kurinpitoseuraamus voidaan määrätä, tulee kuvata riittävän täsmällisesti säännöissä tai muissa määräyksissä. Lajiliiton määrätessä kurinpitoseuraamuksia oman jäsenyhdistyksensä jäsenelle kurinpitomääräyksiltä on edellytettävä riittävää täsmällisyyttä ja sitä, että lajin erityispiirteiden edellyttämät teot riittävästi yksilöidään kurinpitosäännöissä.³¹² Mitä laajemmin urheilun ulkopuolista käyttäytymistä halutaan määrätä kurinpitosäännöissä rangaistavaksi, sitä tarkemmin on harkittava, onko tällaiselle rajoitukselle hyväksyttävät

³¹⁰ Pesäpalloliiton pelaajasopimus.

³¹¹ Voidaan katsoa, että ainoastaan uhka mahdollisista seuraamuksista vaikuttaa pelaajien halukkuuteen esittää tietyn tyyppisiä lausuntoja, joka on funktionaalisesti jo itsessään sananvapauden rajoitus.

³¹² Ojala 2024, s. 117–118.

perusteet. Lajiliitot ovatkin laajentaneet kurinpitomääräysten soveltamisalaa tiettyjen moitittavana pidettävän toiminnan osalta myös varsinaisen urheilutoiminnan ulkopuolelle.³¹³

Jääkiekkoliiton (SJL) kurinpitosäännöissä rangaistuksen alaiseksi menettelyksi nimetään muun ohella syyllistyminen epäurheilijamaiseen käyttäytymiseen sekä SJL:n kilpailusääntöjen rikkominen.³¹⁴ Kilpailusäännöissä puolestaan määrätään, että SJL:n jäsenseurojen tai heidän jäsentensä ei tule antaa, laatia, julkaista, valtuuttaa tai hyväksyä sellaisia lausuntoja ja/tai julistuksia, jotka rikkovat menettelysääntöjen mitä tahansa määräystä. Edellä lausuttu koskee erityisesti, mutta rajoittumatta niihin, lausuntoja, jotka vahingoittavat tai joiden on tarkoitus vahingoittaa liiton tai jäsenseuran taikka jää-/rullakiekon hyvinvointia tai vaarantaa jää-/rullakiekon mainetta.³¹⁵

Suomen Palloliiton rangaistusmääräyksissä määrätään muun ohella, että rangaista voidaan sitä, joka kilpailussa, siihen liittyvässä harjoitustoiminnassa- tai ottelussa, varsinaisen ottelutapahtuman ulkopuolella tai kilpailusta tehtyjen päätösten johdosta tai muutoin käyttäytyy epäasiallisesti, epäurheilijamaisesti tai väkivaltaisesti tai pelaa raa'alla tavalla sekä sitä, joka syyllistyy Palloliiton tai sen jäsenseuran etua vahingoittavaan toimintaan.³¹⁶ Yleisurheiluliiton kurinpitosäännöissä on niin ikään kielletty epäurheilijamainen ja eettisten periaatteiden vastainen käytös.³¹⁷

Koripalloliiton kurinpitosäännöissä rangaistuksen alaiseksi on määrätty muun ohella loukkaava tai halveksiva kielenkäyttö sekä tällaiset eleet, rasismi, seksuaalinen häirintä, seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvat loukkaukset sekä ilmeisen epäasiallinen käyttäytyminen. Toiminta on sidottu määräyksissä liiton, alueen tai jäsenseuran toiminnassa tapahtuvaksi.³¹⁸ Hiihtoliiton kurinpitosäännöissä kielletään epäasiallinen ja epäurheilijamainen käytös sekä liiton ja lajin etua vahingoittava toiminta.³¹⁹

---

³¹³ Ojala 2024, s. 132.

³¹⁴ Jääkiekkoliiton kurinpitosäännöt 2025, kohta 3.4.

³¹⁵ Jääkiekkoliiton kilpailusäännöt 2025, kohta 2.1.

³¹⁶ Suomen Palloliiton Rangaistusmääräykset 2025, kohdat 2.3 ja 2.8.

³¹⁷ Suomen Yleisurheiluliiton kurinpitosäännöt 2024, kohta 4c.

³¹⁸ Koripalloliiton kurinpitosäännöt 2025, kohta 3.2.

³¹⁹ Suomen Hiihtoliiton kurinpitomääräykset 2§:n kohdat c, f, j.

6.1.3 Käyttäytymisvelvoitteet sponsorisopimuksissa

Sponsorisopimuksissa sovitaan usein urheilijaa koskevista käyttäytymisvelvoitteista, jotka voivat rajoittaa tämän sananvapautta. Mikäli sponsorisopimusta ei katsota em. tavalla työsopimukseksi, arvioidaan sopimusta yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti, jolloin pääsääntönä on sopimusvapaus. Sponsorisopimus on näin yksityisoikeudellinen velvoiteoikeudellinen sopimus, ja sen oikeusvaikutukset määräytyvät sopimuksen mukaisesti.³²⁰ Sponsorin oikeus päättää sopimus urheilijan käytöksen perusteella riippuu sopimusmääräyksistä. Sopimusten käyttäytymisvelvoitteita kutsutaan englanninkielisessä oikeuskirjallisuudessa nimellä ”morality clauses” eli vapaasti suomennettuna moraalilausekkeet. Etenkin vanhemmissa sponsorisopimuksissa moraalilausekkeet laadittiin usein hyvin nimenomaisina siten, että esimerkiksi tiettyihin rikoksiin syyllistyminen aktivoi lausekkeen. Nytemmin alalla ovat vakiintuneet avoimemmat lausekkeet, joissa voidaan määrätä esimerkiksi, että sponsorilla on oikeus purkaa sopimus välittömästi, mikäli se katsoo urheilijan käyttäytymisellään tai lausumillaan aiheuttaneen mainehaittaa itselleen tai sponsorille. Sponsorin intresseissä on laatia moraalilausekkeet mahdollisimman avoimiksi, säilyttäen arviointivallan itsellään. Urheilijan intressit ovat päinvastaiset. Lopputuloksena voi sopimuksesta riippuen olla joko sponsorin tai urheilijan kannalta edullinen moraalilauseke taikka jotain tältä väliltä.³²¹ Suomessa sponsorisopimukset on perinteisesti laadittu melko yleisluonteisina eikä niissä olla keskitytty yksityiskohtaisesti kaikkien velvoitteiden kirjaamiseen.³²²

Käyttäytymisvelvoitteen rikkomisesta seuraavat sanktiot vaihtelevat riippuen sopimuksesta. Sponsorisopimus on usein laadittu määräaikaisena, jolloin yleisen sopimusoikeudellisen periaatteen mukaisesti irtisanominen ei ole mahdollista, ellei muusta olla sovittu. Tällöin sopimussuhteen päättäminen vaatii sopimuksen purkamista.³²³ Purkamisen yleisenä edellytyksenä on katsottu olevan sopimusrikkomuksen merkityksen olennaisuus. Sen seurauksena sopimus katkeaa välittömästi. Myös mahdollinen vahingonkorvaus voi tulla

---

³²⁰ Annola ym. 2012, Sopimustyypeistä – Yhteistoimintasopimukset – Sponsorisopimukset – Määritelmä.

³²¹ Boyd – Reeve – Pannu 2014, s. 1399–1401.

³²² Jokela 2001, s. 15.

³²³ Halila – Norros 2017, s. 425.

kysymykseen.³²⁴ Jokela katsoo, että sponsorisopimuksissa kannattaisi hyödyntää vahingonkorvaukseen turvautumisen sijaan sopimussakkoa vastuun selkeyttämisen vuoksi.³²⁵

6.2 Urheilijan kritiikkioikeus

6.2.1 Urheilutyönantaja

Työsuhteisen urheilijan oikeutta esittää kritiikkiä työnantajaansa kohtaan saattavat rajoittaa pelaajasopimus sekä työsopimuslain mukainen uskollisuusvelvollisuus. Kaikissa edellä käsitellyissä pelaajasopimuksissa otetaan jossain määrin kantaa työnantajaseurojen maineen suojaamiseen, mutta sopimuksissa käytetty kieli on siinä määrin yleisluontoista, että kritiikin arviointi tulisi käytännössä todennäköisesti arvioitavaksi myös työsopimuslain uskollisuusvelvollisuuden perusteella. Hieman keskivertoa tarkemmin kritiikin esittämistä ohjaa Liigan mallisopimus, jossa pelaaja sitoutuu julkisessa toiminnassaan edistämään työnantajan ja jääkiekon myönteistä imagoa ja välttämään toimintaa, joka on ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa. Schön katsoo, että pelaajasopimuksissa asetettu yleinen velvollisuus olla aiheuttamatta negatiivista julkisuutta kattaa kaiken sopijakumppanin kannalta vahingollisen tai negatiivista julkisuutta aiheuttavan käyttäytymisen niin sopimusvelvoitteita täytettäessä kuin vapaa-aikanakin.³²⁶

Kritiikin esittäminen voi liittyä erilaisiin intresseihin. Kyse voi ensinnäkin olla ns. whistleblowing-tilanteista, joissa työntekijä paljastaa julkisuuteen esimerkiksi työnantajan eettisiä rikkomuksia. Kuten aiemmin todettiin, on lojaliteettivelvoitteen katsottu edellyttävän, että asiat tulisi ensin pyrkiä selvittämään organisaation sisäisesti ennen niiden julkistamista, mutta mikäli muutosta ei tapahdu, voi tiedon julkistaminen olla jo yleisen edun perusteella argumentoitavissa. Julkisuudessa tapahtuvaa käsittelyä on EIT:n käytännössä pidetty työntekijän viimesijaisena keinona ratkaista työpaikan ongelmia.³²⁷ Urheilukontekstissa perusteita tällaisille paljastuksille voidaan edellä mainitulla tavalla hakea esimerkiksi reilun pelin suojaamistarkoituksesta. Urheilulle tyypillisiä ovat toisekseen tilanteet, joissa urheilija kritisoi valmennus- tai seurajohdon toimintaa, joissa kyse ei ole eettisistä paljastuksista. Urheilija voisi ottaa kantaa vaikkapa valmennusjohdon taktisiin valintoihin ja peluutukseen taikka omiin sopimusneuvotteluihinsa tai seurajohdon siirtomarkkinoilla tekemiin päätöksiin.

³²⁴ Saarnilehto – Annola 2018, s. 192–195.

³²⁵ Jokela 2001, s. 15.

³²⁶ Schön 2010, s. 186.

³²⁷ ks. esim. Pesonen 2017, s. 270–272, Heinisch v. Saksa.

Lisäksi kritiikki voi yleisesti kohdistua esimerkiksi joukkueen kulttuuriin, huonoihin harjoitteluolosuhteisiin tai joukkueen tapaan hoitaa mediasuhteitaan.

Työnantajan julkinen arvostelu voi Tiitisen ja Krögerin mukaan muodostaa työsopimuksen päättämisperusteen. Huomioon on otettava työntekijän asema, arvostelun luonne, esitettyjen väitteiden paikkansa pitävyys sekä se, millaista viestintävälinettä käyttäen ja kuinka laajalle yleisölle arvostelu esitetään.³²⁸ Urheilijat muodostavat edellä käsitellyllä tavalla siinä mielessä erikoisen työntekijäryhmän, että näiden medianäkyvyys ja poikkeuksellinen yhdistettävyyys työnantajaseuraan korostavat lojaliteettia sekä asiallisuuden vaatimusta. Rauste on katsonut pelaajalla olevan ilman nimenomaista sopimusmääräystäkin jo yleisen lojaliteettivelvollisuuden nojalla velvollisuus pidättäytyä sellaisten lausuntojen antamisesta, jotka olisivat omiaan tuottamaan vahinkoa työnantajalle. Pelaajan käyttäytyminen on moitittavaa, mikäli hän esittää työnantajansa toimintaa koskevat mielipiteensä nimenomaisessa loukkaamis- tai vahingoittamistarkoituksessa. Pelaajasopimus voidaan purkaa pääsääntöisesti vain silloin kun pelaaja esittää varoituksesta piittaamatta jatkuvasti loukkaavaa kritiikkiä seuraa tai omia pelitovereitaan kohtaan. Myös yksittäinen julkinen lausunto voinee Rausteen mukaan poikkeuksellisesti oikeuttaa seuran purkamaan pelaajasopimuksen, mikäli lausunto on räikeän loukkaava.³²⁹ Myös Schön on katsonut, että pelaajasopimuksen ja lojaliteettivelvollisuuden perusteella urheilijalla on velvollisuus pidättäytyä ainakin hyvän tavan vastaisista sekä seuraa ja sen yhteistyökumppaneita vahingoittavista paikkansa pitämättömistä lausumista sekä näihin kohdistuvasta epäasiallisesta arvostelusta.³³⁰ Pelaajasopimuksen purkaminen on mahdollista esimerkiksi, mikäli pelaaja levittää sopimuskomppaniaan vahingoittaakseen julkisesti tätä koskevia perättömiä huhuja. Lojaliteetti vaikuttaa myös vapaa-ajalla, joten myös sosiaalisessa mediassa tapahtunut seuran tai joukkueetovereidin julkinen arvostelu voi johtaa purkamiseen.³³¹ Vahingoittamistarkoituksessa työnantajaa kohtaan esitetty epäasiallinen kritiikki ei ole oikeuskäytännössäkään saanut suojaa sananvapauden perusteella, kuten esimerkiksi edellä käsitellyssä työtuomioistuimen ratkaisussa TT 2013:191 todettiin.³³²

---

³²⁸ Tiitinen – Kröger 2017, s. 529.

³²⁹ Rauste 1997, s. 147.

³³⁰ Schön 2010, s. 187.

³³¹ Schön 2021 s. 241.

³³² TT 2013:191.

Edellä tarkastellun perusteella voidaan katsoa, että sananvapaus ei oikeuta kritiikin esittämistä nimenomaisessa vahingoittamistarkoituksessa eikä myöskään sävyltään poikkeuksellisen asiatonta kritiikkiä. Mikäli lausumat ovat kuitenkin asiallisia ja totuudenmukaisia, voidaan asiaa tarkastella eri tavalla. Rauste katsoo, että pelaajan esittämä asiallinen kritiikki omaa seuraansa kohtaan kuuluu tämän sanavapauden piiriin, eikä sitä voida hänen mukaansa kategorisesti kieltää pelaajasopimuksessa.³³³ Samoilla linjoilla on myös Schön, jonka mukaan asiallisen kritiikin esittäminen on sallittua, kun sen tarkoituksena on johonkin epäkohtaan puuttuminen, vaikka se johtaisikin urheilijan sopijakumppanin tai tämän yhteistyötahojen kannalta haitallisiin seuraamuksiin. Kun puolestaan lausumilla ei ole tarkoitus puuttua epäkohtaan, vaan se tapahtuu ainoastaan loukkaamis- tai vahingoittamistarkoituksessa, ei lausumia voida pitää lojaliteettivelvollisuuden mukaisina ja sallittuina, vaikka ne olisivatkin sisällöltään paikkansa pitäviä.³³⁴

Näkemykseni mukaan kritiikin lokeroiminen joko sallittuihin tai kiellettyihin lausumiin on ongelmallista ja lausumia tulisi aina arvioida tilannekohtaisesti. Olen Rausteen kanssa samoilla linjoilla siitä, että asiallisen kritiikin kategorinen kieltäminen pelaajasopimuksessa olisi sananvapauden perusoikeusasema huomioon ottaen hyvin ongelmallista. Katson kuitenkin työnantajaseuralla olevan tilannekohtaisesti oikeus ohjeistaa tai jopa määrätä pelaajiaan välttämään tietynlaisia julkisia lausumia. Tällainen tilanne voisi olla käsillä vaikkapa, jos seura kieltää pudotuspelisarjan aikana pelaajiaan esittämästä kriittisiä lausuntoja valmennusjohdon tekemiä taktisia valintoja kohtaan. Katson tällaisissa tilanteissa edellä käsiteltyjen joukkueen etuun liittyvien näkökohtien muodostavan poikkeuksellisen vahvan argumentin, mitä tulee sananvapauden rajoitusperusteen hyväksyttävyyteen. Niin ikään seuran taloudelliset intressit voivat esimerkiksi sponsorineuvottelujen aikaan muodostaa vahvan perusteen rajoittaa pelaajien esittämää julkista kritiikkiä tietyistä aiheista ainakin tietyn, ennalta määritellyn ja rajatun ajanjakson aikana. Sananvapautta rajoittavissa päätöksissä seurojen on kuitenkin aina pohdittava, että muodostaako rajoituksella suojattava intressi riittävän vahvan pohjan sille, että tällaiset ratkaisut voidaan perustella juridisesti kestäväällä tavalla. Tässä pohdinnassa voidaan hyödyntää edellisessä luvussa käsiteltyjä arviointiperusteita.

---

³³³ Rauste 1997, s. 147.

³³⁴ Schön 2010, s. 187.

6.2.2 Lajiliitto

Rauste on katsonut, että sananvapauden kannalta saattaa olla ongelmallista, mikäli urheilijaa sanktioidaan urheilulajin mainetta vahingoittavasta toiminnasta avoimiin tunnusmerkistöihin perustuen. Tällaisissa tilanteissa on käytännössä usein kysymys kriittisten mielipiteiden esittämisestä julkisuudessa. Rauste katsoo, että keneltäkään ei voida kieltää asiallisen kritiikin esittämistä, vaikka kritiikki vahingoittaisikin urheilun ulkoista kuvaa. Tilanne on samankaltainen kuin pelaajasopimuksen osalta todettiin, ja sopimukseen perustuvien sanktioiden ohella myös kurinpitoviranomaisten voitaisiin lähtökohtaisesti määrätä ainoastaan, mikäli urheilija esittää lausuntonsa loukkaamis- tai vahingoittamistarkoituksessa.³³⁵ Katson kuitenkin tilanteen olevan kurinpidossa tässä suhteessa selkeämpi kuin pelaajasopimusten kohdalla. Työsuhteeseen nähden tilanne on erilainen ensinnäkin, koska työsopimuslain mukainen uskollisuusvelvollisuus ei koske urheilijan ja lajiliiton välistä suhdetta.

Tutkielmassa on todettu, että työsuhteen lojaliteetin voidaan katsoa olevan poikkeuksellisen voimakas jo siitä syystä, että työntekijä on työsopimuksella nimenomaan sitoutunut edistämään työnantajansa etuja. Urheilijan suhde lajiliittoon on erilainen, koska urheilija ei voi valita tai vaihtaa lajiliittoaan toisin kuin työnantajaansa. Lisäksi, kuten edellä todettiin, voidaan urheilijan kurinpitoon sitoutumiseen antaman suostumuksen vapaaehtoisuutta kyseenalaistaa, kun kyse on usein kilpailutoimintaan osallistumista koskevasta vakiosopimuksen määräyksestä.³³⁶ Lajiliitot pystyvät puuttumaan määräävän asemansa vuoksi urheilijan oikeusasemaan ja perusoikeuksiin merkittävällä tavalla ja puuttuminen konkretisoituu usein nimenomaan kurinpidossa. Kuten aiemmin on todettu, voidaan perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen näin katsoa saavan erityistä merkitystä. Tämän vuoksi kurinpitoasioissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota myös sananvapauden toteutumiseen. Edellä mainituista syistä muuhun kuin puhtaasti vahingoittamistarkoituksessa esitetyn kritiikin sanktioimiseen tulisi näkemykseni mukaan suhtautua pidättyvästi.

Urheilun oikeusturvalautakunta on todennut, että demokraattisessa yhteiskunnassa jokaisella on sananvapaus, jonka käyttämiseen kuuluu oikeus arvostella esimerkiksi julkista valtaa eikä tästä ole syytä poiketa yhdistystoiminnassa. Yhdistyksen ja sen johtohenkilöiden tulee sietää voimakastakin kritiikkiä. Tämän vuoksi kovaa ja kärjekästäkin arvostelua sisältävän lausuman ei ainakaan helposti voida katsoa aiheuttavan lajille sellaista kielteistä julkisuutta, joka

---

³³⁵ Rauste 1997, s. 715.

³³⁶ Halila 2006, s. 399.

oikeuttaisi yhdistyksen kohdistamaan jäsenensä kurinpitotoimia.³³⁷ UOL on esimerkiksi katsonut, että urheilijan lajin lehteen kirjoittama artikkeli kuului tämän sananvapauden piiriin eikä sitä näin voitu käyttää rankaisutoimen perusteena, koska siinä keskityttiin asiakysymyksiin eikä havaittavissa ollut loukkaamistarkoitusta, vaikka artikkeli olikin sävyiltään kriittinen ja sanavalinnoiltaan epäasiallinen.³³⁸ Arvostelulla on kuitenkin rajansa. Tapauksessa 11/2020 UOL katsoi, että vaikka lajiliiton arvokisavalintajärjestelmän arvostelu kuului valittajan sananvapauden piiriin, ja tällainen arvostelu on yleisesti arvokasta keskustelua urheilijaa keskeisesti koskettavasta aiheesta, oli valittaja mennyt ilmaisuissaan liian pitkälle. Hän oli kyseenalaistanut koko valintajärjestelmän ja siitä vastaavien tahojen objektiivisuuden, eikä ollut missään vaiheessa esittänyt väitteilleen uskottavia ja kattavia perusteluja. UOL katsoikin, että väitteet olivat totuudenvastaisia ja leimaavia tai ainakin valintajärjestelmää ja päävalmentajan toimintaa olennaisesti vääristäviä, eivätkä ne nauttineet suojaa.³³⁹ Myös CAS on edellä käsitellyssä ratkaisukäytännössään todennut, että sananvapaus sisältää oikeuden kritisoida lajiliiton toimintaa, mutta kritiikin tulee olla lain mukaista ja siinä tulee käyttää itsehillintää.³⁴⁰ Halventavat ja perusteettomat lausumat eivät kuitenkaan nauti sananvapauden suojaa.³⁴¹ Suomessa viime vuosina julkisuudessa on käsitelty esimerkiksi SM-liigan pyrkimyksiä vaientaa pelaajiensa julkiset ulostulot sarjauudistukseen liittyen.³⁴² Katson tutkielmassa esitetyn perusteella, että tällaisille rajoituksille ei ole oikeudellisia perusteita.

6.2.3 Sponsorisopimus

Urheilijan henkilökohtaisen sponsorisopimuksen sananvapauden rajoitusten arviointi poikkeaa kurinpidon ja pelaajasopimuksen vastaavasta. Kurinpitoon sitoutuminen on urheilijalle usein edellytyksenä kilpailutoimintaan osallistumiseen. Myös pelaajasopimuksella seura voi merkittävällä tavalla määrätä urheilijan oikeuksista ja velvollisuuksista vahvemmassa neuvotteluasemasta käsin. Henkilökohtaiseen sponsorisopimukseen sitoutuminen on puolestaan näihin verrattuna korostuneen vapaaehtoista, vaikkakin toisinaan urheilijan tienestit voivatkin olla pitkälti riippuvaisia sponsorituloista ja osapuolten tiedot sekä taidot voivat erota toisistaan jossain määrin. Tästä huolimatta urheilija voi halutessaan kieltäytyä sponsorisopimuksen allekirjoittamisesta ja etsiä itselleen toisen sponsorin, mikäli

---

³³⁷ UOL 17/2008.

³³⁸ UOL 3/2004.

³³⁹ UOL 11/2020.

³⁴⁰ George Yerelimpos v. WKF.

³⁴¹ Irina Deleanu v. FIG.

³⁴² Moilanen 5.9.2023.

sopimuksen ehdot eivät ole hänen kannaltaan hyväksyttävissä. Sananvapauden rajoittamisen kannalta merkittävin eroavaisuus on horisontaalivaikutuksen voimakkuudessa. Tutkielmassa on useaan otteeseen todettu, että horisontaalivaikutus on sitä vahvempi, mitä enemmän osapuolten välinen tiedollinen ja taidollinen asema poikkeaa toisistaan sekä mitä enemmän asetelma muistuttaa valtion ja luonnollisen henkilön välistä vertikaalisuhdetta. Mikäli sponsorin ja urheilijan välille ei katsota muodostuvan työsuhdetta, ei kyseinen oikeussuhde sisällä tämänkaltaisia piirteitä, joten horisontaalivaikutuksella ei voida katsoa olevan juurikaan merkitystä.

Näin sananvapauden rajoituksia tulee useimmiten arvioida puhtaasti sopimusoikeudellisin perustein. Kritiikin osalta tarkastelu ei ole oikeudellisesti erityisen mielenkiintoinen. Sponsorisopimuksessa on mitä todennäköisimmin asetettu urheilijalle velvollisuus edistää sponsorin intressejä, ja urheilijan sponsoria kohtaan esittämä kritiikki muodostaisi tämän perusteella sopimusrikkomuksen, ja sopimussuhde voitaisiin päättää. Urheilijan kritiikkioikeus omaa sponsoriaan kohtaan on toisin sanoen todella rajattu, mutta tällä ei sinänsä ole sananvapauden kannalta relevanssia. Mikäli urheilija on sponsorinsa toiminnasta eri mieltä, voi tämä ilmaista mielipiteensä katkaisemalla yhteistyösuhteen sopimuksen mukaisesti.

6.3 Urheilijan mielipiteet ja poliittiset kannanotot

6.3.1 Urheilutyönantaja

Lojaliteettivelvoite ei estä työntekijää osallistumasta yhteiskunnalliseen keskusteluun.³⁴³ Tälläkin on kuitenkin rajansa. Suomessa etenkin yhdenvertaisuus voi rajoittaa sananvapauden alaa. Kaikkien perusoikeuksien arvolähtökohtana on ihmisten synnynnäinen ja yhdenvertainen arvo. Vihapuhe, joka loukkaa perustavaa laatua olevia arvoja, merkitsee oikeuden väärinkäyttöä eikä nauti sananvapauden suojaa.³⁴⁴ Tilanne on tiettyjen työntekijän mielipiteiden julkisen esittämisen osalta selkeä, etenkin kun lausumat voidaan katsoa niin sanotuiksi ilmaisurikoksiksi ja kyse on esimerkiksi kiihottamisesta kansanryhmää vastaan tai kunnianloukkauksesta. Tällaiset lausumat eivät nauti sananvapauden suojaa eikä niiden sanktiointi tarvinne tuekseen erillistä pelaajasopimuksen lauseketta. Mikäli rikoksen tunnusmerkistö ei täyty, mutta kyse on kuitenkin muutoin tuomittavista lausumista, voidaan

---

³⁴³ Pesonen 2017, s. 270.

³⁴⁴ Mantila 2020, s. 158–161.

tilannetta arvioida pelaajasopimuksen ja lojaliteetin kannalta. Schönin mukaan edellä käsitellyissä pelaajasopimuksissa esiintyvien epäasiallisen tai epäurheilijamaisen käyttäytymisen kieltävien sopimuskohtien avulla voidaan yleisesti sanktoida seksistisiä, rasistisia tai seksuaalivähemmistöihin kohdistuvia epäasiallisia lausumia. Tällaiset lausumat saattavat olla työnantajan kannalta erityisen vahingollisia ja ne saavat usein laajaa julkisuutta.³⁴⁵ Ne ovat muutenkin syvässä ristiriidassa urheilun kantavien periaatteiden kanssa, joten urheiluperusteisista argumenteista olisi mahdotonta saada tukea niille.³⁴⁶ Olennaista on ymmärtää, että pelaajalla voi sinänsä olla millaisia mielipiteitä tahansa, mutta niiden ilmaisemista julkisuudessa on voitava rajoittaa työnantajan toimesta.

Vihapuhetta ei siis sallita. Oma kysymyksensä on, että missä määrin seurat voivat vaatia pelaajiltaan yhdenvertaisuuden edistämistä. Viime aikoina kansainvälisesti huomiota ovat herättäneet tapaukset, joissa pelaajat ovat kieltäytyneet osallistumasta pride-teemaisten varusteiden käyttämiseen, johon syyksi on usein esitetty uskonnollista vakaumusta.³⁴⁷

Näkemykseni mukaan työnantaja ei ainakaan ainoastaan direktio-oikeuteensa vetoamalla voi pakottaa työntekijäänsä edistämään julkisesti minkäänlaisia poliittis- tai ideologisuusluonteisia viestejä, vaikka tarkoitusperät olisivatkin yhdenvertaisuutta korostavia.

Uskollisuusvelvollisuudenkin on katsottu kattavan lähinnä velvollisuuden pidättäytyä aiheuttamasta työnantajalle vahinkoa.³⁴⁸ Osassa käsitellyistä pelaajasopimuksista on kuitenkin asetettu pelaajille tätä pidemmälle meneviä velvoitteita. Korisliigan pelaajasopimus velvoittaa pelaajat käyttämään harjoituksissa, otteluissa, ottelumatkoilla ja pr-tilaisuuksissa seuran osoittamia ja toimittamia asusteita ja varusteita. Liigan pelaajasopimuksessa pelaaja sitoutuu julkisessa toiminnassaan ja esiintymisessään edistämään työnantajan ja jääkiekon myönteistä imagoa. Syrjivien tai muutoin haitallisten mielipiteiden julkisen esittämisen kiellolle on helppo löytää perusteita. Mielipiteenvapauden on kuitenkin katsottu edellä mainitusti kuuluvan sananvapauden ydinalueelle. Katson sananvapauden horisontaalivaikutuksen estävän pakottamasta pelaajaa toimimaan tavalla, joka on vastoin tämän maailmankuvaa. Näin kyseisiä sopimuslausekkeita olisi tulkittava supistavasti ja niiden ei voitaisi katsoa ulottuvan työnantajaseuran poliittisideologisten viestien edistämiseen velvoittautumiseen. Sananvapauden ohella tätä voidaan tiettyjen mielipiteiden osalta perustella myös

---

³⁴⁵ Schön 2021 s. 53–55, 241–242.

³⁴⁶ Suomessa esimerkiksi koripallojoukkueen managerin sopimus on päätetty homovastaisten sosiaalisen median kommenttien perusteella: Lempinen 26.10.2016.

³⁴⁷ Ostlere 5.12.2024., Crafton 4.12.2024., Kuisma 18.1.2023.

³⁴⁸ Tiilikka 2013, s. 236–237.

uskonnonvapauden avulla, mutta katson jo yksin pelaajan mielipiteenvapauden muodostavan tulkinnalle tarpeeksi vahvan pohjan.

Toisekseen voidaan tarkastella julkisesti esitettyjä mielipiteitä, jotka ovat muutoin haitallisia. Urheilijoiden asema roolimalleina tarkoittaa sitä, että näiden esittämät mielipiteet voivat tosiasiaissa vaikuttaa muiden ihmisten tekemiin ratkaisuihin tavalla, jolla voi olla vakaviakin seurauksia. Viime vuosina erityisesti joidenkin tunnettujen urheilijoiden skeptinen suhtautuminen COVID-19 pandemiaan ja rokotuksiin on herättänyt keskustelua.³⁴⁹ Tämän kaltaisissa tapauksissa urheilijoiden vähättelevä tai jopa salaliittoteoreettinen suhtautuminen asettaa seurat hankalaan tilanteeseen, sillä kuten tutkielmassa on todettu, yhdistetään urheilijoiden kommentit herkästi seuraansa. COVID-19 toimii hyvänä esimerkkinä tilanteesta, jossa työnantajalla on erityisen painavat perusteet rajoittaa pelaajiensa kommentointia ja näin on Suomessa toimittukin.³⁵⁰ Kyse on ensinnäkin potentiaalisesta vakavasta mainehaitasta, joka seuroihin kohdistuu tällaisten lausumien perusteella. Toisekseen tällaisten lausumien rajoittamisessa kyse on seuran maineen suojaamisen lisäksi myös muiden ihmisten terveyden suojaamisesta, joka on mainittu erityisenä rajoituksen oikeuttavana perusteena myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa. Muiden salaliittoteorioiden ja potentiaalisesti haitallisten mielipiteiden rajoittamista on arvioitava tilannekohtaisesti. Lähtökohtana tulee todetulla tavalla olla sananvapaus, joten lausumien tulee olla aidosti haitallisia, jotta hyväksyttäviä rajoitustoimenpiteitä voidaan harkita.

Kolmantena voidaan tarkastella poliittisesti latautuneita lausumia. Sananvapauden on tutkielmassa todettu olevan ydinajatukseltaan poliittinen perusoikeus, ja tämä sananvapauden ulottuvuus on saanut erityistä suojaa EIT:n ratkaisukäytännössä. Lisäksi työntekijän poliittisia, uskonnollisia tai muita mielipiteitä tai hänen osallistumisestaan yhteiskunnalliseen tai yhdistystoimintaan ei voida TSL 7 luvun 2 §:n mukaan pitää asiallisena ja painavana irtisanomisperusteena. Näin lähtökohtana voidaan pitää sitä, että työsuhteisen urheilijan toimintaan puuttumiseen tämän poliittisten mielipiteiden perusteella on suhtauduttava varauksella. Näkemykseni mukaan ainakaan asiallisiin ja tavanomaisiin poliittisiin

---

³⁴⁹ ks. esim. Devlin 13.1.2022.

³⁵⁰ Koskinen 25.3.2021.

kannanottoihin työnantaja ei voi puuttua ollenkaan, eikä lojaliteettivelvollisuus liioin näistä pidättymiseen velvoita.³⁵¹ Pelaajasopimukseen otettu erillinen klausuuli kaikkien poliittisten lausumien kieltämiseksi olisi niin ikään sananvapauden kannalta ongelmallinen. Urheilija ei tietystikään saa esittää, että hänen näkemyksensä olisivat myös seuran näkemyksiä.

Tilanne muuttuu hankalammaksi, kun lausumat liittyvät voimakkaasti polarisoituneeseen aiheeseen tai jos ne ovat selvästi yleisen mielipiteen vastaisia. Tällaisia tapauksia voidaan tarkastella uskollisuusvelvollisuuden ja pelaajasopimusmalleissa esiintyvän mainehaitan kieltävän sopimuskohdan perusteella. Esimerkkeinä voidaan käyttää Ukrainan sotaa ja Israel-Palestiina konfliktia. Lojaliteettivelvollisuuden alarajana on oikeuskirjallisuudessa edellä mainitulla tavalla pidetty velvollisuutta pidättäyä aiheuttamasta sopimuskumppanille vahinkoa vahvasti moitittavalla tavalla ja tämä alaraja saattaa työsuhteessa olla tätäkin matalammalla.³⁵² Suomessa yleinen mielipide on vahvasti Ukrainan puolella, ja urheilijan esittämät Venäjä-myönteiset kommentit saisivat mitä todennäköisimmin laajaa mediahuomiota. Kun urheilijat yhdistetään poikkeuksellisella tavalla seuroihinsa, muodostaisivat tällaiset lausumat seuroille suurta imagohaittaa. Näkemykseni mukaan urheilijan tulee ymmärtää, että tällainen kommentointi on omiaan aiheuttamaan seuralleen vakavaa vahinkoa, ja tällaisista lausumista tulee pidättäyä niin uskollisuusvelvollisuuden kuin pelaajasopimuksenkin perusteella. Tällaisetkin tilanteet ovat kuitenkin voimakkaasti kontekstisidonnaisia ja tietyt lausumat nauttivat voimakkaampaa sananvapauden suojaa kuin toiset. Mikäli jääkiekkoilija toteaa haluavansa venäläiset jääkiekkoilijat olympialaisiin urheiluperusteisista syistä, olisi mahdollinen mainehaitta huomattavasti vähäisempi, kuin jos pelaaja toteaisi tukevansa Vladimir Putinia tämän sotatoimissa. Vaikka sananvapauden suoja kattaakin EIT:n ratkaisukäytännön perusteella myös sellaisten tietojen ja näkemysten ilmaisemisen, jotka voivat olla provosoivia, loukkaavia tai häiritseviä, ei työnantajaa voida pakottaa hyväksymään mainettaan tosiasiallisesti vahingoittavia lausuntoja.

Yleisesti lienee niin, että poliittiset lausumat ovat sitä voimakkaammin rajoitettavissa ja sanktioitavissa työnantajan puolelta, mitä vakavampaa vahinkoa ne ovat omiaan aiheuttamaan. Tällä on yhteys sananvapauden suhteeseen muihin perusoikeuksiin. Ukrainaa

---

³⁵¹ Tietyissä poliittisissa, aatteellisissa ja vakaumuksellisissa organisaatioissa työntekijöille voidaan tapauskohtaisesti asettaa vaatimuksia noudattaa mielipiteissään työnantajan linjaa. Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 129. Viranomaisen puolueettomuusvelvollisuus voi puolestaan asettaa tietyille virkamiehille velvoitteen rajoittaa poliittisia lausumiaan. Urheilusta ei voida johtaa vastaavia velvoitteita urheilijalle.

³⁵² Tiilikka 2013, s. 236–237.

tukevat lausumat mielletään ihmisarvoa ja valtiollista suvereniteettia puolustaviksi kannanotoiksi, joten niiden hyväksyminen on jo tältä kannalta helpompaa. Venäjän hyökkäyssotaa tukeviin lausuntoihin on puolestaan herkästi sisäänrakennettu ukrainalaisten ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kiistäminen. Tilanne on hankalampi Israel-Palestiina konfliktin kohdalla, josta ei vallitse Suomessa yhtä laajaa yleistä konsensusta. Kyse on polarisoivasta aiheesta ja katson asiallisten ja osapuolten ihmisoikeuksia kunnioittavien poliittisten lausumien kuuluvan siinä määrin sananvapauden ydinalueelle, että niiden rajoittaminen mainehaitan perusteella olisi hankalampaa. Urheilijoiden on kuitenkin tällaiseenkin aiheeseen liittyvissä kannanotoissa käytettävä harkintaa, ja muistettava että rasistiset, kuten antisemiittiset lausumat eivät nauti sananvapauden suojaa.

Esimerkkinä voidaan käyttää tapausta, jossa hollantilaisen jalkapalloilijan pelaajasopimus Bundesliigajoukkue FSV Mainz 05:en kanssa purettiin, koska tämä oli julkaissut sosiaalisessa mediassa Palestiinaa tukevan julkaisun, ja käyttänyt siinä muun muassa kiisteltyä ”from the river to the sea, Palestine will be free”-viestiä. Saksalainen tuomioistuin katsoi purkamisen perusteettomaksi ja määräsi seuran maksamaan pelaajalle mittavat korvaukset.³⁵³

Tuomioistuin arvioi tapauksessa sitä, oliko kyseistä fraasia käytetty sen juutalaisvastaisessa merkityksessä vai oliko kyse yleisestä kannanotosta konfliktin lopettamisen puolesta.

Tuomioistuin päätyi monipuolisen sananvapauspohdinnan tuloksena siihen, että lausumissa oli kyse sananvapauden suojaamasta poliittisesta kommentoinnista.³⁵⁴ Suomalainen

tuomioistuin olisi tällaisessa tapauksessa todennäköisesti päätenyt samanlaiseen tulkintaan.

Yksityishenkilönä sosiaalisessa mediassa esitetty poliittinen kannanotto on edellä esitetyn perusteella hyvin vahvasti sananvapauden suojaama etenkin, jos sillä ei pyritä

vahingoittamaan toisten ihmisten ihmisarvoa. Lojaliteettiperiaatteesta, pelaajasopimuksesta tai urheilun erityispiirteistä ei voitane johtaa niin vahvoja perusteita, etteikö sananvapauden horisontaalivaikutus olisi tällaisessa tapauksessa vastakkaista tulkintaa voimakkaampi.

6.3.2 Lajiliitto

Lajiliitto voi säännöissään asettaa sananvapauden käytölle rajoituksia. Sananvapauden rajoittamiseen liittyvän päätöksen voidaan kuitenkin katsoa edellyttävän erityisiä perusteita ja määrättävän seuraamuksen tulee olla säännöissä ennalta määritelty ja tarkkaan rajattu.³⁵⁵

---

³⁵³ Nizaar 12.6.2024.

³⁵⁴ Az:10 Ca 1411/23

³⁵⁵ UOL 5/2013.

Urheilijan lojaliteettivelvollisuus ei ole lajiliittoa kohtaan yhtä voimakas kuin seuran ja pelaajan välinen työsopimuslain perusteella määräytyvä uskollisuusvelvollisuus. Näin ollen edellytyksenä sanktioida urheilijoita kurinpitotoimenpitein on, että pelaaja on sitoutettu kurinpitosääntöjen avulla välttämään tietyn tyyppisiä lausumia. Sääntelyn tulee olla täsmällistä ja rangaistava käyttäytyminen on yksilöitävä riittävällä tarkkuudella, jotta yksittäiseen sääntömääräykseen voidaan perustaa kurinpitotoimenpiteitä. Sananvapauden perusoikeusasema huomioiden sananvapautta rajoittaville määräyksille sekä mielipiteeseen perustuville kurinpitorangeistukselle tulee olla painavat perusteet.

Samoin kuin pelaajasopimusten tarkastelun yhteydessä todettiin, ainakaan yhdenvertaisuuden kannalta ongelmalliset, kuten selvästi vihapuheeksi katsottavat lausumat eivät muodostane merkittävää tulkintaongelmaa etenkin, kun tällaisilla lausumilla on vahva urheiluliitännä.³⁵⁶ Tällaiset lausumat on suoraan kielletty osassa tarkasteltuja kurinpitosääntöjä, ja useimmissa muissakin säännöissä ainakin epäurheilijamainen ja -asiallinen käytös sekä lajin mainetta vahingoittava toiminta on kielletty. Lisäksi rasistinen käyttäytyminen, seksuaalinen häirintä sekä halventava ja loukkaava kielenkäyttö on määritelty vakaviksi eettisiksi rikkomuksiksi,³⁵⁷ ja niiden voidaan yleisesti katsoa olevan reilun pelin vastaista toimintaa.³⁵⁸ Kurinpitorangeistuksen määrääminen lajin piirissä tapahtuneeseen vihapuheeseen perustuen ei näin liene sananvapauden kannalta ongelmallista.

Ongelmallisemmaksi tilanne muuttuu, mitä etäisempi liitännä urheiluun tällaisilla lausumilla on. Lajiliitot voivat, ja ne ovatkin edellä tarkastellusti määränneet kurinpidon alaiseksi tekoja, joiden ei tarvitse liittyä kilpailutoimintaan tai edes urheiluun, ja tämä on sinänsä lähtökohtaisesti mahdollista.³⁵⁹ Haasteeksi voi Aineen mukaan kuitenkin muodostua sääntelyn tarkkarajaisuus ja täsmällisyys, jos kurinpitosääntelyn alaiseksi pyritään asettamaan hyvin kattavasti erilaiset haitallisiksi katsotut menettelyt.³⁶⁰ Tämä konkretisoituu usein avointen tunnusmerkistöjen, kuten epäasiallisen tai -urheilullisen sekä mainehaitan kieltävien menettelyjen sanktioinnissa. Urheilun kurinpidossa keskeisessä roolissa on laillisuusperiaate, joka edellyttää oikeusvarmuuden toteutumista. Tarkasteltavaksi tulee näin sekä kurinpidon ennakoitavuuteen että yhdenvertaisuuteen liittyviä näkökohtia.³⁶¹ Ojala katsoo sääntelyn

---

³⁵⁶ esim. jos tällaiset lausumat esitetään vaikkapa ottelun jälkeisessä haastattelussa.

³⁵⁷ SUEK – Vakavat eettiset rikkomukset

³⁵⁸ Ojala 2024, s. 131.

³⁵⁹ Ibid. s. 126.

³⁶⁰ Aine 2017 s. 19.

³⁶¹ Ibid. s. 21–22,

kohteena olevien toimijoiden perusteltujen odotusten muodostavan taustan, jossa voidaan arvioida kysymystä avointen tekotasäännösten sallittavuudesta kurinpidollisen laillisuusperiaatteen kannalta. Avointen tekotasäännösten soveltamista ei näin saada ulottaa alueelle, joka ei vastaa sääntelyn kohteina olevien tahojen oikeudellisesti perusteltuja odotuksia.³⁶² Aine on katsonut, että avoimet tunnusmerkistöt asettuvat laillisuusperiaatteen soveltamisen polttopisteeseen urheilun kurinpidossa.³⁶³ Kuten tutkielmassa on jo aiemmin todettu, tulisi epäselvissä soveltamistilanteissa avoimia tunnusmerkistöjä tulkita suppeasti.³⁶⁴ Mikäli kurinpidon alaiseksi halutaan siis asettaa tällaisia sinänsä urheilun ulkopuolisia tekoja, tulee tällöinkin tavoitteena olla nimenomaan turvata turvallista toimintaympäristöä urheilussa tai teoilla tulee olla selvästi lajin/lajiliiton mainetta vahingoittava ulottuvuus. Kun kurinpidossa on keskeisesti kyse yksilön toimintavapauden ja reilun pelin välisestä suhteesta, katsoo Ojala ongelmalliseksi, jos kurinpidossa puututaan urheilijoiden vapautteen toiminnoissa, jotka ovat vaille urheiluliitääntää. Tällöin urheilun kurinpidon yhteys urheiluoikeuden keskeisiin periaatteisiin muodostuu nimittäin etäiseksi tai se voi jopa katketa kokonaan.³⁶⁵

Edellä sanottu huomioiden katson hyvin ongelmalliseksi kurinpitotoimenpiteet, joilla urheilijoiden kommentointia urheilun ulkopuolisiin asioihin pyrittäisiin sanktioimaan. Jotta tämä olisi ylipäättään mahdollista, tulisi kommenttien olla riidattomasti asiattomia tai epäurheilijamaisia. Oikeuskirjallisuudessa lajin/lajiliiton mainetta vahingoittava toiminta puolestaan on yhdistetty lähinnä edellä käsiteltyyn kritiikkiin.³⁶⁶ Urheilun oikeusturvalautakunnan käytännöstä ei löydy ainuttakaan ratkaisua, jossa tällaisten lausumien perusteella toteutettuja kurinpitotoimenpiteitä olisi jouduttu tarkastelemaan. EIT:n edellä käsitellyistä Turkkiin kohdistuneista tuomioista on puolestaan pääteltävissä, että sopimusvaltioiden on myös urheilun kurinpito-orgaanien toteuttamisissa sananvapauden rajoitustilanteissa varmistettava, että sananvapausharkinnalle annetaan riittävästi painoarvoa. Edellisessä luvussa käsitellyin tavoin sananvapauden horisontaalivaikutuksen voidaan katsoa edellyttävän myös urheilun kurinpidossa tietynasteista intressipunnintaa ja rajoitusten on täytettävä luvussa mainitut kriteerit ja niiden on oltava muun muassa suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Näin erityisesti urheilijan kannanotot yhteiskunnallisesti merkittäviin tai poliittisiin

---

³⁶² Ojala 2024, s. 126.

³⁶³ Aine 2017, s. 32.

³⁶⁴ Ibid. s. 39.

³⁶⁵ Ojala 2024, s. 131.

³⁶⁶ esim. Rauste 1997, s. 715., Virtanen 2021, s. 240., Korhonen 2008, s. 110–112.

seikkoihin tulee lähtökohtaisesti sulkea kokonaan urheilun kurinpidon ulkopuolelle. Tällaisten lausumien yhteys urheilutoimintaan ja kurinpidon perimmäiseen tarkoitukseen on parhaimmillaankin etäinen, joka muodostaa ongelman laillisuusperiaatteen kanssa. Kun tämä yhdistetään siihen, että mielipiteenvapauden on katsottu kuuluvan sananvapauden ydinalueelle, on urheiluperusteisilla argumenteilla hyvin hankalaa perustella hyväksyttävästi tällaisten lausumien rajoittamista kurinpitotoimenpitein.

6.3.3 Sponsorisopimus

Kritiikin osalta todettiin, että sponsorin ja urheilijan välinen oikeussuhde ei ole sellainen, että sananvapauden horisontaalivaikutus tulisi ottaa tarkastelun keskiöön. Mielipiteiden ja poliittisten kannanottojen kohdalla tilanne ei sinänsä ole erilainen, mutta sopimusoikeuden yleiset periaatteet muokkaavat tarkastelua jonkin verran. Kritiikki muodostanee melko ilmeisen rikkomuksen sopimuksen tarkoituksen toteutumisen kannalta. Urheilijan esittämät mielipiteet puolestaan voivat muodostua ongelmalliseksi lähinnä, mikäli ne ovat vastoin sponsorin omia tavoitteita tai arvoja taikka jos ne heikentävät urheilijan julkisuuskuvaa vaikuttaen näin tämän markkinoitavuuteen. Sopimusriski voidaan, kuten edellä on mainittu, ottaa huomioon määräämällä sponsorisopimuksessa urheilijan käyttäytymisestä sekä mahdollisista julkisuuskuvan muutoksista.³⁶⁷

Sananvapaus voi nähdäkseni tulla huomioitavaksi lähinnä hyvän tavan vastaisuuden tai kohtuullistamisen kohdalla. Kynnys sille, että sopimus todettaisiin hyvän tavan vastaiseksi sananvapauden vastaisuuden vuoksi, on edellä todetusti hyvin korkealla ja tällainen mahdollisuus on lähinnä teoreettinen. Realistisempi sovellusala on näin ollen kohtuullistamisessa. Kohtuuttomuuteen johtava tilanne voi ensinnäkin olla käsillä, jos sponsorisopimuksella pyritään estämään urheilijan kaikenlaiset kannanotot. Urheilija voi edellä todetulla tavalla suostua pätevästi vapaaehtoisin oikeustoimin sananvapautensa rajoittamiseen, mutta tällaiset rajoitukset voivat esimerkiksi pitkäkestoisuutensa tai syvälle menevyytensä vuoksi muodostua kohtuuttomiksi.³⁶⁸ Toisekseen sopimus on saatettu muotoilla hyvin yleisluontoiseksi, eikä siinä välttämättä ole yksilöity tiettyjä lausumia tai kannanottoja kielletyiksi. Jos sopimus purettaisiin tällaiseen yleiseen sopimuslausekkeeseen vedoten, ja sponsori pyrkisi saamaan vahingonkorvauksia tai aktivoimaan sopimussakon, katson tällaisen tilanteen muodostuvan melko herkästikin kohtuuttomaksi, mikäli väitettyyn

---

³⁶⁷ Halila 2006, s. 213.

³⁶⁸ Länsineva 2011, s. 463.

rikkomukseen johtanut lausuma kuuluisi sinänsä riidattomasti urheilijan sananvapauden piiriin. Mikäli sopimuksen purkaminen ja mahdollinen vahingonkorvausvaatimus siis perustetaan tällaisiin lausumiin, katson olevan vahvoja perusteita sopimuksen kohtuullistamiselle oikeustoimilain 36 §:n nojalla.

7 Lopuksi

Tutkielmassa on pyritty luomaan oikeudellinen arviointikehikko urheilussa tapahtuvien sananvapauden rajoitusten hyväksyttävyyden arviointia varten. Esitetyn perusteella rajoitusten arvioinnissa tulee ottaa huomioon urheilun kantavat periaatteet ja hyväksyttävyyttä voidaan hakea tutkielmassa käsitellyistä urheilun erityispiirteistä, joita ovat urheilun poliittinen neutraalius, urheilijoiden poikkeuksellinen näkyvyys ja yhdistettävyys työnantajaan, pelin sujuvuus sekä joukkueen etu. Kyse ei ole tyhjistä listasta, ja myös muita relevantteja perusteita voidaan käyttää. Rajoituksia voidaan arvioida perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten avulla. Mikäli urheilun toimijat soveltavat tällaista arviointikehikkoa sananvapauden rajoituksia asettaessaan, kasvaa rajoitusten sisällöllinen hyväksyttävyys. Rajoitukset ovat näin helpommin perusteltavissa niiden kohteille ja mahdolliset juridiset ongelmat rajoituksiin liittyen vähenevät.

Perusoikeuksien horisontaalivaikutus ja julkisen vallan turvaamisvelvollisuus saavat merkitystä erityisesti tilanteissa, joissa jokin osapuoli on olennaisesti heikommassa asemassa suhteessa muihin osapuoliin.³⁶⁹ Tällaisena suhteenä voidaan pitää urheilijan suhdetta työnantajaansa sekä lajiliittoon. Modernissa perusoikeusajattelussa sopijapuolten voidaan katsoa olevan suoraan velvoitettuja kunnioittamaan toistensa perusoikeusasemien vähimmäissisältöä.³⁷⁰ Näin vahvempi neuvotteluosapuoli ei voi sanella sananvapautta rajoittavia ehtoja ilman päteviä perusteita ja tavalla, joka loukkaa sananvapautta kohtuuttomasti. Tutkielmassa tarkastelluissa pelaajasopimusmalleissa ja lajiliittojen säännöissä sananvapautta potentiaalisesti rajoittavat käyttäytymisvelvoitteet on toteutettu käyttämällä ns. avoimia tunnusmerkistöjä. Sananvapaus ei estä tällaisten määräysten laatimista. Kyse on siitä, miten määräyksiä sovelletaan.

Urheilun oikeudellistuminen on johtanut siihen, että perusoikeudet huomioidaan nykyisin urheilun kurinpidossa. Suomessa UOL on jo pitkään ottanut perusoikeudet huomioon ratkaisuihin vaikuttavana tekijänä. Tulkintakäytäntöä on tietoisesti muokattu suuntaan, jonka mukaan sääntöjen vastaisuuden arvioinnin yhteydessä arvioinnin kohteena voi olla perusoikeuksien vastaisuus. Ratkaisukäytännöstä on esitetty tavoin löydettävissä useita tapauksia, joissa päätöksiä on ainakin osittain perusteltu sananvapauden suojaamisella.

---

³⁶⁹ Länsineva 2002, s. 104–105.

³⁷⁰ Norr 2019, s. 366.

Lajiliittojen määräävä asema ja urheilijoiden ”sopimuspakko” huomioiden on johdonmukaista edellyttää, että lajiliittojen asettamat sananvapauden rajoitukset on pidettävä mahdollisimman vähäisinä, ja niiden tulee olla kiinteässä yhteydessä liiton toimintaan.

Urheilussa on perinteisesti korostettu poliittista neutraaliutta. Tämä on tutkielmassa todetulla tavalla näkynyt etenkin KOK:n ja kansainvälisten lajiliittojen toiminnassa. Urheilija-aktivismiin renessanssi sekä julkinen paine ovat kuitenkin pakottaneet urheilun toimijat arvioimaan linjaansa uudestaan. Viimeaikainen kehitys onkin johtanut siihen, että sananvapaudelle on annettu aiempaa suurempi merkitys ja aikaisemmasta, jopa totaalikielloksi luokiteltavasta suhtautumisesta poliittisluonteiseen viestintään on luovuttu. CAS on ratkaisukäytännössään antanut sananvapaudelle painoarvoa. Ihmisoikeussopimusten soveltamiseen se on kuitenkin historiallisesti suhtautunut kielteisesti, mutta tutkielmassa todetulla tavalla viimeisen vuosikymmenen aikana annetut ratkaisut saattavat muuttaa linjaa lähitulevaisuudessa. EIT on puolestaan urheilun sananvapauskysymyksissä pysytellyt toistaiseksi lähinnä prosessuaalisissa kysymyksissä, mutta ratkaisukäytännön perusteella on pääteltävissä, että valtioiden intresseissä on varmistaa sananvapauden toteutuminen myös urheilun sisäisessä toiminnassa. Tutkielman perusteella voidaan todeta, että Suomessa poliittinen neutraalius ei ole muodostanut suurta ongelmaa urheilijoiden sananvapauden kannalta. Urheilun oikeusturvalautakunnan käytännöstä ei löydy ainuttakaan ratkaisua, jossa urheilun ulkopuolisten lausumien perusteella toteutettuja kurinpitotoimenpiteitä olisi jouduttu tarkastelemaan. Niin ikään pelaajasopimusten kohdalla lienee harvinaista, että poliittisluonteisista kommentteista sanktioitaisiin pelaajaa. Katson tämän kuitenkin tapauskohtaisesti mahdolliseksi, mikäli pelaajan tulisi ymmärtää, että yleisen mielipiteen vastainen ja julkisesti esitetty kannanotto olisi omiaan vahingoittamaan seuransa etuja. Perustelujen tulee kuitenkin olla tällaisissa tapauksissa painavia. Urheilun arvojen vastaisena voidaan puolestaan pitää rasistisia, seksistisiä tai muutoin vihapuheeseen rinnastuvia lausumia, jotka on kategorisesti kielletty urheilussa. Urheilijoilla on lisäksi roolimalliasemaansa sekä poikkeukselliseen näkyvyyteensä perustuva korostunut asiallisuuden vaatimus julkisessa viestinnässään.

Urheilijalla on osoitetulla tavalla myös oikeus esittää kritiikkiä urheilun toimijoita kohtaan, kunhan tämä kritiikki on totuudenmukaista eikä sillä pyritä vahingoittamaan sen kohdetta. Etenkin suhteessa lajiliittoon tällainen asianmukainen kritiikki nauttii laajamittaista sananvapauden suojaa. Todetulla tavalla lojaliteettiperiaate sekä urheilun erityispiirteet

saattavat kuitenkin näkemykseni mukaan tapauskohtaisesti rajoittaa työsuhteisen urheilijan mahdollisuuksia kritisoida julkisesti seuraansa.

Sponsorisopimusten osalta todettiin, että sananvapauden horisontaalivaikutus ei saa yhtä merkittävää sijaa kuin muissa käsitellyissä tilanteissa. Kyse ei ole sillä tavalla erivertaisten sopijapuolten välisestä oikeussuhteesta, että perusoikeuksien tarjoamaa suojaa olisi välttämätöntä soveltaa. Sponsorisopimukseen sitoutuvan urheilijan on näin ymmärrettävä, että sopimuksesta saattaa aiheutua rajoituksia sananvapaudelle. Sponsorisopimusta koskevissa mahdollisissa epäselvissä vahingonkorvausvaatimuksissa sananvapausargumentaatiota voitoin hyödyntää, mikäli tällaisia vaateita voidaan pitää sananvapaus huomioon ottaen kohtuuttomina.

Urheilun erityispiirteet voivat tutkielman perusteella tapauskohtaisesti kaventaa urheilijan sananvapauden alaa. Kaiken kaikkeaan voidaan kuitenkin todeta, että suomalaisen urheilijan sananvapaus ei ole uhattuna. Kansainvälisillä kentillä toimiessaan urheilijoilta voidaan tosin vaatia tietynlaisista lausumista ja mielenilmauksista pidättymistä tavalla, joka ei Suomessa olisi mahdollista. Tämän on myös katsottu olevan ihmisoikeussäätely huomioon ottaen kyseenalaista, ja tuleva kansainvälinen ihmisoikeuskäytäntö osoittaa, mihin suuntaan asiassa tullaan etenemään. Positiivisia merkkejä on kuitenkin tutkielmassa todetulla tavalla ollut nähtävissä.